szolgálat

HIVATÁS

A tartalomból:

A hivatás fogalma a Zsinat után
Keresztény hivatásunk
Isten hívása az élet szakaszaiban
A keresztény nő hivatása
A papi hivatások paradoxona

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

48 1980 karácsony

TARTALOM

Hivatás 3

TANULMÁNYOK

Alszeghy Zoltán: A „hivatás" fogalma a II. vatikáni zsinat után 5
Lelóczky Gyula: A keresztény ember hivatása az Apostolok Cselekedetei szerint 11
Kalkuttai Teréz anya: A szőlőtő és a szőlővesszők 19
Kereszty Rókus: Isten hívása az élet különböző szakaszaiban 23
Giny Kranenburg: A keresztény nő hivatása 32
Tóth József: A papi hivatások paradoxona 37
Elek Gizella: Florence Nightingale 41

AZ EGYHÁZ SZAVA

II. János Pál levele a Szent Gellért-jubileumra 50
A Szentatya beszéde júl. 8-án a maritubai lepratelepen 54
Az V. püspöki szinódus dokumentumaiból 58

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

Szempontok az V. püspöki szinódus mérlegéhez (Szabó Ferenc) 62
„Istenes János" — A pápa Brazíliában (Benkő Antal) 65
Beszéd Morumbiban, a bencés rendház Szent Gellért-szobrának avatásán (Tóth Veremund) 70
Márton Áron búcsúzó körlevele 73
A Rómában ünneplő magyarok (Marosi László) 75
A szegedi szeminárium 50 éves jubileumára (Marosi László) 77
„Jöjj és kövess!" (II. János Pál pápa) 78
A keresztény iskolatestvérek 300 éves jubileuma (R.) 80
Olvasóimádkozás a Szentírás alapján (2. rész) 81
Levelek a misszióból 83

KÖNYVSZEMLE

Vanyó László: Az ókeresztény egyház irodalma (Szilas L.) 87
Margarete Schmid: Heute gemeinsam glauben (Török J.) 88
Nagy a hitünk misztériuma (Kerny G.) 89
Schulz: Mit csinál a jó Isten egész nap? (– Váry) 89
Mezey László: Deákság és Európa (Bogyay T.) 90
Puskás Miklós: Egri írópapok (S. M.) 91

HALOTTAINK 92

Márton Áron gyulafehérvári püspök (Hívei) 92
P. Kovács János Teofil OCD (Confrater) 94
Dr. Bánhegyi József Jób OSB (Confrater) 95
Dr. Csóka János Lajos OSB (Confrater) 96
Győre Pál SDB (Dr. Tóth Ferenc SDB) 97
Barta Flóris OCist. (-s -n) 98
P. Lenner Károly SJ (P. Fábry Antal SJ) 98
Nemes László († Koppány Miklós) 99
Németh Ernő (Kőmíves János) 99

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer, Herausgeber, Verleger und für den Inhalt verantwortlich: Ladislaus Marosi, A-9800 Spittal/Drau, Kapellengasse 15. — Druck: Prugg Verlag - Eisenstädter Graphische GesmbH, 7000 Eisenstadt, Österreich.

HIVATÁS

Barangolás közben hirtelen messzi hangok értek el hozzánk. Barátom megfogta a karomat: hívnak, menjünk — mondotta. Ő beszélt az ország nyelvén, megértette a hangok jelentését. A jelekből tudta, hogy valaki vár ránk, kéri: közeledjünk feléje. A hívás ugyanis bizonyos kapcsolatot tételez fel a személyek között, ugyanakkor feleletre vár.

Ezt az alapgondolatot foglalja magába a hivatás fogalma is. Az életre, vagy legalábbis annak legfontosabb feladatvállalására terjeszti ki. Ezért használják a pszichológiában a pályaválasztási tanácsadásnál. Különbözik azonban a rokon fogalmaktól, a pályától, a szakmától, a munkától. Nemcsak annyiban, hogy ezek elsősorban a hivatás konkrét megvalósításának tereit jelölik meg. Hanem főleg azért, mert érzem, hogy valaki hív, és csak akkor leszek megelégedett, akkor találom meg helyemet a világban, ha fölismerem ezt a hívó szót, követem ezt a „hajlamot".

Mélyebbről vizsgálva előtűnik tehát a hivatásfogalom vallásos összetevője. Nem a sokszor leszűkített értelemben, mintha hivatása csak a papnak, a szerzetesnek lenne. Éppen ellenkezőleg. A hivatás pontosan azt fejezi ki, hogy egy ember élete sem a véletlen szülötte, nem is csak az értelmet és szeretetet nélkülöző szükségszerűség: a szeretetből teremtő és minket váró Isten szava jut el hozzánk benne, és várja válaszunkat.

„A biblikus hivatásszemlélet elsősorban a fogalomnak személyes, dialógikus tájolását jelenti" — írja Alszeghy Zoltán *tanulmányában. Ennek a felfogásnak alapjait vizsgálja a II. vatikáni zsinat fényénél. Ennek dimenzióira mutat rá. — Ha azonban idáig akarunk jutni, akkor a hit nyelvén kell beszélnünk. A hit késztet az isteni szó jelentésének kiszűrésére a világban kerengő mindenfajta hang- és fényhullámból. Hallgatni kell szavát, választ kell adni rá, sőt másoknak hirdetni — ez néhány szempont, ami* Lelóczky Gyula *vizsgálódásai alapján az első keresztények hivatását jellemzi.*

Ha személyi adottságainkat, hajlamainkat, körülményeinket a hit szemén keresztül vizsgáljuk, akkor a gyakorlatban sokszor már fel is ismerhetjük, merre hív minket Isten. Végső fokon mindezt ő teremtette, mindez az ő szeretetének megnyilvánulása. Hasznos lehet tehát a nevelőtől vagy a szakpszichológustól ajánlott út, akik a napi együttlét vagy beszélgetések, tesztek segítségével tudatosítják bennünk adottságainkat, képességeinket, fényt vetnek érdeklődésünkre. Isten megkívánja, hogy használjuk a kapott talentumokat (Mt 25,14-30), s elvárja szabad vála-

szunkat (Mt 19,16-23). Erre hívja fel figyelmünket Kereszty Rókus, amikor rámutat, hogyan jelentkezik Isten hívása az élet különböző szakaszaiban, a gyermekkortól az öregségig.

A körülöttünk élők felfogása nem marad hatástalan életformánk kialakítására. Jól láthatjuk ezt az utóbbi időben oly vitatott női hivatással kapcsolatban. Giny Kranenburg a mástól és mással nem pótolható anyai hivatásból kiindulva kísérli meg ezt a képet „bővebben értelmezni és rámutatni, hogy a nőnek, a férfi egyenértékű társának, az élet minden területén lehet és van is szerepe és feladata." Soraiból kiérezzük, hogy a jelenlegi modellek sem véglegesek, s nem egy nőnek kell küzdenie, hogy keresztényként vállalhassa az anyaságot, s ugyanakkor megtalálhassa egyéb igényeinek megfelelő kielégítését.

Jóllehet számunk minden kereszténynek szeretne segítséget nyújtani hivatása teljesebb felismeréséhez és követéséhez, nem hiányozhat legalább egy rövid elmélkedés a papi hivatásról. Tóth József, a bécsi egyházmegyei szeminárium régense kiemeli, hogy a papi hivatás sem „potytyan az égből", s mégis Isten ajándéka, mint minden hivatás.

Hogy néha mennyit kell imádkozni és küzdeni hivatásunk felismeréséért és vállalásáért, láthatjuk Florence Nightingale életéből, amit Elek Gizella (NSZK) vázol fel. Isten kegyelme már alig 17 éves korában megragadta. De hogy pontosan milyen úton kell hivatását megvalósítania, arra csak lassanként jött rá. Annál nagyobb szenvedéllyel követte. — Hasonlóképpen nagy fejlődésen ment keresztül Teréz anya is életében. Mindig készen állt Isten szavának követésére, — abban a mértékben, ahogyan felismerte. És Isten mindig többet kívánt. Először csak hazájából vezette el Indiába. Ott pedig kihívta abból a szerzetesközösségből, amelyikben — legalábbis első tekintetre, emberileg nézve — végleges helyét kellett volna megtalálnia. Csak az képes ilyenre, aki mint szőlővessző hagyja magában a tő nedvét keringeni.

Isten útjai kifürkészhetetlenek, — mondogatjuk. Áll ez velünk való terveire is. Két szélsőség veszélye fenyeget ezen az úton. A nyugtalan csapodárság és a megmerevedett süketség. Az első összekeveri a készséget saját belső nyugtalanságával. A második pedig akkor sem mer indulni, amikor valóban Ő szólít. A Szűzanya bölcs tudakozódása: „Hogyan válik ez valóra, amikor férfit nem ismerek?" és hősies vállalása: „Legyen nekem a te igéd szerint", szolgáljon példaképül, hogy ne keverjük össze Isten sürgető hívását saját elgondolásainkkal, de ugyanakkor merjük követni az áldozatot követelő utat is. Ezért vallja boldognak Máriát minden nemzedék. Ő mutat utat a beteljesedett hivatás boldogságához.

TANULMÁNYOK

Alszeghy Zoltán

A „HIVATÁS" FOGALMA A MÁSODIK VATIKÁNI ZSINATON

A szóhasználat

A II. Vatikáni zsinat seholsem tárgyalja kifejezetten a „hivatások" kérdését, nyelvhasználata mégis sajátos és némileg új felfogást tár elénk. Ezt a felfogást csak úgy ismerhetjük meg, hogy türelmesen elemezzük a zsinat nyelvét.

A zsinat a „h í v" gyökérből származó szavakat (a „vocatio" főnevet és a „vocare" igét) meglepően gyakran, összesen 239 esetben használja, tehát sokkal sűrűbben, mint az egyházi tanító hivatal akármelyik eddigi megnyilatkozása. A köznyelv ezeket a kifejezéseket legtöbbnyire a nevezés, minősítés, valaminek tartás értelmében alkalmazza. A Vaticanumban ez a jelentés mindössze 16 esetben fordul elő. A GS négyszer használja az „in discrimen vocare" (kétségbe vonni) kifejezést. A többi 219 helyen a „hívás" nem azt jelenti, hogy valaminek neveznek, hanem hogy valamire rendelve vagyok, elhivatott vagyok, valamire hivatásom van. Ez a szóhasználat 14 zsinati okmányra terjed ki, tehát csak kettőben (IM SC; vö. a cikk utáni jegyzetet!) nem találjuk. Ebből látszik, hogy nem csak egyik-másik, bizonyos szövegek megfogalmazásával megbízott zsinati szakértő személyes stílusáról van szó, hanem a zsinat nyelve tárul elénk. Tegyük hozzá, hogy éppen az elméleti szempontokat feltáró okmányokban találkozunk leggyakrabban a hivatás fogalmával (GS: 49; LG: 43; AG: 31), ami viszont azt mutatja, hogy a „hivatás" szó a zsinat teológiai szaknyelvéhez tartozik. Az Istennek szentelt élet különböző formáit tárgyaló okmányok viszonylag ritkábban ejtik ki a „hivatás" szót (OT: 22; PO: 14; PC: 9), alig gyakrabban mint a világiak apostolságáról szóló határozat (AA: 13):már ez felhívja figyelmünket arra, hogy a „hivatás" szó a zsinaton elsősorban nem a papi ill. szerzetesi életformára vonatkozik, hanem sokkal általánosabb értelemben talál felhasználást, és a zsinat embertanának egyik fontos kategóriája.

A mindennapi életben rendesen egy-egy emberi közösség vezetője intéz „felhívást" hozzánk. A zsinat elhivatottságunk alapját mindig Istenben látja: a „hívás" alanya I s t e n ; csak egy esetben van arról szó, hogy a pápa is „meghívja" a püspököket bizonyos tevékenységekre (CD 4).

A zsinat szerint m i n d e n k i n e k van része hivatásban. Ember voltunk (SC 1; LG 3; LG 13; GS 11; GS 13), keresztény voltunk (AA 1; AA 2; AA 7; AG 18; LG 32) hivatást jelent. Az egyes életformák is sajátos hivatást tartal-

maznak, azért van a házas embernek (GS 52), a laikusnak (AA 16) különös hivatása. De ezen túl is minden embernek egyéni hivatása van, amit követnie kell, és aminek betöltésében a többieknek is kell őt segíteni (LG 11).

A zsinat a hivatás fogalmáról beszélve többé-kevésbé tudatosan a Szentírás nyelvéhez alkalmazkodik. Ilyen biblikus ízű fordulat a „hivatással vagytok hivatva" zsidós szóhasználata (1Kor 7,20; Ef 4,1; Ef 4,4; 2Tim 1,9 = LG 47; UR 7; AG 15; GS 43; GS 92), a „hivatástok reménye" összekapcsolás (Ef 1,18 = UR 2; AG 24), a „meghívta, akiket akart" kifejezés (Mk 3,13 = AG 5), stb. Ezeket a magyar katolikus bibliafordítás igen helyesen más magyarosabb stílusformulával helyettesítette, de a zsinaton, nyilván nem véletlenül, a Szentírás nyelvét visszhangozzák, és mutatják, hogy a szót a Biblia értelmében kell magyaráznunk.

A biblikus hivatás-szemlélet elsősorban a fogalomnak személyes, dialógikus tájolását jelenti. A század első felében, mikor egy fiatal katolikus azt mondotta: „hivatásom van", akkor természetesen tudta, hogy a hivatás Istentől származik, mégis tudatában a szó elsősorban „dologi" tényállást jelentett, tehát azt mondotta ki, hogy a beszélő birtokában van bizonyos tárgyi, belső javaknak, amelyek alkalmassá teszik, sőt talán kötelezik arra, hogy bizonyos életutat válasszon. A Biblia kifejezetten, elsősorban gondol arra, hogy a hivatásban egy személyes lény fordul felém és beszél hozzám. Nem hiába találkozunk ismételten azzal a kifejezéssel, hogy Isten „az, aki hív" (vö. Gal 5,8; 1Tesz 5,24; 1Pt 1,15). A zsinat is egyre hangoztatja a hivatásnak az élő, bennünk működő Istennel való kapcsolatát, még némi nyelvi egyhangúság árán is. Pl. mikor a „hivatás" szóhoz hozzáteszi az „isteni" jelzőt ott is, ahol erre semmi szükség sem volna, mert az összefüggésből úgyis világos, hogy Isten a hivatás szerzője (pl. UR 1; PC 5; PC 25; AG 5; GS 92). Vagy mikor a „hív" ige passzív formájához 22 esetben kifejezetten hozzáteszi, hogy Isten, vagy az Úr, Krisztus által, Krisztusban, kegyelmével hív, bár voltaképpen magától értetődő dolog, hogy Istentől és nem mástól hívattatunk.

Isten hívása a Bibliában elsősorban nem tanács vagy éppen parancs, hanem teremtő szó, hatékony alkotás: akit Isten hív, annak ad valamit. A hivatás fogalma tehát főképpen nem a „törvény", hanem az „evangélium" kategóriájába tartozik; a hivatás megállapítása ujjongó felfedezése annak, hogy Isten meghatározott módon műveli bennünk üdvösségünket. Így értjük meg, hogy a hivatás szó egyértelmű az ajándék (Róm 11,29 = LG 16; AG 16), a kegyelem (Gal 1,6.15 = LG 13; LG 28; UR 1; PO 12) szavakkal. Ennek a felfogásnak hátterében Szent Pál beszédmódja áll, aki nem egyszer ugyanazt az igét ugyanabban a pillanatban ugyanazokra a személyekre vonatkoztatva hol jelentő módban, hol felszólító módban használja: ha új teremtmények vagyunk, váljunk új teremtménnyé; ha felöltöttük Krisztust, öltözzünk Krisztusba! A kegyelem javai ugyanis ezen a földön sohasem érik el teljes mértéküket, mindig további beteljesedésre törnek. Így értjük meg, hogy a zsinat szerint Isten nem önmagá-

ban érthető szó által, hanem adományainak szavával intézi hozzánk hívását. Látva az adott kegyelmet, megértjük, milyen irányban akarja fejleszteni életünket (PO 11). Természetes, hogy az adomány nagylelkű közreműködésre is felhív, de ez a gondolat csak másodsorban vezethető le a már megadott ajándék tényéből (vö. pl. AG 24).

A hivatás természetesen nem pillanatnyi szeszély szülötte. Isten öröktől fogva „szán" bennünket arra, hogy a Krisztus-teljességben bizonyos meghatározott módon részesüljünk, ezért helyezett belénk és fejleszt bennünk bizonyos tulajdonságokat. Érdekes, hogy GS 24. pontjának címében arról van szó, milyen az ember hivatása Isten t e r e m t ő t e r v e szerint. Az Isten teremtő tervére, szándékára, elhatározására, akaratára való hivatkozás GS 34–39 szövegében kilencszer fordul elő. A téma eredetileg az újskolasztika gondolatvilágába tartozott, ahol nagy szerepet játszott a Bibliában nem tárgyalt kérdés: mi célból teremtette Isten a világot. A század közepének teológiája, éppen a forrásokhoz való visszatérés következtében, elhanyagolta ezt a problémát, és a zsinatot előkészítő okmányok is csak egyetlen helyen említik meg, egy római teológus javaslatában. Mikor azonban a GS kidolgozása folyamán szükség volt rá, hogy kritériumot találjanak az embernek a világ építésében való közreműködése megítélésére, az előkészítő bizottságok a zürichi megbeszélésektől kezdve egyre gyakrabban hivatkoztak Isten teremtő tervére, szándékára. Ez a gondolat az emberi hivatás magyarázatában is szerephez jutott. Isten hívó szava már a teremtésben megcsendül. Minden, ami bennünk a Teremtőtől való függésben létezik és ami velünk történik, isteni hívást fejez ki: hiszen amikor Isten teremt, hív is (Róm 4,17 magyar fordításunkban kissé homályos jelentése: Isten hívja azt, ami nincs, mintha már volna). Isten már azzal hogy embernek teremt bennünket, hív is minket, hogy Krisztus által az egyházban üdvözüljünk (LG 2-3.13.48) és eljussunk a tökéletességre (LG 39–41); azáltal, hogy mindegyikünknek sajátos adottságokat juttatott, arra hív, hogy mindegyikünk sajátos módon jusson el a Krisztus-követésben az emberi fejlődés beteljesedésére (LG 42.46). Az emberi nem méltósága (GS 63), az egyház mivolta hivatást tükröz (LG 51).

Isten ajándékai nem holt javak tehát, nem is csak viszontszolgálatra kötelező adományok, hanem fejlődő csírák, az örök életre szökellő források. Isten minden ajándéka belső követelmény gyanánt nyílik ki a további értékek felé. A Szentírás gyakran összekapcsolja a „hívás" fogalmát – az „épi" vagy „eisz" prepozíció által – annak az értéknek a fogalmával, amire hív az Isten: hivatásunk a Krisztussal való egységre (1Kor 1,9), Krisztus békéjére (Kol 3,15), az Isten országába (1Tesz 2,12), a szentségre (2Tesz 2,12-14), az örök életre (1Tim 6,12), az üdvösségre (2Tim 1,9), az örök világosságra (1Pt 2,1), az üdvösséges szenvedésre (1Pt 2,20k) szán bennünket. A zsinatban is állandó a hívás fogalmának azzal való összekapcsolása, amire a hívás irányul: 39 esetben közvetlenül a „voco" igét követi a cél meghatározása, az „ad" ill. „in" prepozíció, „ut"-os mellékmondat vagy más ilyen nyelvi eszköz által. Ez a nyelvhasználat

a hivatás gondolatát a „növekvés", illetőleg az „építés" szentpáli összefüggésébe állítja: az Isten által belénk helyezett javak saját belső valóságuk dinamizmusa révén arra törnek, hogy gyarapodjanak, kifejlődjenek, kiépüljenek – vagy inkább „beleépüljenek" a kozmikus Krisztus teljességébe (vö. Ef 4,12k).

A rendszertani háttér

Egy sajátos nyelvhasználat rendesen a valóságnak egy bizonyos szemléletén alapszik, és akkor találjuk meg az értelmét, mikor felfedezzük az alapjául szolgáló világképet. A mód, ahogy a zsinat a hivatásról beszél, a keresztény világkép hármas teocentrizmusát: a lét, a fejlődés és a közvetítés Istenre vonatkoztatott egységét idézi emlékezetünkbe.

Elsősorban a lét teocentrizmusát. Isten a lét és az értékek teljessége. Nem lehetséges olyan érték, olyan léthatározmány, ami nincs meg az Istenben, mert hiszen akkor a Végtelenből hiányozna valami, azaz határa volna. Ami van, az az Isten hasonlatossága: azért mondhatjuk, hogy a mindenség Istent nyilatkoztatja ki nekünk (Zsolt 19,1k), és mi a teremtmények nagyságából és szépségéből összehasonlítás útján megismerjük teremtőjüket (Bölcs 13,1-9, kül. 5; vö. Róm 1,18-22; DS 3004.3026). Minden annyiban létezik, amennyiben részesül Isten értékteljességének egyik-másik elemében. Ugyanaz az érték, ami Istenben van, megvan a teremtményben is, csakhogy másként, tökéletlenül, úgy, ahogy zenekar által előadott dallamot egyetlen hangszer, a dúdoló hang, a fütyörészó ajak ismétli. A világ és Isten viszonyát úgy gondolhatjuk el, hogy a mindenség egy nagy piramis, a csúcsán van Isten, és a teremtett valóságok a piramis különböző metszetei, bizonyos szempontból közelebb vannak a Csúcshoz, a Teljességhez, bizonyos szempontból távolabb tőle.

Már a lét teocentrizmusa is megengedi, hogy Isten teremtő működését „hívásnak", a teremtett létet „hívattatásnak" nevezzük. Isten élettere a valóság. Mikor Isten „létre hoz" valamit, a változást úgy képzelhetjük el, mintha a teremtett valóság, ami eddig csak lehetőség volt, egy az Istentől különbözőbb azaz „távolabb" álló létszintről „létre jönne"; a teremtő akarat tehát „létre hív" valamit, ami azelőtt nem volt.

Még fontosabb ebben az összefüggésben a fejlődés teocentrizmusa. A világ nem mozdulatlan, kész, megmerevedett rendszer. A dolgok nem végleges állapotukban valósultak meg, hanem egy „kezdetleges", tehát a kezdetben létező, kevésbé differenciált, kevésbé meghatározott állapotból haladnak teljes kifejlődésük, teljes beteljesedésük felé. Igaz, hogy a keresztény felfogás nem tételezi fel, hogy a teremtő fejlődés korlátlanul folytatódik, inkább azzal számol, hogy „elmúlik e világ" (1Kor 7,31). Bár kérdéses, hogy a hasonló bibliai kifejezéseket az anyagvilág jövendőjére vonatkozó állításokként kell-e felfognunk, mégis az entrópia teóriája könnyebben beilleszkedik a keresztény világnézet kereteibe, mint más optimistább kozmológiák. Ennek ellenére a zsinati tanítás a világmindenség jelen állapotának elmúltát együtt tanítja

az „új ég és új föld" várásával (GS 39), úgyhogy azt kell gondolnunk, hogy maga az anyagi világ is útban van egy olyan állapot felé, amely véglegesen megfelel Isten teremtő elgondolásának. Különösen az emberre vonatkozóan érvényes a végleges, tökéletes állapot felé való haladás követelménye. A földi élet azért nem játszódik le pillanatok alatt, mint az angyalok próbára tétele, azért terjed ki egy időtartamra, hogy fokozatosan tudjuk építeni önmagunkat; az örömök és fájdalmak, a kegyelmek és a kísértések azért váltakoznak az emberi életben, hogy az ember feladatának hűséges teljesítésén át növekedjék végleges állapota, az üdvösség felé. Ez a végső emberi tökéletesség megint fokozott Isten-közelségnek tekinthető. Mind azért, mert benne zavartalan és szüntelen lesz az Istennel lefolyó személyes üdvözítő párbeszéd, mind azért, mert az Isten színe elé jutó emberben teljes lesz Isten képmása és hasonlatossága. Ez ugyan bizonyos szempontból eltörölhetetlen, de tökéletes végső alakja az élő hitben lefolyó élet gyümölcse. Csakhogy a végső Isten-közelségre való fejlődés megint csak Isten belső teremtő vonzásának eredménye. Mindenki csak annyiban közeledhet bizalommal és engedelmesen az Üdvözítőhöz, amennyiben az Atya belső vonzása őt erre indítja (Jn 6,44), hiszen az ember önmagában elégtelen arra, hogy önmagát felülmúlva az örök élet gyümölcsét teremje (Jn 15,5). Isten nem nyúl bele közvetlenül a világ formálásába, nem gátolja, helyettesíti, módosítja a teremtmények egymásra hatását, hanem éppen a teremtmények működését okozza, hatja át, vezeti, annak ad hatékonyságot. A kísérleti megfigyelés éppen azért nem tudja felfedezni Istennek a világ fejlődését mozgató működését, mert Isten rendesen nem működik a világ nélkül, és a világ nem fejlődhet ki Isten mindent okozó, átható, felemelő, a teremtett okok képességét felülmúló teremtő ereje nélkül.

Látjuk már, miért mondhatjuk Istennek a világ fejlődését művelő tevékenységét hívásnak: Isten maga felé növeszti a mindenséget, de úgy, hogy működése a teremtményi tevékenységre hív fel, azt hívja ki, azt vonzza maga felé. Ezért van, hogy a teremtett lét, amelyet Isten maga felé vonz, „hivatás".

Csak röviden említjük a harmadik szempontot, a közvetítés problematikáját. Isten az egyes valóságokat nem egyenként, egymástól elszigetelt módon hívja életre, vonzza maga felé, hanem egyik a másikat tartja fenn, építi, gyarapítja, teszi próbára, korlátozza, egészíti ki. Az egész anyagi világ egyetlen nagy erőrendszer, amelyben minden változás a világmindenség egészére hat. Főként az emberiség tagjai közvetítik egymásnak nemcsak a földi kifejlődéshez szükséges segítséget, hanem az üdvösségre vivő kegyelmi hatást is. Ahogy Ábrahámban áldást nyer a föld minden nemzetsége (Ter 12,3), és ahogy az emberiség közvetítő közreműködésének megtagadása miatt az egész emberiségen halált hozóan uralkodott a bűn, (Róm 5,21), úgy mindannyiunknak az egy közvetítőben, az ember Krisztus Jézusban (1Tim 2,5) közvetítővé kell válnunk Isten és ember között. Társas létünk, meghatározott csoportokhoz és közösségekhez való tartozásunk, a különböző történeti alkalmak, igények és

szükségletek, valamint Isten belső indítása megszabják, hogyan közvetíthetjük mások számára az Isten értékteljességében való részesedést.

Isten akaratának megnyilatkozását, amely az idők jeleinek szavával a mások javának gyarapítására szólít bennünket, „küldetésnek" is mondhatjuk. A II. Vatikáni Zsinat fel is használja ezt a fogalmat arra, hogy szolgálatunkat a Szentháromság belső életformájának, tehát az Ige és a Szentlélek küldetésének meghosszabbításaként, az egyház lényegi küldetésének jegyében, mint „missziónáriusi" életformát mutassa be: ezt a kísérletet különösen az AG 2–9 mélyen teológiai bevezetése, P. Congar megragadó műve valósította meg. Ha küldetésről beszélünk, akkor Istent úgy gondoljuk el, mint aki mellettünk áll abban a pillanatban, mikor elindulunk a mások szolgálatára, és maga előtt küld bennünket (vö. Lk 10,1). Csakhogy aki elfogadja a küldést, nem szakad el Küldőjétől, sőt még inkább elmerül életébe. Hiszen a világ és különösképpen az ember építése, gyarapítása, üdvözítése isteni mű: mikor Isten erre vezet bennünket, voltaképpen még inkább magához von, egyesít magával. Mivel pedig ez az isteni tevékenységbe való merülés csak a szabad akarat elhatározásaként valósulhat meg igazán és tartós módon, igen helyes dolog azt mondani, hogy Isten nemcsak „küld", hanem „vonz", sőt méginkább „hív" bennünket a maga életsarjasztó működésében való részvételre. Társas voltunk, a közösségekben való részvételünk, lehetőségeink és a mások szüksége hivatást tartalmaznak arra, hogy Istenért és Isten erejéből szolgáljuk a világot, ki-ki a maga helyén, a maga módján.

A lét, a fejlődés és a közvetítés hivatása természetesen nem három külön feladat, hanem az egyetlen emberi, keresztény hivatás egyéni formájának három dimenziója.

Kiértékelés

Egy teológiai állítás magyarázata mindig magatartásunk szabályozásába torkollik, hiszen Isten azért beszél hozzánk, hogy higgyünk, és a hit által K r i s z t u s é l e t é t t u d j u k é l n i .

A II. Vatikáni Zsinat tanítása a hivatásról mindenekelőtt arra segít bennünket, hogy a mindennapi valóságot a hit fényében tudjuk értelmezni. Napjainkban sok csüggedő hittudós azon fáradozik, hogy az evangélium szózatát visszavezesse a józan ész tanítására: azt remélik, az emberek könnyebben elfogadják a kereszténységet, ha az a benyomásuk, hogy Krisztus szava csak azt mondja ki vallásos nyelven, amiben minden ideológia megegyezik. A megfontolások, amelyeket a zsinat szövegeinek olvasása bennünk megindított, éppen ellenkező irányba tartanak: Segítenek, hogy a süket tárgyilagosság börtönéből kiszabaduljunk, amennyiben a mindennapi élet látszólag ostoba, rideg közömbös tényeiben egy bennünket kereső, reánk szomjazó s z e m é l y e s l é n y ü z e n e t é t fedezzük fel.

Másodszor: a hivatás kategóriájában nézve a mindennapi élet banalitását, könnyebben felemelkedünk a kereszténység életérzésének komoly, felelősségteljes hangulatára, amelyet a keleti egyház a „penthosz", a latin hagyomány a „compunctio" szóval jelzett. Isten mindig és mindenütt kér tőlünk valamit, az istenszolgálat hivatalos ideje sohase jár le, sohasem vagyunk szabadságon Istentől. Akár eszünk, akár iszunk, akár más valamit teszünk, minden falatban, minden találkozásban, minden tovasuhanó helyzetben elér bennünket Isten hívó szava.

Végre – és ez a legfontosabb – aki az egész valóságot mindig a hivatás fogalmában értelmezi, közel jár a keresztény öröm derűs életérzéséhez. Aki hív bennünket, hűen ott áll mellettünk, és lehetővé teszi, hogy kövessük a hívását, javunkra fordítja mindazt, ami történik velünk. Ha fájdalmasan érezzük elégtelenségünket arra, amit embertársaink megkövetelnek tőlünk, és amit magunk is elvárnánk magunktól, boldogan hisszük, hogy erőtlenségünk erővé válik abban, aki hív bennünket, és a hívással megadja a képességet a hívás követésére.

Jegyzet. A zsinati okmányoknak a szövegben szereplő rövidítései: GS = Gaudium et spes (az Egyház a mai világban); IM = Inter mirifica (a tájékoztató eszközökről); SC = Sacrosanctum concilium (liturgikus konstitúció); LG = Lumen gentium (dogmatikus konstitúció az egyházról); AG = Ad gentes (az egyház missziós tevékenységéről); OT = Optatam totius (a papnevelésről); PO = Presbyterorum ordinis (a papi szolgálatról és életről); PC = Perfectae caritatis (a szerzetesekről); AA = Apostolicam actuositatem (a világiak apostolkodásáról); CD = Christus Dominus (a püspökökről); UR = Unitatis redintegratio (az ökumenizmusról).

Lelóczky Gyula

A KERESZTÉNY EMBER HIVATÁSA AZ APOSTOLOK CSELEKEDETEI SZERINT

„Mondjatok el mindent a népnek erről az új Életről", így buzdítja az apostolokat az Úr angyala, amikor a börtönből kiszabadítja őket (5,20). A kereszténység nem filozófia, nem ideológia, hanem élet. Pár fejezettel hátrább Lukács „az Út követői"-nek nevezi a kereszténye ket (9,2). Az egész könyvben nyolcszor fordul elő „az Út" kifejezés (l. még 18,25.26; 19,9.23; 22,4; 24,14.22). „Az Út" elsősorban a keresztény közösségre jellemző életforma, tágabb értelemben pedig maga a közösség. A név sűrű előfordulása és az a tény, hogy a szerző magától értetődően, minden magyarázat nélkül használja a kifejezést, azt engedi sejteni, hogy közhasználatú volt az első keresztények között. (Meglepő, hogy mindkét újabb magyar katolikus Újszövetség-fordítás gondosan kerüli a gazdag tartalmú elnevezést, legtöbbször a „tanítás" szóval helyettesíti. A Káldi-szöveg még megtartotta az „Út" nevet.) Maga ez a két egyszerű szó: „Élet" és „Út" azt tanítja a hívő közösségnek, hogy nem keresztény az, aki

szívében hajlik ugyan Jézus jóhíre felé, de tetteiben pogány. Nem elég magunkévá tenni a keresztény tanítás tételeit: azt Életté is kell váltani. Nem elég tétlenül várni Jézus eljövetelére: az Úton el is kell indulni feléje. De milyen is volt ez az „Út"-nak nevezett életforma az első évtizedekben? Mit foglalt magában ez az „új Élet"? Más szóval: hogyan látta az első nemzedék a keresztény hivatást? Öt pontban próbáljuk meg összefoglalni az Apcs üzenetét.

1. Hallgatni Isten szavát

A kezdeményezés mindig Istené. A „kezdetben volt az Ige" (Jn 1,1) tétel áll az egyén lelkiéletére is: Isten szól először, az Ő teremtő szava hozza mozgásba a lelket. Az Apcs-t úgy is fel lehet fogni, mint annak a történetét, hogyan terjed Isten igéje egyre távolabbi vidékekre, hogyan ér el egyre több lelket, alakít át egyre több életet. A keresztény élet első forrása és egyik legfontosabb feladata tehát Isten szavának hallgatása. Az apostolok felszólítása beszédeik elején: „Halljátok! Hallgassátok!" (Csel 2,14; 7,2; 13,16) minden korok emberének szól, hisz amikor az apostol vagy a hit bármilyen más tanítója szavára figyelünk, Jézust hallgatjuk (vö. 3,22). Néha, mint Kornéliusz esetében rendkívüli formában kapjuk Istentől az indítást (10,22), máskor, mint Lídiának, az Úr egyszerűen csak megnyitja szívünket, hogy „figyelemmel" hallgassuk a szót (16,14). De minden esetben ajándék a készség: kitárulni és várni, hogy szóljon az Isten (vö. 10,33; 13,7.44).

A hallgatás után a következő lépés a befogadás, elfogadás. Bonyolult keveréke ez az emberi szabadságnak és Isten kegyelmének. Mert lehet rosszul is hallgatni Istent. Félix helytartó kíváncsian hallgatta Pált, de amikor személyes életét érintő kérdésekről kezdett beszélni, félbeszakította: „Most menj el!" (24,24-25). Könnyen határt szabunk Isten szavának: meddig engedjük, hogy befolyásolja életünket. A kritikus figyelő vagy, mint Agrippa király, cinikus megjegyzéssel (26,28), vagy, az athéni görögökhöz hasonlóan, nyílt nevetéssel (17,32) utasítja vissza a Jóhírt. De az apostolok más ellenséges hallgatósága még ezen is túltett: a féltékeny zsidók Péter szavára olyan haragra gerjedtek, hogy meg akarták ölni (5,33), István diakónus kemény beszédére „szívüket elöntötte a méreg és fogukat vicsorgatták" (7,54), Pál védekező szózatának pedig átkozódással vetettek véget, „ordítottak, köpenyüket lengették és port szórtak a levegőbe" (22,22-23).

Isten szavának a helyes módon való meghallgatása kevésbé látványos. Rendkívüli esetben a Szentlélek kiáradása kíséri az elhangzó szavakat (10,44), általában azonban csak egyszerű megállapítás jelzi az Apcs-ben a szív mélyén lezajló eseményt: „A hallgatók közül sokan hivők lettek" (4,4); „Szamaria befogadta az Isten igéjét" (8,14); „a helytartó hivő lett, mert egészen lenyűgözte az Úr tanítása" (13,12); „sok korintusi megtért és megkeresztelkedett a hallgatók közül" (18,8). A kegyelem működésének legbiztosabb jele a nem szűnő nyitottság, éhség Isten szava és akarata felé: „Ennek hallatára fájdalom járta

át szívüket és ezt kérdezték: ‚Mit tegyünk hát, testvérek?' " (2,37); „nagy készséggel fogadták az igét, és nap-nap után kutatták az Írást" (17,11). Másik velejárója Isten szava őszinte befogadásának az öröm: „Ennek hallatára örvendezve magasztalták az Úr igéjét" (13,48; vö. 8,8 és 13,52).

2. Válasz Isten szavára

Az ember első válasza Isten szavára a hit: hittel teszi magáévá Isten szavát, a hit által kezd a szó hatni a lélekben. De nem akármilyen hit ez. Az apostoli korban Isten (vagy istenek) létében mindenki hitt: ebben az értelemben minden ember hívő volt. Az apostolok nem is általában hirdettek istenhitet, hanem az istenhit helyes módját tanították, az egyetlen utat Istenhez: hitet Jézusban (vö. 20,21). A kérdésre: „Mit kell tennem, hogy üdvözüljek?" egyértelmű a válasz: „Higgy az Úr Jézusban" (16,30-31). Ezt a hitet vallja meg az etióp udvari ember: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia" (8,37) és a főtanács előtt álló Péter: „Minden név között, amit a világon embereknek adtak, ez (Jézus neve) az egyetlen, amely által üdvözülhetünk" (4,12). Az egyház kiváló tagjainak jótulajdonságai között a legfontosabb, hogy „telve van Szentlélekkel és hittel" (11,24; vö. 6,5). A Jézusba vetett hit által maga Jézus működik a keresztény emberben, s ezért ennek a hitnek ereje van: beteget gyógyít meg (3,16), bűnöket töröl el (10,43; 15,9), embereket szentel meg (26,18). Nem csoda hát, hogy az igazi hit szokásos kísérője az öröm: „Az Istenbe vetett hit örömmel töltötte el őt és egész családját" (16,34).

A másik válasz a meghallgatott isteni szóra a keresztény élet egészét átjáró ima. Az ima nem keresztény találmány, sok jó ember imádkozik a kereszténységen kívül is. De épp ez az imádságos lelkület a legjobb talaj a Jézus-hit befogadására. Az etióp ember Jeruzsálembe ment imádkozni (8,27), és az úton érintette meg a kegyelem, Kornéliuszt sok imája miatt hívta meg Isten Jézus követőjének (10,2.4.30-31). Az egyház imaéletébe a hívő először keresztsége alkalmával kapcsolódik be. Az egyház a keresztséggel pecsételi meg a hit befogadását, mossa le a bűnöket és teszi a hívőt a közösség tagjává. A „keresztel" és „keresztség" szavak gyakori, 27 helyen való előfordulása az Apcs-ben azt mutatja, hogy minden esetben csak keresztség révén lehetett valaki tagja az egyháznak, éspedig az Úr Jézus keresztsége révén, a János-keresztség nem volt elegendő (19,3-5). Bizonyára minden újonnan megkeresztelt érzését kifejezi az etióp udvarnok megtérésével kapcsolatos megjegyzés, hogy a keresztelés után „boldogan folytatta útját" (8,39).

Mivel az ima mintegy a hit „lélegzése", a keresztény ember legelső tevékenysége az ima kell, hogy legyen. Minden egyéb életmegnyilvánulása – még az is, amely nem kevésbé fontos az imánál – logikailag második helyen áll, és az imából fakad. Az egyház legjellemzőbb tulajdonsága, hogy „állhatatosan", „kitartóan", „szüntelenül" imádkozó közösség (1,14; 2,42.46-47; 12,5). Az apostoloknak az „ige szolgálata" mellett első feladatuk az imádság, s ezért egyéb

teendőiket a diakónusoknak adják át (6,3-4). Minden fontos lépést ima előz meg: Mátyás apostol (1,24-25), a diakónusok (6,6) és elöljárók (14,23) kinevezését, apostolok útnak indítását (13,3). Imára jön el a Szentlélek (8,15-17), imára történik csoda (9,40; 12,5-11; 16,25-27; 28,8), ima közben éri az apostolokat látomás (9,11-12; 10,9-10; 22,17), ima teszi könnyebbé az elválás nehéz perceit (20,36; 21,5-6), s Istent hálaimával dicsérik áldásaiért (3,8; 11,18; 21,20; 28,15). Lukács egy imaszöveget is leír, amely azt mutatja, hogy a korai egyház az üdvösségtörténet nagy összefüggéseiben látta saját adott helyzetét, s ezért bizalommal fordult Istenhez, hogy a jelen szorongató helyzetben is folytassa nagyszerű tervei kivitelezését egyháza által (4,24-30). Minden ima csúcsa a kenyértörés. A 2,46-ból nyilvánvaló, hogy a szó eukarisztikus ünneplést és nem közönséges étkezést jelent: világos különbséget tesz a kenyértörés és a hívek étkezése között. Két hely (2,42 és 20,7) arra utal, hogy az ünneplés mindig össze volt kapcsolva az apostolok tanításával. Érdekes a 27,35 szövege: Pál és utastársai nyilvánvalóan nem eukarisztiát ülnek a háborgó tengeren, hanem az eukarisztikus terminológia: „kezébe vette a kenyeret, hálát adott Istennek, megtörte és enni kezdett" használatával Lukács valószínűleg olvasóit akarta buzdítani, hogy az élet bármilyen viharában az eukarisztia erejében bízzanak. A 2,46 azt is megemlíti, hogy a kenyértörés minden keresztény ima alaphangulata, az öröm légkörében folyt le.

3. Hirdetni Isten szavát

Jézus utolsó kívánsága, amit apostolaitól kért, az volt, hogy tegyenek tanúságot róla „minden népnek" (Lk 24,47), „egész a föld végső határáig" (Csel 1,8). Pált külön hívta meg az Úr és különleges küldetést szánt neki: „Minden ember előtt tanúskodnod kell arról, amit láttál és hallottál, ... messzire, a pogányok közé küldelek téged" (22,15.21; vö. 9,15 és 26,17-18), és később még külön bátorítást is adott: „Ne félj, hanem beszélj és ne hallgass! Én veled vagyok..." (18,9-10). Az apostolok egy pillanatra sem felejtették el Jézus parancsát (vö. 10,42) és miután megkapták a Szentlelket, egész életüket az igehirdetésnek szentelték. Szent Pál önvallomását bármelyik másik apostol is elmondhatta volna: „Nem becsülöm sokra életemet, csak véghez tudjam vinni pályafutásomat és az Úr Jézustól rám ruházott feladatomat: tanúságot tenni az Isten kegyelmét hirdető evangéliumról" (20,24). Ezért járt Pál városról városra „az Isten országát hirdetve" (20,25). A „hirdetni" szó a görög „kérüsszein" magyar megfelelője. De a „hirdetni" s különösen a rárakódott mellékértelmektől lapossá vált „prédikálni" szavak közelről sem fejezik ki hűen a görög szó értelmét. A „kérüsszein" ige nem valami oktató, intő, épületes beszéd elmondását jelenti, hanem egy fontos esemény ünnepélyes és hivatalos kihirdetését. A fontos esemény, amelyet az apostolok hirdetnek, a Jézus-hozta üdvösség örömhíre.

Amikor a főtanács meg akarta tiltani ennek a jóhírnek a hirdetését, az apostolok így válaszoltak: „Mi nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk"

(4,20; vö. 5,29). Isten szava a legerősebb energia-mag, amely működik a világban. Mindenáron el akar érkezni emberekhez, s mivel ez csak más embereken keresztül lehetséges, ellenállhatatlan erővel kényszeríti az arra kiválasztottakat, hogy hirdessék Isten üzenetét (vö. Jer 20,9 és 1Kor 9,16-17). De a hithirdetők pusztán saját erejükre hagyatkozva semmire sem mennének: a munka Isten segítségével, a Szentlélek erejével halad előre (2,4.33; 11,21; 19,20). Az apostoli munka Isten és ember együttműködése: Isten nyitja meg a hallgatók szívét, de szava az apostolokon át éri el őket. Az apostolok is tudták, hogy munkájuk során Isten a fő cselekvő: „Elbeszélték, mi mindent tett velük az Isten, s hogyan tárta fel a pogányok előtt a hit kapuját" (14,27).

Az Apcs Isten szava feltartóztathatatlan terjedésének a története. Ellenfelek próbálnak akadályokat tenni az útjába, de sikertelenül. Efezusban például Pál szavát erősebbnek látjuk a zsidó ördögűzőkénél (19,13-17), a varázsló mesterségnél (19,19), pogány babonáknál (19,23-41). Börtön nem tudja az apostolokat fogva tartani (5,19-20; 12,7-10; 16,25-26), tanító munkájukat számtalan csoda kíséri (2,43; 5,12-16; 19,11-12), s az események leírásában csaknem minden epizód mintegy refrénszerűen az egyház növekedését megállapító mondattal zárul: az emberek „tömegesen", „sokan", „nagy tömegben", „seregestül" „hívők lettek", „csatlakoztak", „fogadták be a hitet", „tértek meg", – hogy csak néhányat említsünk az Apcs gazdag szókincséből, amellyel a hit terjedését jelzi. Úgyhogy Gamáliel felszólalása a főtanácsban csakugyan prófétai mondásnak bizonyult: „Ha (ez a mozgalom) Istentől van, nem tudjátok szétoszlatni őket" (5,38-39). Érthető hát, ha az Isten ügye ilyen nagyszerű haladása láttán a keresztények szíve örömmel volt tele (11,23; 15,3).

4. Szabaddá válni a világ dolgaitól a testvérek számára

Az Apcs esemény-sorozat leírása: nem tanít erkölcstant, erkölcsi eseteket nem elemez. De gyakran találunk mintegy mellékesen odavetett utalást arra vonatkozólag, hogy a cselekmények egyes szereplőinek milyen volt a viszonyuk az anyagi javakhoz. Úgy tűnik, Lukács számára ez az egy szempont elegendő volt ahhoz, hogy ítéletet alkosson valakiről, milyen ember is az illető. A bemutatott alakok követendő vagy elvetendő példáiból ezt az általános következtetést vonhatjuk le: ahhoz, hogy valaki hűen szolgálhassa Istent, Isten szavát és a testvéreket, lelkileg függetlennek, szabadnak kell lennie a földi dolgoktól.

Ezt az igazságot az ősegyház azzal a radikális megoldással mutatta be és valósította meg, hogy tagjai vagyonközösségben éltek (2,44-45; 4,32-35). Az anyagi javak közössége a lelki egység kifejeződésének gyakorlati formája. Hogy a híveknek „egy volt a szíve-lelke" (4,32), az nem maradt szép elgondolás csupán, hanem mindennapi életükben gyakorlati módon is megvalósult. A görög-római világban a barátság gondolata nagyon népszerű volt, de az szigorúan csak egy adott társadalmi osztályon belül jöhetett létre. A keresztény közösségben megszűntek az osztályhatárok, gazdag és szegény, rabszolga és

előkelő egyaránt „testvérek" lettek. Így a vagyonközösség révén a Második Törvény ígérete: „Nem lesz közted szegény" (MTörv 15,4) ebben a messiási korban csakugyan megvalósult: „Nem is akadt köztük szűkölködő" (Csel 4,34). Hogy vagyonukat az „apostolok lába elé tették", az ugyanakkor a tekintélynek való önkéntes alávetettségüket is kifejezi. Lukács egy pozitív (Barnabás: 4,36-37) és egy negatív (Ananiás és Szafíra: 5,1-11) példával kiemeli az őszinte beilleszkedés fontosságát s az egyének ebből fakadó felelősségét és kockázatát. Kommentárok összekapcsolják Ananiás és Szafíra történetét Józsue könyvének egyik epizódjával (Áchán eldug magának valamit a hadizsákmányból: Józs 7,1. 16-26) és az áruló Júdás sorsával, aki sikkasztással szerzett pénzén telket vett (Csel 1,16-18).

Egyes jó emberek példáiból további tanulságokat vonhatunk le: az olyan pogányt, mint Kornéliusz, aki bőkezűen ad alamizsnát (10,2.4.31), sokkal hamarabb meghívja Isten Jézus követőjének, mint másokat; az őszinte megtérés legbiztosabb jele, ha valaki olyan bátran megválik a bűnös múltba visszahúzó javaitól, mint azok a Jézus hitére tért varázslók, akik nagyértékű kabalás könyveiket mágyán elégették (19,19); az anyagi gazdagság nem abszolút akadály a hit őszinte befogadására, ha valaki olyan vendégszerető, mint a bíborkereskedő Lídia (16,14-15; 17,4.12 több más előkelő ember megtérését említi); a keresztény élethez hozzátartozik az anyagi adakozás: az a szeretet, amivel Joppéban a jószívű Tabitát az emberek körülvették, indította a tanítványokat arra, hogy amikor Tabita meghalt, azonnal hívják Pétert, s az feltámasztotta őt (9,36-43).

Hogy Péter hogyan vélekedett a pénzről, azt két epizódból tudjuk meg. A Templom kapujában alamizsnát kérő bénának azt mondja: „Aranyom, ezüstöm nincs, de amin van, azt neked adom", — és Jézus nevében meggyógyítja a koldust (3,6). Aki Jézus birtokában van, annak valódibb a gazdagsága, mint amit arany vagy ezüst adhatna. Valamikor később apostoli útja során Péter szembekerül Simon varázslóval, s az pénzt ajánl fel Péternek, hogy adjon érte neki hatalmat, amellyel másoknak a Szentlelket kioszthatja, feltehetően szintén pénzért, azaz nyerészkedésre használva kegyelemosztó hatalmát. Az ajánlat alkalmat ad Péternek arra, hogy kemény szavakkal elítélje Isten bármely ajándékának pénzért történő árulását: „Vesszen el a pénzed veled együtt, ... szíved nem tiszta az Isten előtt, ... elöntött a keserű epe és rabul ejtett a gonoszság köteléke" (8,20.21.23).

Pálnak is voltak rossz tapasztalatai pénzzel kapcsolatban. Filippiben a meggyógyított jóslány gazdái kapzsiságból dobatják Pált börtönbe (16,16-24), Efezusban pedig a pogány ezüstművesek majdnem meglincselik, mert jövedelmüket féltik (19,23-40): mindkét városban a pogányok pénzvágy következtében fordultak a kereszténység ellen. Félix helytartóról Lukács megjegyzése, hogy Páltól pénzt akart zsarolni s hogy nem akarta hallgatni Pált, mihelyt igazságosságról és önmegtartóztatásról kezdett beszélni (24,25-26), arra mutat rá, hogy

aki pénzdolgokban nem egyenes, annak más téren sincs rendben a szénája. Maga Pál éles ellentétben áll ezekkel az emberekkel: még apostoli körútjai során is két keze munkájával keresi kenyerét, hogy ne szoruljon másokra, s hogy a gyengéket segíthesse, és így életté válthassa Jézus mondását: „Nagyobb boldogság adni, mint kapni" (20,33-35; vö. 18,3), a tanítványok által gyűjtött adományokat Judeába viszi (11,29-30), később meg Jeruzsálembe visz alamizsnát (24,17).

5. Szenvedni Jézusért

Az apostolok tüneményes sikere az igehirdetésben az éremnek csak egyik oldala. Mert emellett tény az is, hogy szinte egyidejűleg az egyház létrejöttével elkezdődött az egyház üldözése is. „Nem különb a tanítvány mesterénél" (Lk 6,40): ahogy Jézus szüntelenül ellenállásba ütközött tanító munkája során s az végül is halálát okozta, úgy az apostoloknak is ez a sors jutott osztályrészül. Hogy a kereszt szükségszerű része nemcsak az apostoli, de minden keresztény életnek, ezt az általános tételt Pál és Barnabás mondják ki a tanítványokat buzdítva, „hogy tartsanak ki a hitben, mert ‚sok viszontagságon át kell bemennünk az Isten országába' " (Csel 14,22). Az egész Apcs „szemléltető kézikönyv" a tétel igazsága alátámasztására.

A könyv eleje a megpróbáltatások kezdetét és fokozódását írja le, míg a zsidók ellenállása általános kereszténygyűlöletté nem növekszik. Mindjárt az első gyógyítás kapcsán Pétert és Jánost lefogják, vallatják (4,1-21), majd az „apostolokat" — többet? valamennyit? — vetik fogságba (5,18) és botozzák meg (5,40), nem sokkal később pedig Istvánt állítják a főtanács elé (6,12), hogy onnan a városon kívülre vigyék és halálra kövezzék (7,57—8,1). Az első vértanú megölése az általános üldözés kezdetét jelzi (8,1-2), s ebben az üldözésben Saul jár az élen: keresztények tömegét hurcolja el (8,3; 9,1-2), botoztatja meg (22,19). További bebörtönzések és Jakab apostol kivégzése után Pétert is börtönbe vetik (12,1-4), ahonnan csak csoda révén menekül (12,7-10).

Pálnak, úgy tűnik, egész élete egyetlen hosszú kereszthordozás. Hogy élete nehéz lesz, azt Jézus látomásban előre megmondta Ananiásnak: „Megmutatom majd neki, mennyit kell értem szenvednie" (9,16). Ezt már Damaszkuszban megtapasztalja: a zsidók elől, akik életére törnek, kosárban engedik le a várfalon (9,23-25). Ikóniumból is menekülnie kell, hogy megmentse életét (14,5-6), de Lisztrában nincs ilyen szerencséje: megkövezik úgy, hogy majdnem belehal (14,19). Filippiben lefogják, megbotozzák, a börtönben kalodába zárják (16,20-24). A zsidók Tesszalonikában bűnözők által akarják elveszíteni (17,5), Béreában fellázítják ellene a tömeget (17,13), Korintusban pogány törvényszék elé hurcolják (18,12-13), valahol másutt Görögországban szintén cselt szőnek ellene (20, 2-3). Efezusból az ezüstművesek zavargása miatt kell menekülnie (19,23—20,1). Pál egész eddigi pályafutását jellemzi vallomása: „Az Úrnak mély alázatosság-

gal, könnyek és zaklatások közt szolgáltam, melyek a zsidók ármánykodása következtében értek engem" (20,19).

Pedig Pál igazi kálváriajárása még csak most kezdődik. Biblikus szerzők párhuzamot vonnak Jézus Lukács szerinti szenvedéstörténete és Pál megpróbáltatás-sorozata között, és hasonlóságokból arra következtetnek, hogy Lukács Jézus szenvedése mintájára írja meg Pál élete utolsó szakaszát. Pál már rossz előérzetekkel indul Jeruzsálembe: „Nem tudom, mi történik majd ott velem, legfeljebb annyit, hogy ... bilincs és megpróbáltatás vár rám" (20,23), majd, mikor egy próféta megjövendöli jeruzsálemi elfogatását, bátran így válaszol: „Én kész vagyok arra, hogy az Úr Jézusért Jeruzsálemben nemcsak a megkötözést, hanem a halált is elviseljem" (21,10-13). Jeruzsálemben a zsidók csakugyan elfogják, megverik, meg akarják ölni, római katonák mentik meg az életét (21,28-36; vö. 26,21), s amikor már a római hatóságok védelme alatt áll, rajtaütésszerűen akarják eltenni láb alól (23,12-22). A tengeri vihar, amelyben Rómába vitele során Pál és utastársai hajótörést szenvednek (27), kifejező jelképe nemcsak Pál életútjának, hanem az evangélium sok más terjesztője pályájának is.

A zsidók által üldözött egyházban, annak gyötrődő apostolaiban valójában Jézus szenved: „Én vagyok Jézus, akit te üldözöl" (9,5). Ez a tény teszi erőssé a hit hirdetőit lelki és fizikai kínok között is: ezért tudja Pál és Szilás megkínozva, börtön sötétjében, megbilincselten is „zsoltárokat énekelve" dicsérni az Urat (16,25), ez adja meg az apostoloknak azt a betegesnek tűnő, de valóságban hitelesen keresztény képességet, hogy boldognak érezzék magukat, mert megbotozták őket: „Örvendezve távoztak a főtanács elől, mivel méltóknak bizonyultak, hogy Jézusért gyalázatot szenvedjenek" (5,41).

* * *

„Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökre" (Zsid 13,8). Ugyanazt a Jézust hisszük mi ma, mint akit az apostolok hirdettek, ugyanaz a Lélek járja át az egyházat ma, mint az apostolok korában, ugyanaz a kegyelem él mindegyikünkben, mint amelyik hitre, imára, munkára és szenvedések elviselésére tüzelte az apostolokat. Az ő hivatásuk a mi hivatásunk is, az ő életük példa a mi életünk számára is éppenúgy, mint ahogyan ők a hit hirdetése közben már miránk is gondoltak, ahogyan szavaikat nemcsak kortársaiknak, de nekünk is szánták: „Az ígéret ugyanis nektek és gyermekeiteknek szól, valamint azoknak, akik távol vannak ugyan, de akiket meghív magához Urunk Istenünk" (Csel 2,39).

Kalkuttai Teréz anya

A SZŐLŐTŐ ÉS A SZŐLŐVESSZŐK

Elmélkedés Jn 15,1-17-ről (1974)

Úgy gondolom, Szent Jánosnak ez a fejezete nagyon illik ránk. A szőlővessző és a szőlőtő: ez pontosan minden munkatárs. Mindegyik egy szőlővessző. Az Atya pedig a kertész, aki megtisztogatja a szőlővesszőt, hogy sok gyümölcsöt tudjon hozni. És gyönyörűséges a gyümölcs, amelyet a világban hoznunk kell: az Ő Atyjának szeretete. „Ahogyan az Atya szeretett engem, úgy szerettelek én benneteket. Maradjatok bennem, és az én örömöm tibennetek lesz." Mindegyikünk egy szőlővessző. Amikor legutóbb Rómában voltam, egy kis tanítást kellett adnom a noviciátusbeli nővéreinknek. Azt mondtam: ez a fejezet a legszépségesebben érteti meg velünk, mi vagyunk mi Jézusnak, és mi Jézus nekünk. És én még sohasem jöttem rá úgy, mint ezek a fiatal nővérek, hogyan kell néznünk a szőlőtő kapcsolatát a szőlővesszővel. Olyan szoros ez a kapcsolat, hogy a szőlőtő mintha félne, nehogy valaki vagy valami leválassza róla a szőlővesszőt. A másik, amit a nővérek elmélkedésükben észrevettek, hogy ha a szőlőtövet nézem, azon nincs gyümölcs. Minden gyümölcs a vesszőkön van. És azt mondták nekem: Mekkora Jézus alázatossága, hogy szüksége van a szőlővesszőre, hogy gyümölcsöt hozzon! Ezért volt akkora gondja a kapcsolatra. Hogy gyümölcsöt lehessen hozni, ahhoz a kapcsolat égetően szükséges. Nem akármilyen könnyen szétválasztható, hanem elválaszthatatlan kapcsolat.

Az Atya pedig a kertész. Megnyesi a vesszőt, hogy minél több gyümölcsöt hozzon. És a vessző hallgatagon, szeretettel, feltétel nélkül hagyja magát nyesni. Nem tudom, mi mást jelentene a nyesés, mint hogy egész életünkben ott kell lennie a keresztnek. Kereszten kell függenünk, és érintése egyre jobban nyom. És a nyesés mindig beljebb hatol, mindig érzékenyebb.

Valamennyien Krisztus munkatársai vagyunk, mindegyikünk az. Szőlővessző ezen a szőlőtőn. Mit jelent nektek, nekem, hogy Krisztus munkatársai vagyunk? Azt jelenti, hogy az ő szeretetében maradunk, hogy megvan bennünk az ő öröme, árasztjuk szeretetét, adjuk részvétét, tanúi vagyunk jelenlétének a világban, mindenekelőtt saját otthonunkban. Nagy a felelősségetek mint munkatársaknak, hogy meggyújtsátok ezt a világosságot, legelőször a saját otthonotokban; hogy élő valósággá tegyétek ezt a krisztusi jelenlétet. Egyikünk sem adhatja Jézust másoknak, csak ha velünk van Jézus. Miasszonyunk a leggyönyörűbb példája ennek. Ő üres volt, kiüresedett önmagából, az Úr szolgálólányává tette magát. Az eredmény pedig az volt, hogy az angyal így szólt hozzá: „malaszttal teljes". És amelyik pillanatban igent mondott Istennek, amelyik pillanatban Jézus belépett az életébe, sietve ment, hogy adja őt Jánosnak. Mária és a szívében rejlő Jézus jelenlététől János repesett örömében. Mi az otthonunkban, a közösségünkben, a plébániánkon sietünk-e igazán? sietve me-

gyünk-e, hogy Jézust adjuk? Jézus a mienk, – készek vagyunk-e adni őt? – Egy hindu úr, magasrangú hivatalnok, egyszer megkérdezett: „Vágyódik-e megtéríteni egy lelket?" Azt feleltem: „Természetesen. A kincset, amelynek birtokában vagyok, Jézust, aki az enyém, természetesen szeretném megosztani veletek. De a megtérés Tőle jön. Az én dolgom az, hogy segítsek nektek, dolgozzam szeretetből, és ezeken a szeretetműveken keresztül igen valóságosan szembekerültök Istennel, és kicserélődik köztetek szeretetének kincse. És akkor vagy megtér valaki, elfogadja életében Istent, vagy nem. Ez kell, hogy legyen a mi szerepünk. Mi mint munkatársak nem arra valók vagyunk, hogy pénzt szerezzünk – ez a legutolsó –, vagy hogy adományokat gyűjtsünk, hanem hogy tanúságot tegyünk Krisztus jelenlétéről önmagunkban, tanúskodjunk szeretetéről és részvétéről.

Amikor Adisz-Abebába mentem, azzal a szándékkal, hogy beviszem a nővéreket, mindenki azt mondta: maga vagy bolond, vagy valami egészen különleges ember, mert szóba sem jöhet, hogy Adisz-Abebába befogadjanak valakit, katolikus misszionáriusokat meg éppen nem. Én erre azt feleltem: „Nem lehetetlen Jézusnak. Szeretném meglátogatni a császárt." Különböző emberek közvetítésével találkoztunk a lányával, és ő elintézte, hogy engedélyt kapjunk a látogatásra. A császár ott állt előttem, a misszionárius előtt; igen kicsi volt, kisebb, mint én. Az első, mint kérdezett tőlem, ez volt: „Milyen képesítésük van a nővéreknek? Mit fognak itt csinálni?" Azt feleltem: „A nővéreink Jézus szeretetét és részvétét fogják itt adni. És ez a nép a mi népünk lesz." Erre rám nézett, és azt mondta: „Ez olyan Krisztus-szerű! Ez az, amit Jézus tett. Jöjjenek! Nagyon szívesen látjuk önöket!" Nekem egy érem volt a kezemben, és odanyújtottam neki. Elfeledkeztem róla, hogy ő császár, egyszerűen mint embert néztem, és odaadtam neki a Mária-érmet. Ő ránézett az éremre, ránézett Miaszszonyunkra, és azt mondta: „Mária anya az emberiség reménye." Aztán odafordult a miniszterelnökhöz, és így szólt hozzá: „Hadd jöjjenek a nővérek, és tegyen meg mindent, ami lehetséges, hogy minél hamarabb megkapják a vízumot." És a nővérek két héten belül megkapták a repülőtéren a tartózkodási engedélyt. Nem azt mondtam: megalapítjuk a haldoklók otthonát, és így tovább. Éppen az ragadta meg őt, hogy a nővérek nem valami szociális munkát jönnek végezni: mi nem szociális dolgozók vagyunk, mi azért jövünk, hogy Jézust adjuk ott, sietünk Jézust adni. Ez volt a legnagyobb csoda, hogy ez az ember olyan pozitívan viselkedett, pedig mindenki más annyira ellenünk volt.

Ugyanez történt, amikor Yemenbe mentünk, ebbe a csaknem teljesen muzulmán országba. Krisztusnak semmi jele sem látható ott. Sokan mondták nekem: „Ne viseljék a keresztet, ne imádkozzák a szentolvasót az utcán, rejtsenek el mindent!" Én akkor egyenesen elmentem a kormányzóhoz, és azt mondtam neki: „Ez (a kereszt) egy jel, egy külső jel, annak a jele, hogy én az Övé vagyok. És ez az olvasó, amit imádkozunk. Elfogadnak-e úgy, ahogy vagyunk?" Mire ő: „Önök azért jönnek, hogy szeretetet hozzanak az országunkba. Isten szeretetének a hordozói. Jöjjenek úgy, ahogy vannak. És ami a jelük, azt tartsák

meg. Ne semmisítsenek meg semmit." Ez az ember úgy tele volt Istennel: azt kívánta, hogy a nővérek Istent adják a népének, Isten szeretetét. Így van ez mindegyikünkkel. És azért igazi ábrázolása Szent Jánosnak ez a 15. fejezete annak, hogy mi legyen egy munkatárs, a szeretetnek egy misszionáriusa: egyszerűen Isten szeretetének hordozója. Mindig azt kérdem a nővérektől: ezek vagyunk-e? És kérdezem tőletek: ezek vagyunk-e? Igazi hordozók, igazi vesszők a Szőlőtőn: Jézuson? Ti vezetitek az embereket Krisztus-hasonlóságra, szeretetművekre, a béke műveire, hiszen minden szeretetmű a béke műve, nem számít, milyen kicsi ez a békemű. Igazán vezetitek-e őket? Jelenlétetek köztük azé a gyümölcsöző szőlővesszőé-e? Úgy nézhetnek-e rátok, hogy Jézust látják bennetek? Ezért kívánom a kezdet kezdetétől tőletek, és azt hiszem, ezerszer ismételtem már önmagamat, de nem bánom, mert úgy érzem, benső része vagytok az életemnek, akárcsak a nővérekkel, olyan közel vagyunk egymáshoz, és nem törődöm vele, hogy ismétlésbe esem: Ha nem szeretjük egymást a saját otthonunkban, ha nem vagyunk egész különösen közeli viszonyban egymással a saját otthonunkban, a saját közösségünkben, akkor csak szájhősök vagyunk, botrány az angyaloknak. A szeretet otthon kezdődik.

Néhány héttel ezelőtt egy csomó professzor és tanár jött az Egyesült Államokból Kalkuttába. (Azt hiszem, a mi házunknak ott turistaközponttá kell válnia, mert most mindenki odajön.) Beszélgetés közben végül is ezt kérték: „Mondjon nekünk valamit, ami segítségünkre lesz!" És én egy nagyon egyszerű dolgot mondtam nekik: „Mosolyogjanak egymásra! Férj, mosolyogj a feleségedre, feleség, mosolyogj a férjedre; különösen ha fáradt vagy, ha rosszkedvű vagy, mosolyogjatok egymásra! Legyen időtök mosolyogni a gyermekeitekre! Mosolyogjatok rájuk, mutassátok meg nekik, hogy akarjátok őket, szeretitek őket, igazán törődtök velük!" Erre egyikük azt kérdezte: „Ön férjnél van?" Én ránéztem, és azt mondtam: „Igen. És néha nagyon nehéznek találom, hogy mosolyogjak Jézusra. Ő nagyon igényes tud lenni. Nagyon nehéznek találom, hogy mosolyogjak rá." Úgy gondolom, megértették. De amikor nehéznek találjuk, akkor mutatjuk meg, hogy igazi szőlővessző vagyunk. És ha akkor tudunk egymásra mosolyogni, ha meg tudjuk látni Krisztust a saját gyermekünk, a saját családunk, a saját nővéreink, a saját paptestvéreink fájdalmas álruhájában: ez az igazi idő. Nagyon-nagyon szükséges, hogy a szeretetnek ezt az életét éljük. Nem akarom, hogy csak név szerint legyünk munkatársak, vagy úgy, hogy éppen csak csinálunk valamit, segítjük a szegényeket és így tovább: nem ez a munkatársak célja. A munkatársak célja az, hogy szeretetet és részvétet árasszanak mindenütt, ahová csak mennek. Ez a munkatársak célja. Hogy oltsák Jézus szeretetszomját. Nagyon egyszerűen, nagyon kicsiny dolgokkal.

Néhány hete egyik testvérünk jött hozzám igen nagy bajban. Nehézségei voltak az elöljárójával. És kezdte nekem mondogatni: „Az én hivatásom dolgozni a leprásokért, dolgozni a haldoklókért, dolgozni azokért, akiket nem szeretnek; a leprásoknak akarom szentelni magam, ez az én hivatásom." Én ránéztem, rámosolyogtam, és azt mondtam: „Nem az a hivatása, hogy a leprá-

sokért dolgozzék. Az a hivatása, hogy Jézusé legyen. Saját magáért választotta őt. A munka az eszköz. Eszköze, hogy tettre váltsa Krisztus iránti szeretetét. De a hivatása az, hogy Jézusé legyen." Ő megértette, és ez egészen átalakította. Most már látta: nem számít, hogy főz vagy mos vagy utcát söpör vagy a leprásokat gondozza; mindig Jézusé vagyok. Ugyanígy ha mindenki közülünk és minden munkatárs (gondolom, vannak több ezren itt az Egyesült Államokban, az egész világon pedig 30 000-en felül kell lenniök, a beteg munkatársak, a tevékeny munkatársak, — ti úgy tele vagytok élettel mind!) így él, úgy gondolom, győzni fogunk. Győzni fogunk minden viszontagságon, nem harccal, nem bombákkal, nem olyasmivel, ami bánt, hanem ami szeretetet, örömet, békét hoz. És semmi sem hoz annyit, mint a hűség, a kedvesség egyszerű, kicsiny, szerető megnyilvánulásai, olyan apróságok, mint egy mosoly a helyes pillanatban, amikor a legnagyobb szükségünk van rá. Nekem nincs képzelőtehetségem, nem tudom elképzelni Istent, Isten jelenlétét másképpen, csak ebben a kis dolgokhoz való hűségben. Ez az Isten jelenléte az én számomra. És hogy így állandóan hagyjuk magunkat felhasználni, ahogyan ő kívánja. Ez ma az Isten jelenléte a világban.

Egyszer egy hindu úr jött a házunkba, és azt mondta: „Én ... én nem hiszek. Nem hiszek Istenben. De amikor látom a nővéreket annyi örömmel dolgozni, hozzányúlni ezekhez az emberekhez, akkor hiszem: van Isten." Azt hiszem, ez az, aminek mindegyikünknek lennie kell a családjában, a közösségében: Isten jelenlétének a világban. Van Isten. És én azért vágyódtam erre az összejövetelre, hogy ezt megosszuk egymással, hogy erről az összejövetelről úgy menjünk el, mint gyümölcsöző szőlővessző, telve Övele, töltekezve a szentmisén, a nap folyamán, úgy, hogy igazán készen álljunk csakis Jézust adni. Az emberek éheznek Jézusra. Ez alatt a három nap alatt több ezer emberrel találkoztam. Láttam az arcukon ezt az éhséget. Az emberek okos, nagy gyönyörű, csodálatos dolgokat mondtak. Én pedig butaságokat mondtam, olyasmiket, amiket egy jó gyerek is megérthet. És mégis ilyesmire éheznek, valamire, amit magukévá tehetnek. Mert az életszentség nem kevesek fényűzése: az életszentség egyszerűen kötelesség, neked, nekem. És mi az életszentség? Isten akaratának elfogadása egy nagy mosollyal. Ez minden. Egyszerűen az elfogadás. Elfogadni őt, ahogyan belép az életünkbe; elfogadni, hogy elvegye tőlünk, amit akar, felhasználjon bennünket, ahogy akar, oda rakjon, ahová akar, anélkül, hogy tanácsot kérne tőlünk. (Mi persze szeretjük, ha kikérik a tanácsunkat.) Engedni, hogy használjon, felhasználjon, hogy darabokra törjön, és mégis minden darabunk csakis az övé legyen, hogy kiüresítsen, annyira, hogy csak úgy csodálkozunk: vagyunk-e még igazán? Elfogadása az ürességnek, annak, hogy darabokra törjenek, annak, hogy sikert arassunk, vagy kudarcot valljunk a nyilvánosság előtt ... Tegnap például azt mondták nekem, hogy én vagyok a legelső polgár, és én azt feleltem: „Nagyon köszönöm, de nem értem, hogy mit jelent ez." Holnap az emberek „Feszítsd meg"-et fognak kiáltani — rendben van. Nincs semmi különbség. Ugyanaz a szerető kéz az. És ezt az elfoga-

dást, ezt kívánja Jézus tőled, tőlem, tőlünk. Hogy engedjük meg neki, hogy használjon bennünket, anélkül, hogy kikérné a véleményünket. Ez a szőlőtő és a szőlővessző munkája. És azt gondolom: valamennyiőtöknek nagy a felelőssége a mai világban. Hogy az emberek mit mondanak vagy mit gondolnak, amikor hallgatnak, az nem izgat bennünket. Hanem hogy mi vagyunk Jézusnak ma mint munkatárs. Igazán az vagyok? Igazán szorosan az oldala mellett állok? Övele kelek-e versenyre, vagy az emberekkel a világban? Az egyetlen, akivel versenyeznem kell: Jézus. És vele csak akkor kelhetek versenyre, ha beleszerettem.

Nézzünk hát ismét bele az otthonunkba. Mi az Isten szeretete az otthonomban? a közösségemben? Én néha sokkal könnyebbnek találom, hogy a kívülállókra mosolyogjak, mint hogy a nővéreimre. Néha nehéz rájuk mosolyognom. És könnyen lehet, hogy ti ugyanúgy vagytok. Vigyük hát ezt a lángoló szeretetet az otthonunkba. Én úgy gondolom, a munkatársak mindig jobban kezdik megérteni ezt: hogy a szeretet otthon kezdődik. Soha el nem felejtem azt a fiatalembert Angliában, London utcáján csavarogva. Megszólítottam: „Magának nem itt kellene lenni, hanem otthon a szüleivel." Mindössze 22–23 éves lehetett. Erre azt felelte: „Az anyám nem szeret. Mikor egyszer hazamentem, kizárt, mert hosszú a hajam. Nem szeret engem. Én pedig nem tudom levágatni a hajam." Így hát az utcát választotta, mert az édesanyja nem szerette. És nagyon is meglehet, hogy ezt az anyát foglalkoztatta az éhség Indiában, és dolgozott az összes körülötte élőkért, – kivéve a saját gyermekét. Amikorra visszatértünk, a fiatal fiú a földön feküdt: megmérgezte magát kábítószerekkel, kórházba kellett szállítanunk. Nem tudom, életben maradt-e, mert nem tudom, mennyit vett be. Mi lehetett ennek az anyának a reakciója, ha megint szembekerült a gyermekével? „Nem szerettél engem." Kezdjük hát egymást szeretni mindannyian.

Most én imádkoztam át ezt a fejezetet, de imádkozzuk valamennyien közösen; még van elég időnk utána a többire. De azt akarom, hogy valamennyien igazán továbbadjátok ezt a nagy adományt, amelyet Jézus valamennyiünkre rábízott: hogy az ő szeretetét és részvétét árasszuk szét a mai világban, hogy gyümölcsöző vessző legyünk a Szőlőtőn: Jézuson.

Kereszty Rókus

ISTEN HÍVÁSA AZ ÉLET KÜLÖNBÖZŐ SZAKASZAIBAN

Az Atya kivétel nélkül mindenkit hív. Hívása Fiának hivatásában, az Atya és az emberek szolgálatában részesít. Ezért minden hivatás gyökerében egy: az egyetlen Fiú szeretetéből táplálkozik. Ez a szeretet inspirálja a szolgálatok leg-

különbözőbb formáit az egyéni szükségletek, képességek és élethelyzetek szerint. Mindenki személyének megfelelő, egészen „rászabott" hivatást kap. A kérdés azonban, amelyre ebben a cikkben választ keresünk: hogyan jelentkezik ez a hivatás minden egyes ember életében, azoknál is, akiket Isten nem papi vagy szerzetesi hivatásra választott ki?

A hívás nemcsak a kifejezetten vallásos élményeken keresztül szólal meg, hanem életünk állandóan megújuló feladataiban is. A vallásos mozzanatok (pl. belső indítás, szentírásolvasás, szentségekben való részvétel) ezt az állandó hívást értelmezik, erre építenek. Ezért ér el az Isten mindenkit, azokat is, akik nem hallották meg az Egyházban élő és tanító Isteni Szót. A továbbiakban ezt az egész életen végigvonuló hívást akarom megmutatni. Hogyan vonz az isteni szeretet az emberi szereteten keresztül, hogyan jelenik meg a transzcendens isteni hívás az élet immanens, evilági feladataiban? Teljesség helyett inkább néhány tipikus élethelyzetre összpontosítva igyekszem megvilágítani az isteni hívásnak a z e g é s z e t átjáró valóságát.*

1. Gyermekkor

A csecsemő értelmileg még fel sem foghatja, de a szülők szeretetén keresztül már körülveszi Isten életre keltő, bizalmat sugárzó hívása. A gyermek ösztönösen megérzi, hogy elfogadják, gyönyörködnek benne, hogy léte szeretetből ered és szeretetből táplálkozik. Még mielőtt megfogalmazhatná magának, megéli, hogy a szeretet a legfőbb érték és a legigazibb valóság. A szülői szereteten átsugárzó isteni hívás, tudatosan, vagy tudattalanul, későbbi életének legfontosabb alapja lesz. Főleg a serdülőkor krízisében az első szeretetélmény iránytűvé, a helyes útra vonzó erővé válhat.

A növekvő gyermek számára Isten hívása a világnak mint nagy ajándéknak a boldog felfedezését jelenti. A gyermek könnyebben megérti, mint az átlag felnőtt, hogy mindaz, ami körülveszi, jel, amely mögött egy sejtelmes, titokzatos, őt szerető Személy rejtőzik. A személyes bűntudat még nem távolította el a természetfeletti világtól. Isten, az angyalok, a szent titkok közelsége még nem félelemmel, hanem meghitt örömmel tölti el. A gyermek számára egészen világossá lehet tenni, hogy őt Isten boldogságra hívta.

A gyermek másik nagy feladata, hogy szülei és a többi vele foglalkozó felnőtt segítségével beilleszkedjék a világ rendjébe; megismerje és teljesítse „kötelességeit". Ha minden jól sikerül, néhány évre béke, öröm és harmónia uralkodik lelkében. De röviddel azután, hogy kiismerte magát és megtalálta helyét a világban, megindul a serdülőkori robbanás.

---

* A típusok leírásánál elsősorban a texasi fiatalokra és szüleikre korlátozódó tapasztalataimat vettem figyelembe. Ez talán konkrétabbá teszi a mondanivalót, de ugyanakkor korlátokat szab alkalmazhatóságának.

2. Serdülőkor

Idáig nem sejtett ellentétes erők bontják meg a gyermekkori világ rendjét. A fejlődő kamasz érthetetlen talánnyá válik önmaga előtt. Végletes önbizalom és végletes önelvetés, lelkesedés és letört fáradtság között hánykolódik. A feltámadó nemi vágyat a közvélemény hatására könnyen olyan ellenállhatatlan és szükségszerűen kielégítendő ösztönnek fogja fel, mint az étvágy és szomj elverését. A belső zűrzavart csak fokozza, hogy — statisztikailag kimutathatóan — a nemi ösztön egyre fiatalabb korban jelentkezik, míg a kamasz érzelmi, személyi érettsége egyre későbbre tolódik.

Egy másik nagy problémakör a szülőkhöz való új viszony kialakítása. A kamasz ráébred szülei korlátaira és hibáira. Többé már nem óriások szemében. Hol teljes önállóságot követel velük szemben, hol megrettenti a rá váró felelősség súlya.

Sok kamasz elhidegül a vallás külső gyakorlataival szemben, amelyeket idáig szó nélkül teljesített, vagy legalábbis kétségei, problémái támadnak. Ugyanakkor érzékenyebbé válik az Istennel való személyes kapcsolat kialakítására.

Saját ébredő képességei, értelmi, művészi és atlétikai tehetsége váltakozva örömmel és zavarral tölti el: mit csináljon mindezzel? Hogyan képezze, fejlessze magát? Mi legyen igazán fontos, mit hanyagolhat el? Képes-e igazi nagyságra egyáltalán, és ha igen, milyen területen? Mi tenné igazán boldoggá? Amerikában a többezer főiskola és azokon belül a számtalan szakosodási lehetőség, az értelmiségi pályán túl a sok más foglalkozás lehetősége igen nehéz választás elé állítja a fiatalt. Sokszor hosszú évekig kísérletezik, egyik collegeból a másikba, egyik szakról a másikra vándorol, míg végül valahol megállapodik.

Íme néhány jellemző vonása annak a forrongó káosznak, amellyel a fiatalnak meg kell küzdenie. Hol szólal itt meg az isteni hívás? Néha közvetlenül, minden más vonzást elsöprő erővel. A kamasz valamilyen formában megtapasztalja Isten személyes valóságát; önmaga zűrzavarából az irgalmas és szent Istenhez menekül. Kész arra, hogy mindent neki adjon. Kéri, hogy legyen úrrá a lelkében tomboló viharon. Ha ez a kamaszkori „megtérés" egészségesen fejlődik tovább, integrálja a fiatalember kibontakozó képességeit, az egész személyt összefogja, Isten szolgálatába állítja. Gyakran így indul el egy papi vagy szerzetesi hivatás is. Azonban megfelelő irányítás nélkül a vallásos krízisbe kerülő kamasz könnyen fanatikussá, irracionális megszállottá válik. A vallásos ösztön elburjánzik minden más lelki képességen. Ahelyett, hogy kifejlesztené egyéniségét, betegesen egyoldalúvá teszi. Nem a hit minden jóra és igazra érzékeny víziójából fakad ez a bezárkózás, hanem a kamasz saját érzelmi bizonytalanságából.

Más esetben az istenélmény nem vezet közvetlen istenszolgálatra, de a fiatalember megérti, hogy Isten bűnbánatra, erőfeszítésre, tehetségeinek kifej-

lesztésére és harmóniába foglalására hívja. Így önmaga megismerése, elfogadása és fokozatos megvalósítása lesz az, amin keresztül Isten hívására felel.

Isten hívásának egy másik fontos közvetítője a sokféle személyes kapcsolat. Amint a fiatalember különállása és önállósága erősödik, úgy mélyül el újra szüleivel való viszonya. Egyre inkább pozitív és negatív torzítás nélkül fogadja el őket. Az egyenrangúságra és hálára alapuló szeretet és tisztelet egyszerre távolságot tart és barátságot épít.

Osztálytársain és sportcsapatán keresztül a kamasz megtanulja, mit jelent az egyéni érdeket a közösségi érdeknek alárendelni. Barátain keresztül megtapasztalja, hogyan lehet „megnyílni valakinek", személyes titkokat elmondani, és bízni abban, hogy a másik nem beszéli ki, nem teszi nevetségessé. Kezdi megérteni, hogy az igazi szeretet kölcsönös értékelést, elfogadást, egymásnak való megnyílást és hűséget jelent.

Minden osztályban vannak „kivetettek". Az osztály hangadói eldöntötték, hogy „valami nincs rendben velük": gyengék, nevetségesek, elütnek a többitől. Amint a dzsungelben az állatok kimarják maguk közül a gyengébbet, hasonlóképpen az osztály elveti, esetleg meg is kínozza a különcöt. Mindenkin erős a nyomás, hogy ebben a mozgalomban részt vegyen. Hiszen ezzel bizonyítja, hogy ő az elfogadottak közé tartozik. Nagy önbizalmat és erkölcsi bátorságot mutat, ha valaki ennek a köznyomásnak ellenáll, a kiközösítettel emberi módon foglalkozik, és megpróbálja az osztályközösséggel elfogadtatni. Aki erre képes (anélkül, hogy maga különc vagy gyönge volna), meghallotta Krisztusnak a kivetettekkel önmagát azonosító hívását.

Ha a kamasz jól beilleszkedik az osztályközösségbe, ha fiúk között igazi barátokra tesz szert, valószínű, hogy az udvarlásban is igazán „sikeres" lesz. Vagyis nem elviselhetetlen magányosságával nehezedik a lányra, nem keres benne olyan kizárólagos érzelmi támaszt, amelyre a hasonló korú lány képtelen. Először életében egy másik személy jobban érdekli mindennél, még önmagánál is. A lány valóban „elragadó" lesz számára.

Ez a „sikeres" udvarlás mély hitet és Isten iránt igazi engedelmességet kíván a fiatalembertől. Hiszen az érzelmek hevületében nagyon nehéz világosan látnia, hogy a lánnyal való személyes kapcsolat helyes alakulását inkább elősegíti, mintsem akadályozza a nemi érintkezéstől való megtartóztatás. Csak fokozatosan érti meg, hogy egy tiszta személyes kapcsolat sokkal több örömet és energiát ad, mint ha egymást élvezeti tárgyként birtokolnák. Kétségtelen, hogy ma ez a legnehezebb feladat a fiatalember számára: az udvarlásban és a házasság előtti szerelemben egymás személyének igazi tiszteletben tartása. A közvélemény nyomása olyan erős, a házasságkötés ideje a hosszú tanulmányi idő miatt annyira kitolódott, hogy ezen a téren csak az tud megállni, aki valóban az isteni hívásra felel. Puszta „társadalmi illendőség" – amelyet különben is csak egy kisebbség vall magáénak – nem elég visszatartó erő a mai fiatalok között. De éppen ezért válhat a szerelmi kapcsolat valóban egy transzcendens isteni hívás szabad elfogadásává.

Erre azonban csak egy kisebbség hajlandó. A tizenévesek jórésze elsősorban élvezni akarja az életet; kitolni, amennyire lehet, az elkötelezettséget és felelősségvállalást; megízlelni az élet minél több oldalát, hiszen, — úgy gondolják — a fiatal évek örömei után úgyis elkerülhetetlen a szürke hétköznapok egyhangúsága. Azonban tévedés volna ezeket a fiatalokat „leírni", mintha nem volna többé remény arra, hogy Isten hívását meghallják. Isten éppen abban vár rájuk, amit leginkább keresnek: a szerelemben és „karrier"-ben.

3. Házasság és család

A sok kalandba bonyolódott fiatalember is eljuthat arra a pontra, hogy megcsömörlik a futó élvezetektől. Valami többre vágyik. (Itt a szülői ház igazi szeretetben örömet találó hatása gyakran döntő tényező.) S találkozik végre valakivel, akinek szerelmére személyének mélyebb rétegei rezonálnak. Ebben a lányban már nem élvezeti tárgyat lát, hanem olyan páratlan, egyetlen személyt, akivel öröm lenne megosztania önmagát, akiért boldogság áldozatot hoznia. Egymás iránti csodálatuk mintegy új fénybe vonja mindkettőjüket. Mindkettő úgy érzi, hogy most először valaki igazán meglátta, igazán értékeli. S szerelmük melegétől valóban rejtett értékek virulnak ki bennük: mindegyik a legjobb igyekszik lenni a másik számára. Mikor egy ilyen pár házasságra lép, nem valami személytelen törvény kényszeríti őket arra, hogy örök hűséget esküdjenek egymásnak, hanem saját szerelmük sodrása: „szeretni akarlak és egészen Neked akarom adni magamat; nem két vagy három évre, nemcsak addig, amíg élvezni tudlak, hanem véglegesen, a visszalépés lehetősége nélkül". Ha ezt az esküt őszintén kimondták, — még ha nem is ébredtek tudatára —, Isten egymáson keresztül hívó szavára feleltek. Hiszen minden olyan szeretet, amely a személyt feltétlenül elfogadja, amely életre kelti benne a legjobbat, Istentől származik.

A házasságnak ez a (tágabb értelemben vett) szentségi dimenziója egyre erősödik, ha a házastársak hűségesek maradnak egymáshoz. Lassan megismerik egymás hibáit. Az első ragyogás megfakul, s illúziók helyett egyre inkább egymás valóságos személyével állnak szemben. Ha új kalandok helyett újra meg újra egymás megbocsátását és szeretetét keresik, ha vállukra veszik egymás terhét, ez annak a jele, hogy a transzcendens, Istenből táplálkozó szeretet növekszik bennük. Minél inkább nőnek az árnyak és közeledik az öregség, minél gyengébb az érzékek vonzása, annál inkább szükségük van a hit látására. Ez teszi lehetővé, hogy ne csak eltűrjék egymást, hanem igazán „szeretet-reméltók" maradjanak egymás számára.

Különösen veszélyes krízis sokak számára a „középkor" (45—60 év között) beállta. A férj úgy érzi, hogy néhány év múlva lehanyatlik ereje. Egyszerre üresnek érzi életét, megúnja feleségét, akinek fizikai szépsége már elhervadt. Egy új szekszuális és romantikus újrakezdés vágya lángol fel benne. Nagy a kísértés ilyenkor, hogy fiatalabb nőkkel kalandba kezdjen. Esetleg ott is hagyja csa-

ládját, összeáll egy fiatalabb nővel, hogy végre megtalálja azt „az igazi boldogság"-ot, amelyhez – úgy érzi – joga van. Íme, itt a feleséghez és a családhoz való hűség parancsán át szól az Isten.

A házasság két önzés szövetségévé válik, ha a felek szándékosan kizárják a gyermekáldást. A múltban, ha a szülők nem akartak gyermeket, drasztikus módszerekhez kellett folyamodniuk, és szembeszállniuk a többség gyakorlatával. Ma a civilizált országokban éppen fordított a helyzet. A gyermek és elsősorban a több gyermek elfogadása jelenti a közvéleménnyel való szembeszállást, a nehéz, szabad elhatározást. A gyermek tudatos vállalása csak úgy lehetséges, ha a szülők hisznek abban, hogy érdemes élni ebben az ezer krízistől szorongatott világban. Az ilyen szülők tudják, hogy egymás közösségében olyan kincset birtokolnak, amelyet érdemes másokkal megosztani. Hisznek abban, hogy az igazi szeretet nem kölcsönös kényeztetésben áll, hanem közös boldogságuk továbbadásában. S mikor megszületik a gyermek, az apa és anya egyszerre ráébred új hivatására: a gyermek mérhetetlenül több, mint amit „ők vittek végbe": egy senki mással nem pótolható, egészen új személy; egyszerre ajándék és a két szülő szeretetének gyümölcse. Megértik, hogy Isten saját teremtő szeretetének közvetítésére hívta meg őket.

Az életadás misztériumában való részesedés sok más új feladat elé állítja a szülőket. A keresztségben kapott isteni élet csak akkor tud a gyermekben kifejlődni, ha a szülők valóban Istent képviselik életében. Igazságos és megbocsátó szeretetükkel tapasztalati valósággá teszik a gyermek számára az Atya szeretetét. A gyermek szükségképpen szülei képére és hasonlatosságára fogja megalkotni istenképét. A szülők nem bújhatnak ki a felelősség alól: akarva vagy akaratlanul az Atya képét formálják vagy torzítják el gyermekük lelkében. A gyermeknevelésben lehetetlen a vallásos szempontból semleges magatartás.

A gyermek növekedésével egyre fontosabbá válik, hogy a szülők megértsék és elfogadják gyermekük különálló személyes valóságát. Hány szülő próbálja gyermekei tanulmányi, társadalmi vagy sportsikerének előmozdításával saját el nem ért álmait megvalósítani! A gyermek az ilyen szülő szemében a szülő énjének részévé válik. A szülő gyermekén keresztül próbál élni és sikert elérni. Kegyetlenül megbünteti, ha gyermekében szégyent vall, s csak akkor jutalmazza, ha gyermekében saját sikerélményét élheti meg. A gyermek önálló életének, egyéniségének, képességeinek fokozatos felismerése és elfogadása igazi lemondást igényel. Még nehezebb lesz ez később, amikor a kamaszt akkor is szeretni kell, ha bírálja és elveti szüleit, és képtelen (egyidőre) arra, hogy jóságukat viszonozza.

E néhány vázlatos meggondolás talán világosabbá tette, hogy a feleséghez és a gyermekekhez való viszony olyan közeg, úgy is mondhatnánk, olyan szentségi jel, amelyen keresztül Isten hívó szava újra meg újra ostromolja a szülők lelkét, hogy a szeretet tökéletességére megtanítsa őket.

4. A munka

A munka és a foglalkozás az a másik nagy közvetítő, amelyen keresztül Isten mindenkinek hivatást kínál fel. Foglalkozásuk kiválasztásában sokakat kezdettől fogva a szolgálat motívuma vonz. Azért akar orvos, ügyvéd, vagy kereskedő lenni, hogy az emberek hasznára legyen. (Persze ezzel egyidőben legtöbben biztosítani akarják saját anyagi jólétüket és függetlenségüket is.) Igen gyakran azonban kezdetben csak a pénzcsinálás kalandja, vagy a képességeinek megfelelő, őt személyesen kielégítő munka izgatja a fiatalembert. De itt is, akárcsak a szerelemben és családi életben, hamarosan több választás elé is kerül.

Pl. választania kell a tisztességtelen és gyors, vagy a becsületes, de lassúbb előmenetel között. Esetleg soha vissza nem térő karrierlehetőséget kell eldobnia azért, hogy a tisztesség útján maradhasson. Ha úgy látja, hogy a csalásra soha senki rá nem jöhetett volna, s mégis becsületes maradt, akkor elismerte az erkölcsi értékek feltétlen magasabbrendűségét: végső fokon Istennek, minden erkölcsi érték forrásának engedelmeskedett.

Egy másik próba azokra vár, akik szenvedélyesen szeretik munkájukat: munkájuk természete valóban az egész ember bevetését igényli; ilyen pl. a vállalati igazgatók, orvosok, mérnökök, művészek hivatása. Az ilyen ember úgy érzi, hogy valami újat „teremt": felépít egy vállalatot vagy felhőkarcolót, egészséget ad, valami szépet alkot. Munkája világosan, érzékelhetően „számít". Itt a nagy kísértés a munka rabjává válni. Az amerikai nyelv új szót gyártott erre a betegségre: „workaholism" („munka-izmus", munkakór) az „alcoholism" mintájára. Amint az ember az ital és a kábítószerek rabjává válik, úgy válhat sikeres munkájának áldozatává. Ha valakin ez a betegség elhatalmasodik, a munka tönkreteszi családi életét, barátságait; nem képes többé kikapcsolódásra, művelődésre. Igazából ez a bálványimádás egy fajtája. A megszállott saját keze művét, a vállalatot, tudományt vagy a művészetet isteníti. Minden bálvány közös vonása, hogy zsarnokká válik: megbénítja az egyéniség harmónikus kifejlődését, megöli, vagy birtokló, eszközjellegűvé torzítja a személyes kapcsolatokat.

Isten hívása itt is a valóság rendjén keresztül jelentkezik. Ha munkánkat értéke szerint szeretjük, betöltöttük Isten hívását. Az a bölcs ember, mondja Szt. Bernát, aki a dolgokat úgy ízleli, amint a valóságban vannak („cui res sapiunt, prout sunt"); azaz valóságuk szerint értékeli és szereti őket. Hogy erre a bölcsességre eljussunk, meg kell értenünk az emberi munka helyét Isten tervében.

Minden civilizációs és kultúrmunka, amely az „emberibb ember" kialakítását szolgálja, Isten teremtő gondolatát valósítja meg. Isten azért rejtett el olyan hatalmas potenciált, megvalósításra váró lehetőséget mibennünk és a természetben, hogy az embert saját teremtő munkájában való részvételre sarkallja (l. Ter 1,26-27; Gaudium et Spes, n. 34). Ebben a munkában nincs értéktelen,

haszontalan részlet. Minden evilági munka, az „Evilági Város" * építése, amennyiben az ember nemesedését (nem pedig saját technológiájának rabszolgájává válását) szolgálja, Isten tervének része. Ezért teljes odaadást, szenvedélyes szeretetet érdemel. A hit azonban nemcsak elkötelezettséget kíván az evilági munkára, hanem nagy józanságot is: „Elmúlik a világnak ez az alakja" (1Kor 7,31). Tudja, hogy a szereteten kívül ezen a világon minden csak időleges, átmeneti valóság, amely az eszkatológikus új világnak csak „alapanyagát" képezi.

Az emberi munka viszonyát ehhez az új teremtéshez az Eukarisztia világítja meg. Az Eukarisztiához elkészített kenyér és bor jelképesen összefoglalja az emberi munka különböző formáit, amelyek az emberi élet fenntartására, emberibbé tételére s főleg az emberi közösség építésére irányulnak. Mindez az emberi erőfeszítés előkészíti az Eukarisztiát. Enélkül nem jöhet létre Krisztus szentségi jelenléte és áldozata. Azonban az emberi munka nem tudja az eukarisztikus valóságot létrehozni, amely lényegesen több az áldozathoz előkészített kenyérnél és bornál: Krisztus teremtő szavára van szükség, amely (a szolgálati pap révén) saját feláldozott testévé és vérévé lényegíti át az emberi adományokat (GS n. 38). A munka tehát egyszerre jelent odaadást és szabadságot. A keresztény tudja, hogy nem saját munkája hozza létre az új teremtést. Lelkesen fog dolgozni a rák elleni leghatásosabb orvosság megtalálásán. De világos számára, hogy ha minden betegséget le is küzdene az orvostudomány, sőt ha az emberi életet tetszés szerint meghosszabbíthatná, ezzel sem hozná el a végső boldogságot, hanem inkább új problémákat vetne fel. Isten Országa egészen más és végtelenül több, mint a legkorszerűbben felszerelt kórház, vagy a legnagyszerűbb művészi alkotás.

A legjobban talán a játszó gyermek lelkülete fejezi ki a keresztény magatartást. A gyermek halálosan komolyan veszi játékát. Minden erejét és figyelmét összpontosítja rá. De jól tudja, hogy mindaz, amit csinál, játék. Ezért lelke mélyén szabad és békés marad. Megérti, hogy nem játéka sikerétől függ a felnőttek világa. De sejti, hogy ha most megtanul építőkockákkal várat építeni és a legmodernebb játékrepülőt helyesen kormányozni, az majd hasznára lesz felnőtt korában. Hasonlóképpen a keresztény is tudja, hogy az igazi élethez, „a felnőtt világ"-hoz képest, melyet Isten az örökkévalóságban fog rábízni, mindaz, amit most csinál, csupán játék. De azt is tudja, hogy ha most a játék minden csínját-bínját kitanulja, az valamiképpen hasznos lesz számára az „igazi" munkában.

5. Az öregség

Hogy a felnőtt mennyire fogadta el a munkán keresztül Isten hívását, hogy valóban a munkának szentelte-e életét, vagy a munkát inkább saját énjének

* Ez a kifejezés Harvey Cox, The Secular City, 1965. c. könyvéből lett népszerűvé az amerikai teológiában.

felnagyítására használta, kiderül a nemzedékváltáskor. A nagy kérdés itt: hogyan viszonyul a fiatalokhoz, az új nemzedékhez. Elismeri-e tudásukat, szívesen adja-e át nekik tapasztalatát, elfogadja-e, hogy esetleg nála értékesebbet alkotnak? Vagy inkább keserűen félreáll, leszólja a „mai fiatalok"-at, siratja a „régi szép időket", csak azért, hogy önmaga múlt teljesítményét felmagasztalja.

Ha már előzőleg megadta magát Isten hívásának, az öregkor, a betegségek és a közeledő halál nagy összegezést és végső megtérést segít elő. A végéhez közeledő ember jobban megérti élete értelmét. Felismeri az életén végighúzódó isteni „vonal"-at, jobban látja, mit akart vele az Isten, s jobban megérti és megbánja Istennel való szembenállását. Mivel egyre kevesebb hasznos munkára képes, egyre kisebb a kísértése arra, hogy a munka látható, fogható eredményét bálványozza. Megérti, hogy egyedül a szeretet a maradandó érték: Isten Országa az igazi szeretetben már itt és most közvetlenül jelen van. S a legfontosabb feladat számára, hogy a fiatalabbak iránti nyíltságot megőrizve, szolgálataikat hálásan fogadva, ebben a szeretetben haláláig növekedjék.

Az elhatalmasodó betegségek, a gyengülő kapcsolat a külvilággal egyre kevesebb okot adnak a természetes optimizmusra és megelégedésre. Testének lassú halódását megtapasztalva az öregember saját halálát éli meg. Hiszen teste nem rajta kívül álló porhüvely vagy börtön, hanem önmagának része. Így a közeledő halál Isten utolsó, – mondhatnánk – leplezetlen hívása az egyedül benne remélő hitre és az egyedül Őrá építő szeretetre. „Leplezetlen", mert Isten most már nem valami földi valóság vonzásán és értékein keresztül jelentkezik, mint azelőtt oly gyakran tette (pl. a feleség és gyermekek szeretetén, az evilági munka követelményein keresztül), hanem a hitben közvetlenül önmaga transzcendens valóságával állít szembe: „minden érzékelhető, fogható bizonyíték ellenére akarsz-e hinni abban, hogy a halál nem értelmetlen megsemmisülés, hanem Isten hívása, hogy feltétel nélkül az Ő kezébe add magadat? A teljes fizikai szétesés közeledtével tudsz-e bízni abban, hogy Isten szeretete újjáteremt téged és mindazokat, akik megadták magukat hívásának?"

Annak számára, aki élete folyamán semmibe vette Isten hívását, a közeledő halál Isten utolsó „sokk-kezelése", hogy felrázza illúziókba temetett tudatát. A hitetlen ember jellemzője, hogy úgy él, mintha önmagát teremtő, önmagának elégséges, metafizikailag független „isten" volna. A halál közelsége esetleg rádöbbenti igazi valóságára: életét nem önmagának köszönheti, nem önmaga tartja fenn, minden pillanatban a dolgok és emberek szolgálatára szorul. Ez a sokfajta empirikus függés csak megjeleníti és szemlélteti azt a gyökeres metafizikai függést, amely az emberi létet jellemzi: nem önmagának elégséges abszolútum, hanem t e r e m t m é n y, akinek léte minden mozzanatában ajándék. Ez a felismerés eljuttathatja a haldoklót az Istennel való kiengesztelődéshez.

* * *

Ebben a cikkben Isten hívásait csak igen röviden és kivonatosan tudtuk felvázolni. De talán sikerült megmutatni, hogy hívása nem korlátozódik a keresztények mélyen vallásos kisebbségére és azon belül is néhány kivételes erejű vallási élményre. M i n d e n emberi élet m i n d e n helyzete Isten hívását közvetíti. Ha felfogjuk és követjük, életünk egész folyamán „hivatás"-t, azaz Istentől kapott feladatot teljesítünk. S talán a szentírásmagyarázat és lelkivezetés egy funkciója is világosabbá vált: a Szentírás nemcsak a múlt üdvösségtörténet eseményeit világítja meg, hanem Isten saját lelkünkben végigvezetett üdvösségtörténetének is a kulcsa. A jó szentbeszéd és katekézis tehát nemcsak a történeti összefüggéseket mutatja meg, hanem felfedi és értelmezi a jelenben lelkünkben végbemenő történést: megfejti Isten állandó és sokféle hívásának értelmét életünkben.

Giny Kranenburg

A KERESZTÉNY NŐ HIVATÁSA

Mit tud egy közel hatvan éves „nyugalmazott" édesanya írni a keresztény nő hivatásáról? Hosszú idő óta foglalkoztat ez a kérdés. Nem azért, mintha új vagy váratlan lenne, inkább azért, mert a „hivatás" szó évek óta központi fogalom életemben. Hogyan közelíthetném meg ezt a témát hitelesen, életszerűen, elkerülve a száraz elméleti fejtegetés veszélyét, hiszen ebből épp elég, sőt túl sok is áll rendelkezésünkre? Nagyon sokan, nagyon sokat, nagyon különböző formában és eredménnyel gondolkoznak, írnak és beszélnek a nőről, a keresztény nőről, a keresztény nő feladatáról, hivatásáról. Egy új korszak kialakulásának kezdetén ez, úgy hiszem, szükséges és elkerülhetetlen. Lehetséges-e erről a témáról még valami újat vagy új formában mondani? Aligha hiszem. Ha mégis megpróbálom a magam gondolatait írásba rögzíteni, az nemcsak a rám bízott feladat teljesítése, hanem egy a család többé-kevésbé zárt falai között töltött élet mindig új, mindig izgalmas, újból és újból kihívást, felhívást jelentő „kalandjainak" leszűrése.

Kezdetnek egy kérdést szeretnék föltenni: Lehetséges-e és mennyiben lehetséges általánosságban, egyértelműleg beszélni „a" keresztény nő hivatásáról?

Feleletet keresve, kiindulási pontom a Teremtő Úr általános érvényű, minden emberre vonatkozó nagy meghívása. Ennek értelmét, jelentését a nő és férfi segítőtársi lényéből kiindulva szeretném keresni. Előbb azonban három magától értetődőnek tetsző, sokat használt, sőt elhasznált szót kell megvizsgálnunk.

Mit is jelent ez a szó: k e r e s z t é n y? Nagyon röviden fogalmazva azt mondanám, hogy a keresztény ember az értünk és velünk emberré lett názáreti Jézus követője azon az úton, amelyet ő mutatott meg nekünk és járt meg előttünk. Ennek az útnak és ennek az életnek e g y i k fő jellemzője a szolgálat. Mégpedig az ember(társ) szolgálatán keresztül a teremtő és életre hívó Istennek a szolgálata és megdicsőítése. Szolgálatról és nem szolgaságról van szó!

Ha a h i v a t á s szót vizsgáljuk, azt találjuk, hogy értelme a hosszú használat folyamán beszűkült, és a mai gyakorlatban elsősorban, sőt gyakran csakis a papi és szerzetesi hivatásra gondolunk vele kapcsolatban. Pedig eredeti, ősi értelmében az Isten hívásáról van szó, ami nemcsak egyes kiválasztottaknak szól, hanem minden egyes embert hív, illetve felszólít teremtői munkájában való részvételre és közreműködésre. Tehát az Isten általános érvényű hívásáról van szó, amelyre minden embernek egyénileg kell megadnia a maga személyes válaszát, saját életkörülményei között és egyéni adottságai alapján.

A n ő ről beszélve a Szentírást kell kezünkbe vennünk. „Isten megteremtette az e m b e r t, saját képmására alkotta, férfinak és nőnek teremtette" – olvassuk (Ter 1,27). Ez azt jelenti, hogy az ember, férfi és nő, egyenlőképpen az Isten képmására van teremtve. Mindkettőre vonatkozik az Úr hívása, amely arra szólít fel, hogy az ember, férfi és nő, segítője legyen a világ képének kialakításában, és ennek a teremtői munkának keretében mindinkább kialakítsa önmagában azt az emberképet, amelyet az Úr teremtői elképzelésében róla alkotott.

Tovább olvasva azt találjuk: „Azután így szólt az Úristen: „Nem jó az embernek egyedül lennie. Alkotok neki segítőtársat, aki hasonló hozzá" (Ter 2,18). Tehát a nőben az Úr társat, mégpedig segítőtársat teremtett. A társi viszony egyenrangúságot, a segítőtársi megbízatás pedig kölcsönösséget jelent, nem egyoldalú szolgálatot. Azt mondhatjuk, hogy a segítőtársi hivatottság egyrészt egymást kiegészítő összeműködést jelent a teremtett világ fokozatos kialakításában, másrészt intenzív egymásra vonatkoztatott társas tevékenységet a kiteljesült ember megvalósítására.

Elméletben fölöslegesnek tűnhet mindezt emlékezetünkbe idézni, de ha a gyakorlati életet nézzük, nem hangoztathatjuk mindezt elég nyomatékosan.

Nézzük meg tehát a gyakorlatot. Nem feladatunk részletesen kitérni a nő helyzetére, feladatára, szerepére és annak értékelésére az évezredek folyamán, a különböző kultúrák változó behatása alatt. Számunkra az aktuális kép érdekes, amely saját történelmi helyzetünkben a keresztény kultúra hatása nyomán alakult ki. Ez az „ideális" nőről alkotott kép: a csupa szív, csupa szeretet és jóság, az önmagát odaadó, odaáldozó, szorgos, dolgos édesanya képe. Ennek ellentéte a polgári társadalom támaszra szoruló, magatehetetlennek tűnő, de saját önző érdekeit találékonyan, sőt furfangosan kielégítő nő-képe. Hogy egyik általánosítás sem fedi a valóságot, sőt elferdült és nagyon is elfogult képet fest a nőről, az lassan közismertté váló tény. Ez a tudatosulás azonban sok fel-

nőtt, érett nő érzése és véleménye szerint túl lassú. Ezért egymás után, hullámszerűen keletkeznek a különböző feminista és emancipációs mozgalmak. Ezeknek ismertetése, illetve értékelése szintén nem a mi feladatunk. Vizsgáljuk meg tehát a keresztény nő „ideális" képét.

Meghatározásunkban a legjelentősebb, központi fogalom szerintem a „szív". Szimbolizálja és egyszersmind magában foglalja a jóság, a szeretet, az odaadás és önfeláldozás emberi és keresztény értékeit. A nő a „szív" képességeivel valósíthatja meg sajátos, egyéni adottságát, ami az új élet befogadása, kiérlelése és kibontakoztatása. A „szív" adottságainak felhasználásával válik a nő valóban édesanyává.

Érzésem szerint azonban a „szív" fogalmát is bővebben kell értelmeznünk. Az ószövetségi szóhasználatban a szív jelenti a teljes ember bensejét, összes képességeit. A nő esetében mindenképpen utal a nő egyéni, sajátosan fejlett érzelmi életére, intuitív megérző, átérző, felismerő képességére. Ez a fejlett érzelmi élet nem ellentéte, hanem kiegészítője a férfi értelmi beállítottságának. Ebben az értelemben a nőnek hivatása, segítőtársi feladata a szív tulajdonságait kivirágoztatni ember-társában, a férfiben.

Kölcsönösség alapján viszont azt kell mondanunk, hogy a férfi ismerje el, támogassa a nő értelmi képességeinek kibontakoztatását, járuljon hozzá. Így és csakis így tesz eleget a nő és a férfi egymásra vonatkoztatott segítőtársi hivatásának, amely a kiteljesedett ember képének önmagában és a másikban való megvalósítására irányul.

A keresztény nő képe a dolgos, szorgoskodó munkálkodást is elénk állítja. Ha ezt csak a család keretében való működésre értenénk, szintén leszűkített, részletértelmezést adnánk ennek a feladatnak. Szerintem ez a munkára való hivatottság az élet minden területére vonatkozik. Tehát magában foglal minden működési területet, és így felhívja, sőt elkötelezi a nőt, hogy képességeit sokoldalúan gyümölcsöztesse, és ezzel kivegye részét a világ képének alakításából.

Vizsgáljuk meg most a nő sajátos egyéni adottságait. Azt mondottuk: ez az új élet elfogadása, befogadása, kiérlelése és kibontakoztatása. Ez vonatkozik elsősorban a férfi és nő egymásra irányuló, közös szeretetéből fakadó életre, a gyermekre. De nem abban az értelemben, hogy a nő, az anya az egyedüli felelős a gyermek neveléséért. Hiszen a gyermek élete a férfi és nő közös aktusából fakad, ezért mindkettőjük közös feladata az új életet tovább fejleszteni, kivirágoztatni, és ráállítani arra az útra, amely elvezeti saját egyéni kiteljesedéséhez. A segítőtársi hivatás itt nagyon is konkrét tartalmat kap. Azt jelenti ez, hogy a férfinek egyéni munkaköre mellett tevékenyen részt kell vennie a gyermek nevelésében. Arra is gondolok itt, hogy vegye ki részét — nemcsak ha a szükség úgy hozza, hanem tudatosan beleállva és elvállalva — a gyermek és család körüli mindennapos teendőkből. Ez a tudatos hozzáállás nagyban hozzájárulhat a nő hagyományos feladatainak újraértékeléséhez és megbecsüléséhez. Amellett fejleszti a férfiban, az egyszerű szeretetszolgálaton keresztül, az ér-

zelmi élet gazdag kibontakozását. Az apa nevelése már nemcsak felelőssége tudatának magaslatáról hangoztatott elvek, parancsok és tilalmak sorozata lesz. Meleg és őszinte érzelmi kapcsolat jöhet így létre, amely kölcsönös szeretetviszonyhoz vezethet. Ebben a nyílt és őszinte viszonyban mindkét fél elismeri egymást olyannak, amilyen, és a kölcsönös megértésből és meghallgatásból dialógus alakul ki.

A gyermek iránti közös felelősség tudatos vállalásával a férfi több értelemben is segítőtársa lesz a nőnek. A túl gyakran lekicsinyelt, de nélkülözhetetlen „női" feladatok őszinte értékelésével segíti a nő egészséges öntudatának fejlődését, egyben feltárja számára az utat az élet sok és gazdag lehetősége felé.

A nő viszont lássa és tudja hivatásának, hogy túl kell néznie a család szűkebb keretein. Ne csak érdeklődéssel, esetleg kíváncsisággal, hanem tudásszomjjal és szaktudással kísérje mindazt, ami szélesebb környezetében és a világban történik. Álljon tevékenyen és minden képességével a fejlődés szolgálatába. Kiindulási pontja legyen a nagy szimbólum, a „szív", amely a teremtő Úr határtalan hűségének, teremtményei iránti végtelen szeretetének és türelmének jelképe. Használja fel saját szívének egyéni adottságát, érzelmi életét, intuitív átérző és felismerő képességét. Ismerje fel, hogy életet elfogadó, életet hordozó feladatát és életet adó hivatását is lehet, sőt kell is bővebben értelmeznie. Fogadja be és hordozza ki mindazt a jót, ami világunkban fejlődik, alakul és érlelődik. Maga Mária legyen példaképe, aki Lukács leírása szerint „szívében megőrizte" Jézus még meg nem értett szavait. Őrizte, érlelte, fontolgatta a kereszt alatti megértés nagy pillanatáig. Mária, aki kivette részét az új, a megváltott világ, az Isten Országa megvalósításából.

+

Bár fentebb a „gyakorlati életet" akartam vizsgálni, a gyakorlat vizsgálata eddig csak arra a képre vonatkozott, amely — a nem is olyan távoli múltban — egyedül volt mértékadó a nő feladatának, illetve hivatásának meghatározásánál, és a nő tulajdonképpeni hivatását a házasságban és az anyaságban látta és tartotta megvalósíthatónak.

Megkíséreltem ezt a képet bővebben értelmezni és röviden rámutatni, hogy a nőnek, mint a férfi egyenértékű társának, az élet minden területén lehet és van is szerepe és feladata. A nőre is teljes egészében és minden formájában vonatkozik az Isten szava, felszólítása: „legyetek termékenyek, szaporodjatok, töltsétek be a földet és vonjátok uralmatok alá" (Ter 1,28). A nőnek éppúgy, mint a férfinak lehet és kell is válaszolnia ennek a felhívásnak t e l j e s s é g é r e. Egyéni válaszát kell adnia, amely saját történelmi helyzetében, saját társadalmi és kulturális adottságai között más és más lehet, de mindig egyetemesen emberi válasznak kell lennie.

Ismétlésbe bocsátkozva azt kell mondanom: lehet ez a fejtegetés sokak szemében és megélésében magától értetődő, sőt felesleges; én úgy érzem, a gyakorlat nagyon is sokszor mást mond.

Egyéni tapasztalatomat elsősorban Hollandiában szereztem. Ha valahol, akkor itt élt és virágzott teljes gazdagságában és szépségében a keresztény nő ideálja, amelynek kiteljesedése az anyaság. Az én gyökereim a magyar középosztály életéből és keresztény életszemléletéből táplálkoztak, mégis váratlanul, sőt készületlenül ért ennek a nőképnek gazdagsága, lehetőségei, de egyben korlátozottsága, De azért sohasem lehetek elég hálás ezért az alapért. Nemcsak hogy forrás volt, amelyből erőt és kitartást merítettem, hanem ennek segítségével tanultam meg meglátni és megélni ennek a „kizárólagos" női hivatásnak gazdagságát és lehetőségeit. Sohasem sejtett „tehetségeket" fedeztem fel magamban. „Sokoldalúságom" és fokozatosan megszerzett „szaktudásom" bizonyos önérzetet adott. Ez azonban a gyerekek növekedésével megingott, mert ráébredtem, hogy a sok munka és szorgoskodás között érdeklődési és látóköröm igen beszűkült.

A más kulturális légkörben, más társadalmi rendszerben való élet zökkenőit és korlátait a tudatosan vállalt idegenbe vezető házasság járulékaként fogadtam el. A „csupán" feleség, anya és háziasszony élete pedig hatalmas kihívást jelentett. Mégis állandó dialógusban éltem ... önmagammal. Kutattam, vizsgáltam, értékelni próbáltam a „mást", az újat, az ismeretlent. Ez nem egyszerű feladat, ha a régi, a meghitt otthoni „háttér" nem érti és értékeli a fokozatos átalakulást, sőt a régi formák és értékek lebecsülését, vagy éppen megvetését véli látni benne, — a közvetlen környezet szemében viszont nem létezik más lehetőség, ez az egyetlen „normális". Ezért kellett a párbeszédet önmagammal folytatnom. Az egyedül folytatott „pár"-beszédben azonban az ember önmaga mértéke, ez pedig gyakran vezet tévútra. Különösen zavarossá, áttekinthetetlenné válhat a helyzet, ha a környezet látószöge hirtelen, szinte átmenet nélkül megváltozik. Ha pedig ez összeesik azzal az időponttal, amikor az ember végre megtalálta saját helyét és egyensúlyát az „új"-ban, a krízis szinte elkerülhetetlen.

Ma már hálával tudok gondolni erre a — nem is olyan rövid — kritikus korszakra, amelyben nemcsak jobban megismertem önmagamat, de megtanultam azt is, hogy többé se túl ne becsüljem, se le ne becsüljem magamat. Megtanultam másokat, különösen nőtestvéreimet jobban megérteni és nem megítélni. Érzékenyebbé váltam mások rokon kérdései és útkeresése iránt. Megtanultam, hogy még sok akadályt és előítéletet kell legyőzni, mielőtt a nő valóban teljes jogú és egyenértékű társa lesz a férfinek. Szükséges, hogy a nő egyénileg és közösségileg is mélyrehatóan foglalkozzék és gondoljon saját hivatásával és emberi elkötelezettségével. Mert az egyetemes isteni felhívásra adandó válasz nem egy statikus, egyszeri aktus. A válasz kimondása mindig megújuló, dinamikus folyamat, amelynek formája és tartalma az élet adott körülményei között alakul, és nem szorítható egyetlen kizárólagos formába.

Ennek a mindig megújuló, dinamikus válasznak keresésekor nekünk, keresztény nőknek a Szentírást kell kezünkbe vennünk. Számtalan nővel fogunk

találkozni, akiket a háttérben eddig talán észre sem vettünk. Mindegyiknek mondanivalója van számunkra. Női szemünkkel kell meglátnunk, női fülünkkel kell meghallanunk, és női intuíciónkkal meg„szív"-lelnünk jelentőségüket.

Ezen az új, még alig járt úton hatalmas bátorítást jelent a tudat, hogy az első, aki szemben állt a Feltámadottal, nő volt. Mária Magdolna, aki „elment és hírül adta a tanítványoknak: Láttam az Urat" (Jn 20,18).

Tóth József

A PAPI HIVATÁSOK PARADOXONA

I. Papok nem pottyannak az égből

A papságra szóló meghívás, amelyre a hivatás épül, nem misztikus esemény. Senki sem védekezhetik azzal: nem voltak lenyűgöző vallásos élményeim; nem hajított ki valami ismeretlen hatalom a ló nyergéből, mint Pált a damaszkuszi úton! Az ilyen történet igen ritka. Általában a papok csakugyan nem az égből pottyannak. A hívás sem közvetlenül az égből hangzik, hanem közvetítő útján. Közvetítheti egy ember, — sokszor egy pap, emberi és papi kisugárzásával, örvendező életével, amelynek szemmelláthatólag van értelme; a sok jóval, amit tesz, amit talán a fiatal a saját bőrén tapasztalt. Lehet, hogy éppen olyan órában, amikor az élet beszűkült körülötte, amikor úgy érezte, hogy értelmetlenség az egész, hogy nincs remény. — Banálisnak mondható apróságok is hordozhatják. Talán egy mellékesen odavetett mondat: Sose gondoltál még arra, hogy pap legyél? Nem olvastad, milyen nagy a paphiány? Jó képességeid vannak, nem tudnál valami többet kezdeni velük? Hogyan gondoltad el a Krisztus-követést a gyakorlatban? — Egy-egy ilyen mondat, beszélgetés közben elejtett útmutatás papok, tanítók, barátok részéről minden további nélkül emberi közegévé válhat az isteni hívásnak.

Papok nem pottyannak az égből. Közvetítheti a hívást az emberi nyomorúság és rászorultság megtapasztalása saját szívünkben, barátaink szívében. Vagy akár egy leírás, amit a mai ember helyzetéről olvasunk, azzal a végkövetkeztetéssel: erkölcsi erőre van itt szükség, és ezt igazából csak a keresztény értékek biztosíthatják. Lehet, hogy erre valaki csakugyan belátja: a társadalomban, a világban, Európában, a mi hazánkban, városunkban, egyházközségünkben nélkülözhetetlenek a keresztény értékek, de ezeknek közvetítőkre, hirdetőkre, tanúkra van szükségük. A tanúságtétel szükségességének meggyőződése fölébresztheti a hivatást.

Papok nem pottyannak az égből. Mély vallásos élmények — a boldogság érzése egy jó gyónás után, a találkozás Jézus Krisztussal a szentmisében, a szentáldozásban, a szentírásolvasásban — arra a gondolatra juttathatnak va-

lakit: szeretném ezt a Názáreti Jézust, a Megfeszítettet és Feltámadottat közel vinni az emberekhez. A hívás mindig a hívó fél közelségét jelzi; de valami igényét is. Isten sohasem hív szándéktalanul. Hívása feleletre, ajándéka továbbadásra vár.

Saját hivatásom felismerése sem valami titokzatos dolog. Útja a fiatalember emberi keresése, tapogatózása. Kutatja vágyait, örömeit, hajlamait, képességeit. Mélyen önmagába tekint Isten előtt, és ilyenkor talán fölfedezi szívében a hivatást, hogy Jézus és az emberek szolgálatába állítsa erőit. Minden keresztény hivatott arra, hogy Jézus Krisztust válassza és kövesse. A pap azonban még egy második választást is megejt: közvetlenül Jézus életformáját kívánja folytatni és életfeladatába beállni. A hivatás biztonsága nem mindig száz százalékos. Kezdetben talán csak 51 %. Sőt a biztonságérzés ingadozhat is: hullámhegy hullámvölggyel váltakozik. Mindez normális emberi jelenség. A papság megkövetelte radikális hit nem alakul ki egyik napról a másikra. Hivatás annyit jelent, hogy úton vagyunk, vagy inkább hogy rátettek egy útra. A fiatalok sokszor vagy ingatag hittel, vagy ellenkezőleg aggasztóan magabiztos „cementhittel" jönnek a szemináriumba. Mind a kettőből csak lassan lesz igazi személyes, felelős, papi hit.

Papok nem potyognak az égből. Hogy valaki egyáltalán erre a gondolatra jusson, és hogy ki is tartson benne, ahhoz bizonyos légkörre van szükség. Többek között arra, hogy a szülők, a rokonok, a baráti kör becsülje a papot, a papi tevékenységet. Ne fojtsák meg már csírájában a fölmerülő gondolatot ilyenforma kijelentésekkel: „Hülye vagy, hogy is gondolhatsz ilyesmire — minden pap bolond — csak megjátsszák magukat — mire jó ez ma még? Jön az üldözés, és te leszel az első, akinek nekimennek. Szó sem lehet róla, át kell venned az üzletet az apádtól!" Hogy lehetne szó papi hivatásról ott, ahol csak szidják a papokat, a püspököt, a pápát, az egyházat? Ahol sohasem érződik hála, öröm Jézus Krisztus és az egyház miatt? Ahol sohasem hangzik el: milyen jó, hogy találkoztam ezzel a rendes pappal, vagy hogy az egyházközségünkben eleven élet folyik, és mi odatartozhatunk? Ahol nem esik szó arról, hogy az egyházközség nemcsak az egyes keresztényekből él, hanem a plébánosából is? A papi hivatás igénye, vágya, fölismerése, a szent kalandba való bebocsátkozás és kitartás csak akkor lehetséges, ha van közvetítő közeg. A pap nem az égből pottyan. Ha nincs közvetítés, nem lesz pap. Ha a szülők, a papok, a tanítók, a baráti kör, az atmoszféra ellenséges a papi hivatással szemben, nem lesz pap.

II. A pap az ég ajándéka

Igaz, hogy a papok nem az égből pottyannak. De mégis az ég adja őket ajándékul az embereknek. Minden pap az Atya ajándéka, Jézus Krisztus szeretetének jele, a Szentlélek műve. Persze az ilyen megállapítással mindjárt együtt jár a veszély, hogy a papot valami emberfölötti magaslatra emeljük. Pedig ép-

pen ezt szeretném elkerülni. Ha a pap az ég ajándéka is, ez nem jelenti, hogy emberi, személyes kijelentéseiben, cselekedeteiben, érzéseiben „égi". Hiszen még nincs az égben. Alakuló, küzdő, vétkező keresztény ember marad, aki szenved a roppant feszültségtől egyéni tökéletlensége és nagy feladata közt. Mindennap újra beleáll ebbe a feszültségbe, és jaj, ha kivonja magát belőle! Nekünk kereszténveknek sem szabad a papokat sem csak bűnösnek, sem csak szentnek képzelni. Látnunk kell a különbséget az akár sikerült, akár hibák közt vergődő papi élet és a rajta át kapott isteni ajándék között. Talán azt tapasztaljuk, hogy a szava gyenge, ügyetlen, homályos, sőt olykor megbízhatatlan, — mégis arra hivatott, hogy Isten szavát belekiáltsa a mai nemzedékbe, tanúságot tegyen róla; emberi beszédén Isten szava hallik át, annak lesz közvetítője. Küldetést kapott, hogy csorbítatlanul, emberi tekintet nélkül hirdesse ezt a szót. A pap ajándék, mert Isten igéje rajta keresztül elevenen juthat el mindenkihez.

A pap maga sokszor távol érzi magát Istentől, kételyek kínozzák, a hit homályában jár, hiányzik lelkéből az Úr bizalmas közelsége, — és mégis eszköze a Krisztussal való találkozásnak. Ha bemutatja a szentmisét, ha kiszolgáltatja a szentségeket, akkor Krisztus küldötte, aki mindig újból, mindig újonnan közvetíti Jézus Krisztus gyógyító jelenlétét. Eszköz Isten kezében; ahol ő van, ott utolérhetővé válik Jézus. Nem ő az üdvösség; de Jézus Krisztus felbonthatatlan szövetséget kötött vele minden ember javára és üdvösségére. Talán békétlenséget és bűnt hordoz magában, talán képtelen a megtérésre, mégis feloldozást és bocsánatot tud osztani. Ő az, aki mindig újból hírül adja az embereknek Isten készségét a kibékülésre, aki által ez valósággá válik, mikor a feloldozásban közvetíti Isten bocsánatát; általa engesztelődünk ki Atyánkkal, és ezért ő maga is Isten ajándéka.

A pap sokszor van egyedül, talán sokszor magányos is. Lehet, hogy nemcsak a család hiányzik mellőle, hanem a bátorító, alapot adó baráti kör is. Mégis hivatása és feladata, hogy közösséget teremtsen. Közösséget a hitben, ahol fölébred az egymás iránti szeretet, ahol az emberek Isten jóságát és könyörületességét sugározzák tovább egymásnak, ahol elevenen marad a Jézus Krisztusba, az ember jövőjébe és az egész emberiség megváltottságába vetett hit, ahol az emberi csüggedéssel szembeszegül a Krisztus ígéretébe vetett bizalom: „Bízzatok, én legyőztem a világot!" Ez a végső győzelem emberileg nem lehet biztosított. Az ígéret a hitből élő egyháznak szól, nem az egyes embernek. Az egyénnek annyiban van része benne, amennyiben összeforrt Jézus Krisztussal. Ennek a közösségnek záloga a pap; ezért az ég ajándéka.

A pap fájdalmasan érzi saját elégtelenségét. Olyan feladatot kapott, amivel sosem lehet készen. Lelkipásztori munkája erős hasonlóságot mutat a szülők vagy a nevelők munkájával. Nem kovácsolhatja kalapáccsal és üllővel a lelkeket. Általa Isten „ajánlgatja szeretetét" (vö. Róm 5,8). Nem lehet kiszámítani,

mekkora lelki, szellemi és fizikai erőbefektetést követel meg ez. A szabadság játékterét kell létrehoznia a rábízottakban, hogy szabadon dönthessenek. Az eredmény sokszor rejtve marad előle: úgy érzi, hiába kínlódott. De a látszólagos vagy valóságos kudarc elfogadásában megújul benne a Kereszt termékenysége. A pap Isten ajándéka.

A pap az egyház embere, annak feszültségében áll. Papság, kereszténység csak az egyházon belül lehetséges. Ez az a konkrét hely, ahol ma Jézus Krisztus foghatóan él. Ezért nagymértékben azonosulnia kell a mai egyház útjával. Az egyház nem öncélú építmény. Összeköttetésben áll a társadalommal; az emberekért van. A társadalom pedig folyvást változik, és ezek a változások nem irányíthatók emberileg. Az egyháznak kettős alapmagatartást kell megőriznie a világban: Egyrészt alkalmazkodnia kell hozzá, hogy mindig a kor nyelvén tudja hirdetni üzenetét, — másrészt ellent kell állnia neki, hogy el ne veszítse saját lényegét és Jézus Krisztussal való azonosulását. Az értékszemlélet különbözősége — a társadalom értékrendje mindig kevésbé egyezik meg az egyházéval — az egyházon belül is sok nyitott kérdést és feszültséget hoz létre. A papnak mindezt ki kell bírnia, sőt igent kell rá mondania. Hordoznia kell a bizonytalanságokat és összeütközéseket saját magában, anélkül, hogy — saját magának és az egyháznak kárára — megtörne vagy elsötétedne. A pap az egyház jövőjének eszköze és ígérete, s ezért Isten ajándéka.

Igen: jelentéktelensége, gyarlósága, gyengesége dacára, annak ellenére, hogy sokszor kihagy a lélegzete, mikor új meg új fellángolással igyekszik a cél felé — a pap Isten értékes és pótolhatatlan ajándéka.

Ember a pap, de Jézus Krisztus szolgálatában áll, Isten szolgája, és hivatásos működésében az Ő műveit viszi végbe. A mi időnkben is hivatott, hogy esendő ember létére az embereknek Isten adományait közvetítse. Ez a szentelésekor kapott feladat lelkének és életének szenvedélye. A papi életben vannak magasságok és mélységek, örömök és szenvedések. Élete az isteni és emberi közötti feszültségben telik, feszültségben aközött, ami, és amit tennie kell. De örömei is hasonlíthatatlanok. A közvetítés, az Istennel való találkozás öröme, mikor látja, hogy mások részesei lettek ennek a találkozásnak, ennek a kegyelemnek, ennek a belső megbékélésnek. Látja, hogy segíteni tud, úgy, ahogy senki más. Hogy lehetővé teszi az embereknek a lemerülést a lélek legmélyére és az emberi vágy legmagasabb csúcsainak elérését. Papnak lenni azt jelenti: ajándéknak lenni; és ez ismét feszültséget hoz magával. A pap ajándék, de szeretné magát megőrizni, mint bárki más. Vágya, sőt kötelessége, hogy Mesterével az önátadást gyakorolja, végrehajtsa, de fél odaadni, kiszolgáltatni önmagát.

A pap az ég ajándéka. Ahol ő van, ott egy darab mennyország jött el, ott lehetővé válik a találkozás az éggel, ott megnyílik az ég, ott az emberi élet nem sejtett méretekre tágul. Ott teljesség van, teljesebb élet, mert őt magát megigézte ez az élet, s azért mindenkit be akar vonni Krisztus életének megfoghatatlan ajándékába.

A pap nem az égből pottyan, de az ég ajándéka. Ebből a két mondatból világossá válik előttünk: Valamennyien vétkezünk a boldogság, az öröm, az emberi élet értelme ellen, ha megtagadjuk a közvetítést, ha nem mondunk igent a papi hivatásra, ha nem hagyjuk kibontakozni. Ha nem adjuk készséggel papnak a fiunkat. Ha mi papok nem igyekszünk győzelmesen beleállni a papi élet feszültségébe, a mélyre evezve, a cél felé törve, a célt Isten kegyelmével elérve.

Elek Gizella

FLORENCE NIGHTINGALE

Hősies cselekedetek képeket alakítanak ki, amelyeket az egyszerű nép a hős életével hoz kapcsolatba. Így keletkezhetett Florence Nightingale legendás alakjáról a „lámpásos hölgy" képe. Mindenesetre sokat mond ez a kép annak életstílusáról, aki lobogó lángként föláldozta és elajándékozta önmagát. Új stílusának lényege: Istenért dolgozni, az ő vezetése alatt, anélkül, hogy beszélnénk róla. Nem kisebb valaki, mint I. F. Görres írja róla: „Választott volt és Isten nagy szolgája. Küldetést kellett betöltenie a világban, nagy és jelentős jellembeli hibái és gyöngeségei ellenére."

Bonyolult természet volt. Vonzó külsejű, szelíd hangú, világító tekintetű; de nem hagyta, hogy az érzelmek úrrá legyenek rajta, ezért igen hideg benyomást tudott kelteni. Minden kedvessége és humora mellett acélosan kemény volt. Sokat követelt munkatársaitól, mert saját mértékével mérte őket. Férfias és nőies tulajdonságok olvadtak össze egyéniségében.

A gazdag és művelt Nightingale család jelentős dél-angliai birtokain előkelő és gondtalan életet folytatott. Gyakran tettek hosszú utazást az egész háznéppel együtt. Így született 1820-ban a második leány Firenzében, és keresztnévül szülővárosa nevét kapta. Az apa maga oktatta leányait. Görög, latin, német, francia, olasz nyelvet, történelmet, filozófiát tanultak. Florence szebb és intelligensebb volt nővérénél. De szenvedélyes, makacs természete is korán megmutatkozott.

Nem volt még 17 éves, mikor döntő élmény nyúlt életébe. Naplójában így számol be róla: „1837. febr. 7-én Isten szólt hozzám, és meghívott szolgálatára." Hogy milyen szolgálatra, az egyelőre homályban maradt.

Szüleivel másfél év alatt beutazza Francia-, Olaszországot és Svájcot. Élvezi a kellemes, gondtalan életet. Ünnepelt bálkirálynő. Híres írók, művészek, tudósok csodálják, és szegődnek tisztelői közé. Az anya boldogan nézi szép és okos leánya körül ezt a fényes társaságot, és már szövi a jövő terveket. Csakhogy Florence egyáltalán nem boldog. Lelkiismerete nem hagy neki nyugtot. Isten szólt hozzá egyszer. Miért hallgat azóta? A sok élvezet közepette

méltatlanná tette magát az isteni hívásra? Elhatározza, hogy ellenáll a mindenáron való ragyogás kísértésének. Egyre jobban foglalkoztatja a kérdés: vajon miféle szolgálatra hívja Isten? Naplójában ezt írja: „Hevesen vágyom értelmes és rendszeres foglalkozásra, ami megéri, hogy csináljam, ahelyett, hogy semmiségekre vesztegessem az időt."

Hat éves nyugtalan keresés következik. Családja hálátlannak és különcnek tartja. Ez nagyon rosszul esik neki. De képtelen beilleszkedni az aranykalitkába. Lázad az angol középosztály polgári stílusa ellen, de még nincs ereje elszakadni családjától. Angliában ezekben az években rossz termés következtében éhínség uralkodott. 1842-ben döbbent rá Florence először, hogy az ő gondtalan világán kívül más is létezik. A szomszédos munkások és földművesek kunyhóiban tett látogatások alkalmával fölfedezte a gondot, betegséget, nyomort. Látta a nedves lakásokat és a szellemi elhagyatottságot. Egyre gyakrabban kereste föl a szegényeket. Étellel, ruhával, orvossággal látta el őket. „Lelkemet egészen eltölti az emberiség szenvedéseinek gondolata" — írja naplójában. Kezd azon gondolkodni, hogyan lehetne egészségesebb lakáshoz juttatni és iskoláztatni őket. Ezek a szokatlan, új tevékenységek összeütközésbe hozták családjával. Boldogtalanságában egy jámbor rokonához menekül tanácsért. Sűrű levelezés kezdődött. A lélek Istennel való egyesüléséről folyt a gondolatcsere. De Florence előtt hamarosan kiviláglott, hogy Istent csak az embereken keresztül szolgálhatja.

Amit csinált, azt gondosan és alaposan tette. De mihelyt egyedül maradt, terméketlen tépelődésnek és álmodozásnak engedte át magát. Ettől a szokásától évekig nem tudott szabadulni, ami szinte kétségbeejtette, mert érezte, hogy kiszívja az erejét.

1844 tavaszán bizonyosságot szerzett hivatásáról. Kórházban kell dolgoznia. Elhatározására nagy hatással volt a szülei házában vendégeskedő amerikai professzor, Dr. Howe. „Illőnek és megengedhetőnek találja-e — kérdi tőle —, hogy egy fiatal angol lány kórházban vagy másutt az irgalmasság műveinek szentelje magát, ahogyan a katolikus nővérek teszik? [Florence és családja anglikán.] Vagy elvetendőnek?" — A professzor válasza: „Kedves Miss Florence, ez nem szokás; és Angliában mindent, ami nem szokás, illetlennek tartanak. De én azt mondom Önnek, járja az útját tovább. Ha úgy érzi, hogy erre az életmódra hivatott, cselekedjék a sugallat szerint. És majd kiderül, hogy nem illetlen, sem egy hölgyhöz nem méltatlan dolog az, ha a felebarát javának szenteli magát. Válasszon, s menjen előre arra, ahová útja vezeti, és Isten legyen Önnel!"

Florence belátja, hogy nem elég a részvét és tapintat veleszületett erénye: az ápolónőnek tanulnia kell. 25 éves korában bejelenti elhatározását, hogy betegápolást tanul, és utána saját kórházat alapít. Ezzel természetesen halálra rémítette és ellenállásra késztette családját. Ami érthető, hiszen az akkori kórházak nyomorúságos, piszkos helyek voltak, ahol a női segítség többnyire prostituáltakból állt. Erre ő maga is visszakozott, azt következtetve, hogy bi-

zonyára nem méltó erre a hivatásra. Türelmesen játszotta hát tovább a házikisasszony szerepét. „Senki sem vétkezett úgy a Szentlélek ellen, mint én" – állapította meg később határozatlanságának hosszú korszakáról. De a hajnal és az este az övé volt. Jegyzett, tanulmányozott minden számára elérhetőt az angol egészségügyi viszonyokról. Vaskos füzeteket töltött meg gyertyafénynél körmölt jegyzeteivel. A porosz követ útján hozzájutott a Kaiserswerthben lakó evangélikus diakonisszák évi beszámolójához. Az olvasmány megdobogtatta szívét. Theodor Fliedner lelkész alapítása volt az a mű, amit keresett! Iskola, ahol fiatal lányok betegápolást tanulnak, és nővéreket képeznek belőlük, de fogadalom nélkül.

1847/48 telén Rómában járt a család. Florence-t elbűvölte a város, a pápa és Michelangelo művei. De a legnagyobb hatást a Sacré-Coeur nővérek tették rá a S. Trinità dei Monti melletti kolostorukban. Alaposan tanulmányozta az általuk vezetett, igen haladó jellegű árvaházi iskolát, amelynek lelke Kolumba nővér volt. Az ő tanácsára 10 napos lelkigyakorlatot végzett a zárdában. A végén újra hallani vélte Isten szavát. Az isteni hívás akarata teljes alávetését kérte, anélkül, hogy környezete ellen lázadoznék. Nehezére esett megtartani ezt.

Hogy ne tétlenkedjék, elkezdett a szomszéd falu iskolájában hittanórákat adni. De úgy érezte, nem való tanítónőnek. Mindez nagyon nehézzé tette életét. Jámbor nagynénje azzal vigasztalta, hogy egy estélyt vagy fogadást is fordíthatunk Isten dicsőségére. Ezt felelte: „Hogyan lehetne Isten dicsőségére, ha annyi szenvedés van a világon, amit meg kellene gyógyítanunk, ahelyett, hogy fényűzésben élünk!"

Válaszút elé állította az a férfi is, aki kilenc év óta udvarolt neki, és akit ő is szeretett. De mivel a házasságban eddigi céltalan életének folytatása várt volna rá, fájó szívvel visszahúzódott. (Később még többször kérték feleségül kitűnő férfiak. Mindig nemet mondott.) Még ekkor sem látott semmit annak a hivatásnak kibontakozásából, amiért ezt az áldozatot is meghozta.

Ezután 1849/50-ben egyiptomi utazásra indult. Barátaival bárkán hajóztak fölfelé a Níluson, 1000 km-es utat téve meg. De a Nílus völgyének templomainál sokkal jobban hatottak rá a rabszolgapiacok és a tengernyi nyomorúság. Lelke mélyéig lesújtotta mindez. De a vigasz sem maradt el. Naplójában olvassuk: „Ma reggel Isten újra hívott, és megkérdezte, akarok-e jót tenni érte, egyedül őérte, anélkül, hogy magam dicsőséget élveznék belőle?" „Ma vagyok 30 éves. Krisztus ebben az életkorban kezdte meg nyilvános működését. Most már semmi gyerekesség! Uram, add, hogy most csak a Te akaratodra gondoljak, arra, hogy mit parancsolsz nekem! Uram, a Te akaratod! a Te akaratod!"

Alexandriában hosszú időt töltött a vincés nővéreknél. Lelkesült az árvákra, betegekre fordított gondos munkájukon. Kaiserswerthben két hétig Fliednerékné lakott. Boldog volt, hogy művét személyesen tanulmányozhatta. „Ez itt az élet. Most tudom, mit jelent élni és az életet szeretni, és most igazán nehe-

zemre esnék elhagyni a földet... Nem kívánok magamnak más földet, más világot, mint ezt itt" – írja. Még útközben, Gentben kis könyvet állított össze élményeiről, amely Londonban jelent meg, természetesen névtelenül.

Otthon folytatódott a zsörtölődés. Lassan rájött, hogy a családtól hiába vár megértést. Magának kell sorsát intéznie. Így elérte, hogy titokban Kaiserswerthbe mehetett. Boldogan indult volna anyja áldásával, de nem kapta meg. Családjának elégedetlensége súlyosan nehezedett rá, úgyhogy a 31 éves lány a halált kívánja. „Istenem, miért nem tudok megelégedni ezzel az élettel, ami annyi embert kielégít?" 1851-ben negyedévet töltött Fliedner intézetében. Az angol lady földműves- és iparoslányok dolgos életet élte, és boldog volt. A lelkész áldását adta rá búcsúzáskor. Annál megsemmisítőbbnek bizonyult az otthoni fogadtatás.

Szociális munkálkodása révén 1852-ben megismerkedett egy londoni nyomortanyákon működő katolikus pappal, a későbbi Manning bíborossal. Hamarosan élénk levélváltás fejlődött ki közöttük. „Micsoda otthon lenne számomra a katolikus Egyház! – írja Florence. – Minden kívánságomat betöltené. Minden nehézségem megszűnne. Fáradságosan kell innen-onnan morzsákat fölszedegetnem, amiből éljek; ő mindennapi kenyeret adna nekem." A vincés vagy a Szent Szív nővérek közé vágyakozik. Katolizálása „átvágná a gordiuszi csomót" életében. Az áttéréstől Manning tanácsolta el, ami különben ugyancsak nem volt szokása. De ez nem zavarta barátságukat. Manning megismertette dublini és párizsi katolikus nővérekkel. Mivel Florence-nek sok kapcsolata volt szocialistákkal és szabadgondolkodókkal, Manning a véleményét kívánta hallani a munkások magatartásáról az egyházzal szemben. A lány válasza: „A legértelmesebb és leglelkiismeretesebb munkásoknak egyáltalán nincs vallásuk."

1852-ben Florence könyvet kezdett írni, amely 1860-ban ezen a címen jelent meg: „Ösztönzések az igazságkereső angol kétkezi munkások számára." A keresztény igazságokat próbálta benne közel hozni, szándékosan kerülve a „vallásos" fogalmazást. Könyvéből világos, hogy Florence számára Istennek szolgálni annyit jelentett, mint a rossz ellen küzdeni a világban. Nincs értelme azért imádkozni, hogy megmeneküljünk a járványoktól, ameddig a szennyvizet a Themzébe folyatjuk. Legyen meg Isten akarata, – de nem az ember munkája nélkül.

Most már semmi sem tartotta vissza megismert útja követésétől. Szabad lett bensőleg. 16 év telt el az első isteni hívás óta. 8 évig folytatott lélekölő harcot hivatásáért. Ezek a harcok olyan jellemmé kovácsolták, amelyben a legnagyobb szelídség acélos akarattal egyesült. Készen állt minden nehézséggel szembenézni. 1953-ban átvette a Harley Street-i kórház vezetését. Alig pár hónap alatt nagyszerű újításokat eszközölt: melegvíz, ételfelvonó, csengőhálózat. Követelte továbbá, hogy a kórház álljon nyitva minden beteg részére, tekintet nélkül vallására, s részesüljön mindenki vallása szerint lelki vigaszban és segítségben is.

1854-ben kitört a krími háború. Hamarosan megérkeztek az első hírek a frontról. A jelentések szíven találták az angol nemzeti büszkeséget. Kisült, hogy az egészségügyi berendezések kezdetlegesek vagy hiányoznak. Kevés az orvos, nincs ápolószemélyzet. A franciák irgalmas nővérei viszont jól képzett, áldozatos betegápolók.

A „Times" gyűjtést rendez. „Miért nincsenek nekünk is irgalmas nővéreink?" — kérdezi haragosan egy olvasó. Sidney Herbert, a honvédelmi miniszter — Florence jóbarátja a római nyaralás idejéből — olvassa a levelet. Rögtön ír neki, és fölkéri az ápolószemélyzet megszervezésére. Minden erkölcsi és anyagi támogatást megígér. Levele keresztezi a Florence-ét, aki ugyanakkor kéri tőle, hogy a frontra mehessen.

Sok áldozatos segítő jelentkezett. Ezek közül válogatta ki Florence a munkatársait. Négy nap alatt készen állt az expedíció. 38 ápolónővel érkezett kimerítő, nehéz utazás után Skutariba, Konstantinápoly elővárosába. Az eléjük táruló látvány minden képzeletet felülmúlt. Óriási, düledező, piszkos kaszárnyát alakítottak át sebtiben sebesültkórházzá. Semmi sem volt. Se ágy, se lepedő, se szappan, se törülköző, se kötszer, se orvosság. A sebesültek a földön feküdtek rongyos-véres ruháikban. Köztük patkányok szaladgáltak. Az orvosok holdvilágnál dolgoztak, mert nem volt világítás. Mindenütt hemzsegtek a férgek. Az udvaron, a sárban, egymás hegyén-hátán hulladék, szemét, holttestek. — Florence is ebben a „kórházban" kapott szállást megrémült segítségeivel együtt. Kiábrándító helyzetüket még tetézte, hogy az orvosok nem akarták őket a sebesültekhez engedni. A kormány kémjének nézték Florence-t. Hetekig tétlenkedtek, míg száz meg száz sebesült elpusztult, akiket megmenthettek volna. Florence ennek ellenére szigorúan ragaszkodott az orvosi utasításokhoz, hogy bizalmukat megnyerje. Lassan be is látták, hogy segíteni, nem beavatkozni akar. Előbb az élelmezés megszervezését bízták rá, majd a mosókonyhát rendezte be. Az orvosok rövidesen már nem boldogultak nélkülük. Tömegesen érkeztek a sebesültek. Florence sokszor 20 órát volt egyfolytában talpon. A katonák szentként tisztelték. Ha a kórterembe lépett, elnémult a szitok. Csend lett, mint egy templomban. Katonáinak igazi anyja volt, nem csupán filantróp. A legsúlyosabbakat maga ápolta. Mindig vidám arccal járt-kelt, s nem félt a fertőzéstől. A haldoklók mellett ott virrasztott. Több ezer embernek könnyítette meg utolsó óráját. Esténkint lámpával a kezében járta végig a 6 km hosszú sorokat. Miután mindenkinek utánanézett, visszavonult, és kezdte írásbeli munkáit. Jelentések, listák, kérelmek, megrendelések ilyenkor kerültek sorra. Nem utolsó sorban az elhunytak rokonainak írt levelek. A hadügyminiszter kérésére több mint 30 levélben terjesztette elő részletes reformjavaslatait, némelyik értekezésnek is beillenék. Mindezt hideg szobában, rossz világításnál, sajátkezűleg írta.

Florence kedvességén és diplomáciáján idővel minden ellenkezés feloldódott. Igazi munkatársi viszony alakult ki köztük és az orvosok között a mostoha körülmények problémáinak megoldására. A háború végén 125 ápolónővel dol-

gozott, de még mindig aggódott missziója jó híréért. Mégis remélte, hogy bebizonyosodott a női ápolók létjogosultsága, és ezzel az előítélet is megszűnik ellenük. Így békeidőben az ápolónői hivatás nem lesz többé lenézett munka. De nagyon sokszor azt érezte, hogy az egész vállalkozás csődbe került. Mindig is hajlamos volt rá, hogy ne az elért eredményeket nézze, hanem azt, amit nem sikerült még megvalósítani.

Pedig hihetetlen, amit végbevitt. Fél év alatt érezhetően csökkent a halottak száma. Lovon járt egyik kórházból a másikba a Krím félszigeten három körút során. A végén ő maga is megkapta a krími lázat. De nem sokáig őrizte az ágyat. Igyekezett odahatni, hogy a katonák minden téren emberséges bánásmódban részesüljenek. Írószert, könyveket, játékokat hozatott Angliából. Katonaotthonokat, olvasótermeket, kávézókat rendezett be. Mindebben egy csomó ellenállást kellett legyőznie. De szelídsége és szívóssága győzött. Egy szemtanú írja: „Miss Nightingale varázslatos személyiség, egyikünk sem csodálhatja eléggé. Tökéletes asszony, aki mindenkit megnyer és uralma alá kerít. A leggorombább hivatalnok is megpuhul finom hangjának csengésétől. Mindenki azonnal engedelmeskedik parancsainak." Mindig nyugodt volt, mindig uralkodott magán. Noha sok megaláztatást, rágalmat kellett elviselnie, sohasem mutatott sértődöttséget, érzékenységet. Mindent vállalt missziója érdekében.

Sok nehézséget okozott neki nővéreinek engedetlensége és civakodása is. „Brigadérosi rangban működöm a hadseregben — írja —, mert a 40 brit nő, akivel dolgom van, nehezebben kezelhető, mint 4000 férfi." Néhány fegyelmezetlent hazaküldött. Egyes előkelő ápolónőkről így nyilatkozott: „Inkább valók az égbe, mint egy kórházba. Mint kéz nélküli angyalok lebegnek a betegek között és enyhítik a lelküket, de a testüket piszkosan és elhanyagoltan hagyják." Később Istenhez szólva így ír: „Te tudod, ó Uram, ezen a rettenetes húsz éven át az a hit tartott lábon, hogy Veled dolgozom, hogy Te mindenkit elvezetsz a beteljesedésre, még a mi szegény ápolónőinket is."

Sok keservet okozott neki a hatósági bürokrácia is. Nehéz dolga volt betokosodott katonai hivatalnokokkal és keményfejű tisztekkel. A rosszul megszervezett, bürokratikus rend következtében egyre-másra csődöt mondott az ellátás. Florence sohasem hitte volna, hogy egy éjjeliedényért vagy fertőtlenítőszerért közelharcot kell vívnia. A kórháznak pl. ingekre volt szüksége. Meg is voltak az ingek, de nem volt felelős, aki kiadja őket. A háború élősdijei jó üzleteket csináltak otthon. Minden el nem adható árut rásóztak a hadseregre. Szerencsére Florence-nek bőven állt pénz a rendelkezésére, így sokszor maga vásárolta be, amire szükség volt.

A békekötés után megvárta, míg az utolsó katona is hazament. Azután ő is hazautazott. Időközben otthon nemzeti hősnővé lett. A katonák dicshimnuszokat zengtek róla. A királyné külön alapított érdemrenddel tüntette ki. Hogy minden ünneplést elkerüljön, inkognitóban érkezett Angliába. Első útja Bermondsey kolostorába vezetett, ahol csendes imában töltötte a napot. Utána

hetekig ki sem mozdult lakásából. Nem adott interjút, visszautasított minden kitüntetést, lefesteni sem hagyta magát. Minden ünneplés és dicséret hidegen hagyta. Úgy érezte, hogy még korántsem végezte el feladatát.

Az eddigiek után szeretnénk Florence-t mint betegápolót elképzelni. Pedig életének még hátralevő 54 évében soha többet nem ápolt beteget. Sokba került neki ez a hivatás, mégis fel kellett adnia, hogy ezentúl a bürokráciával harcoljon. A Krím jó iskola volt számára. Borzalmait nem tudta elfeledni. „A poklot láttam" — foglalta össze benyomásait. Ez a háború Florence szemében. És ez a szörnyű élmény megváltoztatta. A krími tartózkodás után már nem volt ugyanaz az ember. „Kilencezer gyermekem nyugszik elfeledett sírokban, olyan okokból, amit meg lehetett volna akadályozni. De én sohasem felejthetem ezt el." Honfitársairól viszont keserűen állapította meg, hogy semmit sem tanultak. „Egy félév múlva már mindez a szenvedés hiábavaló lesz."

„A meggyilkoltak oltáránál állok. Amíg élek, harcolni fogok az ügyükért" — jelenti ki elszántan. Nem szóval tiltakozik a háború ellen, nem békenyilatkozatokat tesz, hanem Szent Györgyként harcol a bürokrácia sárkányával. Sidney Herbertet közben leváltották a hadügyben. Utódját nehéz volt ügyének meghódítani, de ez is sikerült. Királyi bizottság alakult a honvédelem egészségügyi megszervezésére. Florence mint nő ennek ugyan nem lehetett tagja, de működését a háttérből teljesen ő irányította. Több mint ezer oldalas emlékiratot adott be javaslataival, és nem engedte, hogy ez a fiókban maradjon. Rövid időn belül óriási tömegű külföldi adatot, tudósítást, statisztikát szerzett be és dolgozott fel. Az eredmény megrázó volt. A kaszárnyák fiatal katonáinak halálozási arányszáma kétszer, olykor ötször múlta felül a polgári lakosságét, holott egészséges fiatalembereket soroztak be! A szolgálatban várt rájuk a halál. „Olyan ez — írta Florence —, mintha évről évre másfélezer egészséges fiatalt lelőnének." Kifejtette, hogy a megelőző módszerek éppen olyan fontosak, mint maga a gyógyítás. A reform mégsem született meg. Florence megrongált egészsége erre összeomlott. Nagynehezen ismét összeszedte magát, de élete hátralevő részét szinte az ágy és dívány közt töltötte. Az orvosok teljes pihenést írtak elő. Ő azonban hallani sem akart erről. Ezután a betegszobából irányította a munkát. A hatalmasoknak betegágyához kellett jönniök, hogy meghallgassák. Egész lénye átalakult. Régi ismerősei nem győzték türelmét, jóakaratát, barátságos viselkedését dicsérni. Most éles szelleme, vasakarata és kitartása jutott előtérbe. Féktelen haragban tudott kitörni, ha művét emberi értetlenség és kicsinyeskedés miatt veszélyben látta.

Sok csalódás után az újra hadügyminiszterré lett Sidney Herbertbe vetett reménye éltette. Lelkesedéssel fogtak a reformhoz. De a miniszter ekkor már súlyos beteg volt. Florence — aki kemény elszántságában csak az ügyet látta — kíméletlenül sürgette. Herbert halálával a reform befejezetlen maradt. Erre Florence is összeroppant, és hetekig őrizte az ágyat. Elkeseredésében Istennel hadakozott. Végül mégis győzelmet aratott a reform. Ha az angol katonát már

nem ágyútöltelékként, hanem emberként kezelték, az az ő érdeme. Henry Dumont egy londoni előadásában nyíltan elismerte: „Bár engem neveznek a Vöröskereszt megalapítójának és a genfi egyezmény szerzőjének, az érdem egy angol nőt illet. 1859-ben Miss Nightingale-nek a krími háború alatti működése indított arra, hogy az olasz háború színterére utazzam."

Amikor Indiában kitört a zendülés, gyenge egészsége ellenére is kész lett volna odautazni. Erre gondolni sem lehetett. De ezáltal az indiai egészségügyre terelődött figyelme, és annak szakértője lett. Egy szobára való iratot gyűjtött és dolgozott fel róla összefoglaló jelentéséhez. Közben megállapította azt is, hogy hazájában sem jobb a polgári egészségügy a katonainál. Ott is magas a halandóság a rossz táplálkozás és a higiénia hiánya miatt. Munkálkodását ide is kiterjesztette, főleg ismeretterjesztő művekkel. A krími háború végén kapott pénzjutalommal 1860-ban megalapította a londoni ápolónőképző iskolát. A növendékek kiképzését és munkáját szerető figyelemmel kísérte. Ismételten szemük elé állította hivatásuk lelki természetét, és kérte őket, hogy Isten jelenlétében járjanak. Minden jelentkezőt személyesen bírált el. Ha egy-egy volt tanítványa új helyre került, virágot küldött neki. Néha a maga költségén küldte őket üdülni. Már 1887-ben mind az öt világrészen találhatók voltak főápolónők az ő iskolájából. — Könyvet írt a kórházakról, egy másikat a betegápolásról; ez utóbbi négy kiadást ért meg, és három nyelvre fordították le. Külföldi kórházak terveiről mondott szakvéleményt; foglalkozott a gyermekágyasok gondozásával, a bábaképzéssel, a szegényházi ápolással... És a 61 éves mégis így írt: „Szeretnék még egy kicsit dolgozni, egy kicsit jobban dolgozni, mielőtt meghalok."

Sidney Herbert halála után Benjamin Jowett lett Florence barátja, bizonyos fokig lelkivezetője. Ez a görög tanár és anglikán lelkész Oxford egyik legnépszerűbb professzora volt. Tanítványait személyesen ismerte, nevelte, sokat közülük életre szóló barátsággal kötött magához. Hatására szembeszökő változás állt be Florence életében. Megkezdődött életének utolsó, kiegyensúlyozott korszaka. Felhagyott a féktelen haragkitörésekkel. Újra szívélyesen megértően kezelte az embereket. Még anyjával és nővérével is kibékült, akik annyira megnehezítették életét. Sokat volt egyedül, és ezt szerette is. Egyszerre mindig csak egy személyt fogadott. Lakása mindig tiszta volt és puritánul egyszerű. Szerette, ha sok virág van körülötte. Örömest játszott el gyermekekkel. Jowettel szívesen folytatott teológiai eszmecseréket. Egyszer magához kérte, hogy szolgáltassa ki neki az Eukarisztiát. Ő is sokban segítségére volt prédikációi készítésében a lelkésznek, s ő ismertette meg a misztikával, amelynek képviselőit mindig szerette és rendszeresen olvasta. Feljegyzései közt ilyeneket olvashatunk: „A vallás nem ájtatosság, hanem munka és szenvedés Isten iránti szeretetből." — „Csakis Általa cselekedhetünk, beszélhetünk és gondolkodhatunk. Amire szükségünk van: azoknak a törvényeknek a fölfedezése, amelyek képessé tesznek, hogy mindig Vele való tudatos megegyezéssel cselekedjünk és gondolkodjunk... Nem lesz mennyország, ha mi nem csináljuk

meg. És nagyon nyomorúságos teodicea az, amely arra tanít, hogy ne ezért a világért álljunk készen, hanem egy másikért. Nem kell-e Istent már itt ‚birtokolnunk', ha odaát bírni akarjuk?" Saját fordításában kezdett összeállítani egy szemelvénygyűjteményt a középkori misztikusoktól. Könyvét sohasem fejezte be, de többet tett: élte a misztikát. Hogy ápolónői elé példaképet állíthasson, olyan szenteket keresett, akik a felebaráti szeretet terén tevékenykedtek. Élő példakép volt ő maga is, aki feladatát Isten akarataként fogta fel, és teljesen elhasználódott hivatása szolgálatában. Azt is tudta, hogy a szenvedés, a csalódások: vám, amit a lélek kiváltságként fizethet Istennek; „a kudarc diadala, a kereszt győzelme."

Lassan elcsendesült körülötte minden, s maradt csak a szenvedés szeretetből. Mikor 1907-ben jelentették az újságok, hogy megkapta a legnagyobb angol kitüntetést, az emberek csodálkoztak. Azt hitték, már régen halott. Most az egész világról elhalmozták kitüntetésekkel. De mindez a szenzáció már nem hatolt Florence lelkébe. 1901-től testileg-szellemileg vakon élt, míg 1910-ben, 90 éves korában, aug. 13-án reggel nem ébredt fel többé. Utolsó kívánságához mérten lemondtak a Westminster apátságban neki szánt állami temetésről, és teljes csendben családi sírboltjukba temették.

„Ha egyszer elmentem, ne emlékezzenek rám az emberek" — kívánta. Ez szerencsére nem teljesedett be. London egyik nagy kórháza az ő nevét viseli, sőt egy bankjegyen is látható a képe. Életrajzát többen megírták, példaképül mindazoknak, akik Istent az emberekben akarják szolgálni, és ezért áldozattól sem riadnak vissza.

A keresztény ember két világ polgára. Igazi hazája az égben van, de oda az út a földön át vezet. Ezért a világban nem turista, nem is műkedvelő. Feladatot kell teljesítenie. Feladatot és szolgálatot szeretetből. Útközben építenie kell Isten országát, az igazság és az élet, a szentség és a kegyelem, az igazságosság, a szeretet és a béke országát.

A kereszténynek tudnia kell, hogy a világ és a világ dolgai nem abszolút értékek, hanem Isten erejéből léteznek és élnek. A világ és a dolgok nemcsak dolgok, hanem Isten jelei, személyes ajándékai, szeretetének hírnökei. Isten üzenetét közvetítik. Isten szól azok által hozzánk. A tudós és a technikus, aki a dolgokat megfigyeli, törvényeiket felfedezi, erőiket hasznosítja, vagy a művész és a munkás, aki a dolgokat alakítja és ezáltal azok értelmét kifejezi, Isten szavát fejezi ki.

A kereszténynek tudnia kell, hogy munkája Isten-szolgálat. Istentől talentumokat kapott, s azokat nem áshatja el, mint a hűtlen szolga. Nem érheti be a jószándékkal és a középszerűséggel sem. A jámborság önmagában nem elég. A vallás nem menti fel az erőfeszítés alól, nem pótolja a szaktudást és a lelkiismeretes munkát. Ha képességeit kifejleszti, s az emberi tevékenység bármely területén szakértelemmel, lelki függetlenséggel, igazságszeretettel, felelősségtudattal dolgozik, valóságos apostoli munkát végez a világban. (Márton Áron püspök beszédéből)

II. JÁNOS PÁL LEVELE A SZENT GELLÉRT-JUBILEUMRA

Lékai László bíboros, esztergomi érseknek, az érsekeknek, a püspököknek, a papságnak, a szerzeteseknek és szerzetesnőknek és valamennyi hívőnek.

Szívből örülök, hogy legutóbbi levelem után ilyen rövid idővel egy ünnepi évforduló alkalmat ad rá, hogy újra hozzátok forduljak.

Az egyetemes egyház ebben az évben ünnepli a nyugati szerzetesség pátriárkája, Szent Benedek születésének 1500. évfordulóját, a magyar helyi egyház pedig ugyanebben az évben emlékezik meg Szent Benedek egyik nagy fia, Szent Gellért püspök és vértanú születésének millenniumáról is. Meglepő találkozása két évfordulónak! Szent Gellért a velencei Szent György-kolostor szerzetese volt, akit már fiatalon apáttá választottak. (Legenda minor és Legenda maior S. Gerhardi, ed. E. Madzsar, Scriptores rerum Hungaricarum 2, 1938.)

Életrajzából Szent Gellért alakja három egymást követő jellegzetes keresztény életformában jelenik meg előttünk: mint szerzetes, mint apostol és mint vértanú. A szerzetes Isten embere, aki imádságban és munkában teljesen Istennek szenteli életét; az apostol az evangélium üdvözítő örömhírének hirdetője, aki életszentségre neveli a keresztényt és kereszténységre vezeti a pogányt; a vértanú az, aki szeretetének végső tanúbizonyságaként önmagát, imádságos életét és apostoli munkáját mindenestől Istennek adja.

1. Szent Gellért Isten embere volt: Szent Benedek Reguláját követő szerzetes, aki imádságban és munkában teljesen Istennek szentelte életét. Szent Benedek Regulájában (ed. bilingue: D. Söveges, Pannonhalma 1948) a kolostori hivatás értékmérője az, hogy „valóban Istent keresi-e a szerzetes" (Reg. 58). Isten keresésének gyakorlati módja pedig Krisztus engedmények és megalkuvás nélküli követése a szerzetesi engedelmesség útján. „Ez illik azokhoz – írja a Regula –, akik Krisztusnál semmit kedvesebbnek nem tartanak", és éppen ezért követik őt abban, ami legjellemzőbb földi életére, és amit ő maga ezekkel a szavakkal határozott meg: „Nem azért jöttem, hogy a magam akaratát tegyem, hanem azét, aki küldött engem" (Reg. 5; vö. Jn 6,38).

Nos, Szent Gellért azért volt az Isten embere, mert életét az engedelmességnek ezzel a szándékával egészen Istennek szentelte, úgy, ahogy Krisztus kijelentette. Hogyan tehette ezt? A válasz világos és egyértelmű: a Regula szabályai szerint, az imádság és a munka kettős összhangjában.

Szent Gellért mint Isten embere az imádság embere volt, ha az imádságot a szerzetesi hagyomány szellemében úgy tekintjük, mint a lectio, meditatio és contemplatio szervesen összetartozó hármas fokozatát. Még az apáti tisztről

is szívesen lemondott, hogy a Szentföldre zarándokolhasson, és ott, Szent Jeromos példáját és tanítását követve, elmélyedhessen a Biblia tanulmányozásában. Ne feledjük, hogy ez a lectio divina, a Biblia és az egyházatyák kommentárjainak tanulmányozása a szerzetesi hagyomány szerint elsősorban nem tudományos kutatás, hanem – akár a közösségi liturgia, akár az egyéni elmélyedés formájában – az imádság forrása, amely Isten szeretetére és szemlélésére, a belső ima tökéletességére vezet.

Ez a belső ima azonban csakis akkor bontakozik ki a lélekben, ha folyamatosan táplálja a lectio divina szellemi tevékenysége, és csakis akkor hozza meg gyümölcsét, ha a mindennapi kötelességek teljesítésére, a testvéri szolgálat élő tetteire indít. Imádság és munka kettős egysége: ez volt Szent Gellért életformája. Munkáját az imádság szelleme hatotta át, imádságában pedig munkás életét ajánlotta fel szüntelenül Istennek.

Az imádság és a munka egysége olyan eszmény, amely megőrzi időszerűségét korunk hivője számára is. A munkára és a gazdasági termelés folytonos fokozására épülő modern társadalomnak megfelelő erkölcsi és lelki indítékot kell találnia ahhoz, hogy ne váljék rabszolgájává azoknak az erőknek, amelyeket sikerül uralma alá hajtania a technikával és a munkás elkötelezettséggel. Hogyan lehet emberhez méltóvá tenni a munkát, még a legszerényebbet és a legfáradságosabbat is? Honnan ered az a szellem, amely a munkásnak erkölcsi erőt, a munkának pedig emberi értéket ad? Szent Gellért arra tanít, hogy mindennek forrása az imádság, mert az imádkozó ember mindenkinél jobban megérti, hogy mi az Isten akarata, és imádságában kapja meg az erőt ahhoz, hogy meg is tegye, amit Isten akar.

2. Ami különösen is figyelemre méltó Szent Gellért életében, az apostoli egyéniségének fokozatos kialakulása. Az isteni Gondviselés úgy irányította, hogy önmagáról egyre jobban megfeledkezve, másokért élő ember legyen. Először szentföldi útjáról és tanulmányi terveiről kellett lemondania, hogy azt tegye, amire sohasem gondolt: mint István király munkatársa és Imre herceg nevelője, a fiatal magyar kereszténység megerősítésén dolgozzék. Később bakonybéli magányát, remeteéletét kellett áldozatul hoznia, hogy mint misszionárius püspök erőit a csanádi egyházmegye megszervezésére szentelje.

Szent Gellért mint szerzetes és apát jól ismerte a Regulának az apátról szóló két klasszikus fejezetét (2 és 64). Mindkettőt a jó Pásztorról szóló evangéliumi példabeszéd tanítása hatja át, hiszen Szent Benedek az apátot Krisztus, a jó Pásztor helyettesének tekinti a kolostorban. A Regula ebben az összefüggésben elsősorban azt emeli ki, hogy az apát Isten színe előtt felelős a rábízottakért: „mindig gondolja meg, hogy lelkek vezetését vállalta magára, akikről számot kell majd adnia." De hangsúlyozza azt is, hogy a vezetői feladatot a testvéri szolgálat szellemében kell végeznie az apátnak: „inkább hasznukra kell lennie, semmint hogy uralkodjék felettük." Ezt a szolgálatot a személyválogatást nem ismerő bölcs mértéktartásnak kell irányítania, ami képessé teszi

az apátot arra, hogy alkalmazkodjék a rábízottak sajátos természetéhez és értelmességi fokához: „Legyen tudatában annak, hogy milyen nehéz és terhes dolgot vállalt magára: a lelkek irányítását és az alkalmazkodást sokféle emberi természethez."

Ez a jópásztori szellem, amelyre a Regula nevelte Gellértet, a szerzetest és apátot, alkalmassá tette őt arra is, hogy István király tanácsadója és Imre herceg nevelője legyen.

Vajon a modern társadalomban is, miként minden más korban, nem áldás-e az, ha ilyen tanácsadókkal és nevelőkkel rendelkezünk, akár egyháziak, akár világiak azok, hogy — nemcsak az emberek előtt, hanem Isten színe előtti felelősségük tudatában — törődjenek a nép sorsával, főként az ifjúság nevelésével és irányításával, azzal a szellemmel, amely — követve a testvéri szeretet és a bölcs mértéktartás elveit — nagylelkűen a közösség szolgálatára szenteli őket? Nem Krisztus marad-e ennek csodálatos példája minden időkre, aki nem azért jött, hogy uralkodjék, hanem „hogy szolgáljon és életét adja" az emberiség javáért? (vö. Mt 20,28)

Ahhoz, hogy ez a szellem kialakuljon nemcsak a felelős vezetőknek, hanem az egyház és a társadalom minden tagjának lelkiismeretében, és egyre hatékonyabbá legyen az életben, szükséges a keresztény tanítás ismerete. Levelemben, amelyet ez év húsvétján küldtem Mindnyájatoknak, emlékeztettelek titeket, milyen lényegesen fontos a katekézis korunk keresztény emberének, mégpedig nemcsak a gyermekek és a fiatalok, hanem a felnőttek formálására is. A keresztény tanítás alakítja ki azt a jópásztori szellemet, amelyre szükségük van azoknak, akik hivatást éreznek az egyház és a társadalom megújítására.

Ez a szellem adott erőt Szent Gellértnek arra is, hogy — bakonybéli magányát föláldozva — vállalja a missziós munkát: a csanádi egyházmegye megszervezését. Áldozatkészsége önkéntelenül is a több mint fél évezreddel előbb Pannóniában született és Galliában tevékenykedett nagy szerzetes és püspök, Szent Márton szavait juttatja eszünkbe. Halálos ágyán, amikor tanítványai kérlelték, hogy ne hagyja őket árván, a szent püspök ezekkel a szavakkal fordult Krisztushoz: „Uram, ha népednek szüksége van rám, nem utasítom vissza a munkát: Legyen meg a te akaratod." (Epistula III, 11 sq. Sulpicii Severi Libri qui supersunt, CSEL vol. I. Vindobonae 1866.) Szent Gellért is erről a készségről tesz tanúságot, amely a testvéri felelősség érzéséből és a szolgálat szellemében ered.

A missziós püspök 12 szerzetestársával látott munkához, akiket az akkor már virágzásnak indult magyar kolostorokból, köztük négyet a Pannónia hegyén épült Szent Márton kolostorból, a mai Pannonhalmáról választott ki. Csanádon nemcsak székesegyházat és Szűz Mária tiszteletére kolostori templomot épített, hanem iskolát is szervezett, főleg a jövő papi és szerzetesi nemzedék nevelésére.

Ami a mai embert különösen érdekli, az az apostoli munkának a módszere: hogy ne maradjon felszínes és külsőséges, hanem vezessen igazi megtérésre, vagyis belső lelki átalakulásra, amit az evangélium metanoiának nevez. A „Deliberatio" egy szakasza arról tanúskodik, hogy milyen volt Szent Gellért missziónárius tevékenységének szelleme. Izajás prófétának ezt a verssorát magyarázza: „Nyíljék meg a föld és teremje az Üdvözítőt" (45,8). Így ír: „Meg akarod hallani, hogy az esőt adó felhőre és az ég harmatára hogyan nyílt meg ez a föld? ... Ezt mondja (az Írás): Tartsatok bűnbánatot és keresztelkedjék meg mindegyiktek Urunk Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát... Így nyílt meg a föld és ilyen megnyílás termette az Üdvözítőt, vagyis hirdette minden népnek Krisztust, Megváltóját. Amikor tanítom a pogányokat, akik Krisztust nem ismerik, ők is eljutnak az isteni dolgok megértésére, miután hallották az érveléssel hirdetett igét, vagyis igével és hittel sarjasztom bennünk Krisztust... tehát az ő igéjével, a hit által sarjad Krisztus azokban, akik hozzá sereglenek..." (VII, 583 sqq., ed. G. Silagi, Turnholti 1978).

Vajon nem ez-e az a missziós módszer, amelyet ma is alkalmaznunk kell, ha Krisztushoz akarjuk vezetni az embereket? Először Krisztusnak kell megszületnie a lelkekben, hogy az egyház mint a hívők közössége belülről szülessék újjá a lelkekben. Kétségtelen ugyanis, hogy – amint a II. vatikáni zsinat tanítja (LG 8) – az egyház látható szervezettségében „a hit, a remény és a szeretet közössége ezen a földön", de küldetése nemcsak az, hogy hitben, reményben és szeretetben megélje a krisztusi üdvösséget, hanem az is, hogy közvetítője legyen ennek az üdvösségnek: Krisztus által árassza minden emberre isteni igazságát és kegyelmét. Szent Gellért életével tanúságot tett az evangelizálás buzgó szolgálatáról. Nem a saját eszméit akarta hirdetni, hanem Krisztus örömhírét. Megértette azt is, hogy egy rendezett egyházi közösség csak a következő módon születhet meg: ha keressük a közösséget Krisztussal és felajánljuk életünket testvéreink szolgálatára. A Krisztussal és testvéreinkkel megélt közösség kinyilvánítja az egyház intézményének igazi jelentését: elvezetni a közösségre az egy Istenbe vetett hit révén, aki a Szeretet és aki közel van hozzánk. Szent Gellért erőit arra szentelte, hogy szervezze az egyházat, az éppen megszületett helyi közösséget, beillesztve annak gyökereit az egyetemes közösségbe, vagyis Krisztus egyházába. Ez az egység, az élet és a hit forrása, elengedhetetlen feltétele a gyümölcsöző evangelizálásnak; és nekünk is szeretnünk és szolgálnunk kell földi hazánkat, annak kultúráját és értékeit, mindig szeretve és szolgálva Istent. Van-e valaha is fontosabb feladata a magyar egyháznak annál, mint hogy kövesse az apostoli szellemet nagy Apostola példája és tanítása nyomán?

3. Ezt az imádságban és apostoli munkában Istennek szentelt életet a vértanúság koronázza meg. Az események ismeretesek: amikor Gellért püspök Székesfehérvárról Endre király fogadására Budára megy, hogy István örökségét, a fiatal magyar kereszténység sorsát biztos kézbe tegye, a föllázadt po-

gányok egy csapata megöli. Ez a vértanúság volt új hazája, új népe iránti szeretetének végső tanúbizonysága. „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint aki életét adja barátaiért" (Jn 15,13). Mártír–vértanú görög eredetű szó, pontosan „tanúságtevőt" jelent.

Ha korszerű keresztény feladat az imádság és a munka belső összhangjának a megvalósítása, ha korszerű feladat a másokért élő apostoli szellem kialakítása, mindennek csakis akkor lesz hitele és hathatós ereje az emberek szemében, ha meggyőződésünkről tanúságot teszünk egész életünkkel, és ha kell, feláldozzuk azt testvéreinkért. Szent Gellért, a vértanú végső példája és tanítása pontosan az, hogy – ha nem is vérünk ontásával – de tehetségünk, erőink, elkötelezettségünk áldozatra kész odaadásával bizonyítsuk annak igazát, amit hiszünk és megvallunk. „Amikor a Szentlélek leszáll rátok, erőben részesültök és tanúim lesztek..." (Csel 1,8) – ez az Atyához visszatérő Krisztus végső rendelkezése.

Szent Gellért szerzetes, apostol és vértanú szobra ott áll fővárostok közepén, a Duna fölött, és magasra emelt keresztjével ma is erre hív: Legyetek a Krisztusba vetett hit és a kereszténység megkülönböztetője, a testvéri szeretet tanúi saját népetek körében!

Krisztus Lelke adjon nektek erőt ehhez a Legszentebb Szűz, a Magyarok Nagyasszonya hathatós közbenjárása által.

Különleges Apostoli Áldásommal.

Vatikán, 1980. szeptember 24-én, Szent Gellért püspök és vértanú ünnepén.

Joannes Paulus PP. II.

A SZENTATYA BESZÉDE JÚL. 8-ÁN A MARITUBAI LEPRATELEPEN

Mióta bejelentettem, hogy Brazíliába utazom és az út előkészítése alatt az ország több lepratelepéről kaptam egy csomó látogatásra hívó levelet. Isten a tudója, mennyire szeretnék ezeknek eleget tenni. Maritubai látogatásom, itteni találkozásunk és nektek szóló atyai üdvözletem annyi, mintha ebben az órában fölkeresném az összes brazil lepratelepet. Szavam jusson el hozzájuk, hogy kifejezze, mennyire becsülöm őket, mennyit gondolok rájuk és imádkozom értük.

Áldott legyen az Isten, aki megadja nekünk ennek a találkozásnak a kegyelmét. Valóban kegyelem számomra, hogy Jézushoz hasonlóan – akinek szolgája és képviselője vagyok – a szegények és betegek felé siethetek, akik iránt ő igazi előszeretetet tanúsított. Nem gyógyíthatom meg hozzá hasonlóan a testi bajokat. De jóságában képesíteni fog arra, hogy a lelkeknek és szíveknek nyújthassak valamelyes enyhülést. Ebben az értelemben legyen kegyelem részetekre is ez a találkozás. Jézus nevében gyűltünk itt egybe. Ő legyen közöttünk, ahogy megígérte (Mt 18,20).

Amikor először találkozunk valakivel és barátságot akarunk kötni, be szoktunk mutatkozni. Szükséges ez? Tudjátok már, hogy hívnak, és egy sereg más dolgot is ismertek felőlem. De mivel barátságra akarok lépni veletek, bemutatkozom: Az Atyától és a Fiútól küldött misszionáriusként jövök, hogy folytassam Isten országának hirdetését – amely ebben a világban kezdődik, de csak az örökkévalóságban valósul meg –, hogy megerősítsem testvéreim hitét, hogy mély egységet teremtsek ugyanannak az egyháznak fiai között. Mint Krisztus szolgája és méltatlan helytartója jövök, hogy őrködjem egyháza fölött; mint Péter és Pál alázatos utóda, Róma püspöke és az egész egyház pásztora.

Simon Péter gyenge és bűnös volt, mint minden ember. Mégis az Úr Jézus egy ünnepélyes pillanatban kijelentette neki, hogy rá – mint erős sziklára – építi majd egyházát (Mt 16,18). Megígérte neki a mennyország kulcsait is, kezeskedve, hogy a mennyben is meg lesz kötve, illetve fel lesz oldva mindaz, amit ő megköt, illetve felold a földön (Mt 16,19). Péter az, akinek az Atyához visszatérőben mondja: „Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat" (1Jn 21,15). Mint Péter utóda jövök: örököse a rábízott titokzatos és leírhatatlan lelki hatalomnak, de egyúttal a reá háruló félelmetes felelősségnek is. Péterhez hasonlóan elfogadtam, hogy az egyetemes egyház pásztora leszek, és megismerni, szeretni, szolgálni kívánom a rám bízott nyáj minden tagját. Íme itt vagyok, hogy megismerjelek titeket. Meg kell mondanom, hogy nagyon szeretlek mindannyiotokat és mindegyikőtöket. Biztos vagyok, hogy valami módon szolgálatotokra lehetek.

És kik vagytok ti? Nekem mindenekelőtt emberi személyek, annak a végtelen méltóságnak a gazdagságával, amit a személy valósága nyújt nektek; személyes, egyedüli és megismételhetetlen megjelenésetek gazdagságával, ahogy Isten megteremtett. Annak a vérében megváltott személyek vagytok, akit én így szeretek hívni – tudjátok az egész egyháznak és a világnak írt levelemből –: „az ember Megváltója".

Isten fiai vagytok, akiket Ő ismer és szeret. Barátaim vagytok, igen kedves barátaim már most, és azok is maradtok mostantól fogva mindig. S mint barátaimnak üzenetet szeretnék hagyni nektek ennek a találkozásnak alkalmából, amit az isteni Gondviselés engedélyez veletek.

Első szavam csakis erősítés és remény lehet. Tudom jól, hogy a betegség súlya alatt mindannyiunkat megkörnyékez a levertség. Nem ritkán szomorúan kérdezzük: miért ez a betegség? Mi rosszat tettem, hogy rám szakadt? Egy pillantás Jézus földi életére, egy hitből fakadó pillantás Jézus Krisztus fényénél saját életemre megváltoztatja gondolkodásmódunkat. Krisztus, Isten ártatlan Fia, öntestében ismerkedett meg a szenvedéssel. A passió, a kereszt, a keresthalál keményen igazolta: ahogy Izaiás próféta megjövendölte, felismerhetetlenné vált, embernek sem látszott (Iz 53,2). Nem rejtette el szenvedését; sőt amikor a legszörnyűbb volt, kérte Atyját, hogy távolítsa el a kelyhet (Mt 26,39). De egyik szava felfedi szíve mélyét: „Ne az én akaratom legyen meg, hanem

a Tiéd" (Lk 22,42). Az evangélium és az egész újszövetség tanítja, hogy az így vállalt és átélt kereszt megváltó jellegűvé lesz.

Nincs másképp a mi életünkben sem. A betegség valóban kereszt, éspedig sokszor igen súlyos megpróbáltatás, amit Isten, kifürkészhetetlen és értelmünket meghaladó titokzatos terve szerint, megenged egy ember élete folyamán. De nem szabad vak végzetnek tekinteni. Nem is szükségszerűen és önmagában véve büntetés. Nem is olyasmi, ami csak megsemmisítene, és ne jelentene valami pozitívumot is. Ellenkezőleg, bár súlyosan nehezedik a testre, a betegség Krisztussal együtt hordozott keresztje szintén üdvösség, élet és feltámadás forrásává válik mind magának a betegnek, mind pedig a többieknek, az egész emberiségnek. Pál apostollal ti is elmondhatjátok, hogy betöltitek testetekben azt, ami hiányzik Krisztus szenvedéseiből, az ő testének, az Egyháznak javára (Kol 1,24).

Biztos vagyok abban, hogy így megvilágítva a betegség, még ha fájdalmas és emberileg kínzó is, magában hordja a remény csíráit és a vigasz indítékait.

Második szavam kérés, jobban mondva felszólítás és ösztönzés: ne különüljetek el betegségtek miatt! Mindazok, akik odaadással, szeretettel és szakértelemmel érdeklődnek irántatok, sőt talán minden tehetségüket, idejüket és erejüket nektek szentelik, nagyon hangsúlyozzák: nincs jobb, mint ha mélyen beágyazódva érzitek magatokat többi testvéretek közösségébe, nem pedig elkülönülve tőlük. Ezeknek a testvéreknek teljes meggyőződéssel mondjuk: törekedjetek megismerni leprabeteg testvéreiteket, maradjatok közelükben, fogadjátok el őket, működjetek együtt velük, fogadjátok el és keressétek közreműködésüket. Nektek pedig azt mondjuk: semmi okból se vonakodjatok beolvadni a környezetbe, amely körülvesz és megnyílik számotokra. A lehető legteljesebben érezzétek magatokat az emberi közösség tagjainak, amely mindinkább tudatára ébred, hogy szüksége van mindegyikőtökre, mint ahogy szüksége van minden egyes tagjára.

Emberi síkon felkínálhatjátok ennek a közösségnek Istentől kapott ajándékaitok hozzájárulását. A természetes határokon belül elég tág és változatos tér nyílik e közreműködés lehetőségére. A természetfölötti síkon pedig — amint erre már előbb is felhívtam figyelmeteket — Krisztus keresztjének titkával egyesülve betegségetek keresztje a kegyelem, az élet és a megváltás mérhetetlen forrásává válik. Kár lenne bármi okból elfecsérelni Isten kegyelmének ezt a kimeríthetetlen forrását. Szolgáljon ez sokaknak, főleg az egész Egyháznak javára. Itt vagyunk az Amazonas medencéjében, ahol a misszionáriusok tevékenysége átütő erejű és gyümölcsöző, s gyümölcseiben ti is részesültök. Ezért merem kérni: tegyétek betegállapotokat mérhetetlen jelentőségű misszionáriusi gesztussá; alakítsátok át forrássá, amelyből a misszionáriusok lelki erőt meríthetnek munkájukhoz.

Harmadik szavam a bizalomé: A pápa, együtt az egész egyházzal, becsül és szeret titeket. A pápa jelenlétetekben és veletek együtt elkötelezi magát,

hogy minden tőle telhetőt meg fog tenni értetek és érdeketekben. A pápa, jóllehet új feladatok várnak rá jelen útja és nagyigényű küldetése során, lelkileg veletek marad. Kedves testvérünk, a ti nagy barátotok, Aristides Pirovana püspök, az orvosok, a betegápolók és gondozók, akik nektek áldozzák magukat, képviseljék mellettetek a pápát, és valósítsák meg mindazt, amit ő és ahogy ő tenne, ha itt maradna. A magam részéről számítok rátok: ahogy a szerzetesek és apácák meg sok más szentéletű személy imáit kérem, hogy a Szentlélek sugallja és járja át erejével főpásztori szolgálatomat, úgy kérem azt a drága segítséget is, amely szenvedéstek és betegségtek felajánlásából származhat. Egyesüljön ez a felajánlás imáitokkal, vagy még inkább: alakuljon át imává értem, közvetlen munkatársaimért és mindazokért, akik kiöntötték előttem bánatukat, megosztották megpróbáltatásaikat, szükségleteiket és szándékaikat.

De miért ne kezdjük el máris ezt az imádságot?

URUNK, a tőled kapott hittel vallunk Téged
Istenünknek, teremtő Urunknak és gondviselő Atyánknak.
A remény Istenének Jézus Krisztusban, Megváltónkban.
A szeretet Istenének a Szentlélekben, Vigasztalónkban.
URUNK, el nem múló ígéreteidben bízva
mindenkor hozzád akarunk jönni, fájdalmaink enyhülését kérni.
Mindazonáltal – Jézus tanítványai vagyunk – ne a mi akaratunk legyen meg, hanem a Te akaratod, egész életünkben.
URUNK, hálát adunk Krisztus különleges szeretetéért
azok iránt a leprások iránt, akiknek
megadatott, hogy Vele érintkezhessenek:
magunkat látjuk bennük . . . Hálát adunk mindazért,
amivel kegyelmesen segít, enyhít és erősít minket:
hálát adunk az orvostudományért és az orvosokért,
a gondoskodásért és az ápolókért, életkörülményeinkért,
azokért, akik vigasztalnak minket, és akiket mi vigasztalunk,
akik megértenek és elfogadnak minket, és a többiekért.
URUNK, adj nekünk türelmet, derűt és bátorságot;
add, hogy irántad való szeretetből vidám szolgálatára legyünk
azoknak, akik többet szenvednek, mint mi, és azoknak,
akik bár nem szenvednek, mégsem találták meg életük értelmét.
URUNK, akarjuk, hogy életünk hasznos lehessen, hogy szolgálhasson;
hogy dicsérjünk, hálát adjunk, engeszteljünk és esdekeljünk Krisztussal
azokért, akik imádnak és azokért, akik nem imádnak Téged az egész világon
és az egész földkerekségre kiterjedt Egyházadért.
URUNK, a kereszten függő Krisztus, a „szenvedő Szolga"
és a mi Testvérünk érdemeire, velük egyesülve
könyörgünk családunkért, barátainkért és jótevőinkért,
a pápa látogatásának jó eredményéért és Brazíliáért. Amen.

AZ V. PÜSPÖKI SZINÓDUS DOKUMENTUMAIBÓL

Részlet a Szentatya záróbeszédéből (1980. okt. 25.)

A válás után újraházasodottak lelkipásztori gondozásáról tárgyalva, megérdemelt dicsérettel illette a szinódus azokat a házastársakat, akik súlyos nehézségek közepette is tanúságot tesznek saját életükben a házasság felbonthatatlanságáról. Életükben méltányolta a Krisztusban erősödő és rajta alapuló szeretetben kitartó hűség értékét. A szinódusi atyák újból megerősítették a házasság felbonthatatlanságát és az Egyháznak azt a gyakorlatát, hogy a szabály ellenére új házasságot megkísérelt elváltakat nem engedi a szentáldozáshoz. Viszont buzdítják a lelkipásztorokat és az egész keresztény közösséget, hogy segítsék az ilyen fivéreket és nővéreket. Nem tekintik őket az Egyházon kívülállóknak, hiszen a keresztség erejében részt vehetnek és kell is venniök annak életében imádsággal, Isten igéjének hallgatásával, a közös eukarisztikus ünnepen való részvétellel, a szeretet és igazságosság előmozdításával. Az sincs kizárva, hogy adott esetben odaengedjék az ilyeneket a bűnbánat szentségéhez és aztán a szentáldozáshoz, amikor ti. őszinte szívvel elfogadnak egy olyan életformát, amely nem ellenkezik a házasság felbonthatatlanságával. Vagyis a férfi és a nő – amennyiben különválásuk nem lehetséges – vállalja a teljes önmegtartóztatásban való élést, azaz hogy tartózkodnak a csak házasfeleket megillető aktusoktól; egyben pedig az egész nem jár másak megbotránkozásával. Akik azonban meg vannak fosztva az Istennel való szentségi közösségtől, azokat ez a legkevésbé se tartsa vissza az imádságban való kitartástól, a bűnbánat és a felebaráti szeretet gyakorlásától, hogy végül is megnyerjék a megtérés és az üdvösség kegyelmét. Az Egyház pedig mutassa magát irántuk irgalmas édesanyának, könyörögve értük, és erősítve őket a hitben és reményben.

A szinódus atyáinak szíve és lelke nem állt idegenül azokkal a súlyos lelkiismereti nehézségekkel szemben, amelyeket sok házastárs érez az élet átadására és az emberi élet védelmére vonatkozó erkölcsi törvényekre nézve. De annak tudatában, hogy minden isteni parancs ígéretet és kegyelmet hordoz, nyíltan megerősítették a Humanae Vitae enciklika prófétai üzenetének érvényességét és szilárd igazságát. Ez az üzenet mélyértelmű, és a mai életfeltételekre vonatkozik. A szinódus ugyanakkor buzdította a teológusokat, hogy erőiket társítsák a Tanítóhivatal működésével, és így mindig jobban megvilágítsák ennek a tanításnak bibliai alapjait és ún. „perszonalisztikus" okait, azzal a céllal, hogy az Egyház teljes tanítása minden jóakaratú embernek megközelíthető legyen, és megértése napról napra jobban elmélyüljön.

Azokhoz fordulva, akik lelkipásztori szolgálatot töltenek be a hitvesek és családok javára, a szinódusi atyák visszautasítottak minden kettősséget vagy „dichotómiát" az isteni terv haladó kivitelezésével számot vető pedagógia és az Egyháztól előadott tanítás között, az utóbbinak minden következményével együtt, amelyek a tanítás szerinti élet parancsát tartalmazzák. Nem arról van

itt szó, hogy – mint közönségesen mondják – pusztán „eszmény" legyen a törvény szolgálatának vágya, amelyet majd valamikor el kell érnünk, hanem Krisztus parancsáról, hogy állandóan győzzük le a nehézségeket. Mert valóban nem lehet meg az úgynevezett „folyamatos haladás", ha valaki nem engedelmeskedik őszinte lélekkel az isteni törvénynek, és nem keresi azokat a javakat, amelyeket e törvény őriz és előmozdít. Az ún. „fokozatosság törvénye", ill. a fokozatos haladás nem lehet azonos „a törvény fokozatosságával", mintha az isteni törvényben különféle fokozatok vagy a parancsok különböző formái léteznének a különböző emberek és állapotok számára. Isten terve a házasságban minden házastársat az életszentségre szólít; és ez a kiváló hivatás annyira valósul meg, amennyire az emberi személy meg tud felelni Isten parancsának, derült lélekkel bizakodva az isteni kegyelemben és saját akaratában. Ha tehát a házastársakat nem ugyanaz a vallásos meggyőződés egyesíti, akkor nem elég passzívan és könnyedén alkalmazkodni az adott helyzethez, hanem türelemmel és jóakarattal törekedjenek az egyetértésre a keresztény házassági kötelességek hűséges, közös betöltésének szándékában.

... A szinódus kellő és meggyőző szavakkal, tisztelettel és nagy hálával szólt a nőről, méltóságáról és hivatásáról mint Isten gyermekének, mint feleségnek és anyának. Helytelenítette mindazt, ami a nő emberi méltóságát sérti, és megvilágította az anyai méltóságot. Méltán jelentette ki; az emberi társadalmat úgy kell megszervezni, hogy a nők ne kényszerüljenek házon kívüli munkára, állásra vagy – mint mondani szokás – saját hivatásra, hanem a család helyes életéhez szükséges, hogy a családanya teljesen neki szentelhesse magát.

... Még valamit hozzá akarunk a föntiekhez tenni, mintegy több mint négy héten át folytatott munkánk gyümölcseként: ti. azt, hogy senki sem gyakorolhatja a szeretetet másképpen, mint igazságban. Ezt az elvet hadd vonatkoztassuk minden család életére nem kevésbé, mint a családoknak igazán szolgálni kívánó lelkipásztorok életére és működésére.

Ennek a szinódusi ülésnek a gyümölcse tehát elsősorban az, hogy a keresztény család – amelynek a szeretet mintegy a szíve – csakis a teljes igazságban töltheti be feladatait. És mindazok, akik az Egyházban hozzá, akarnak járulni ezekhez a feladatokhoz – akár laikusok, akár papok vagy mindkét nembeli szerzetesek –, csakis az igazságban tudják ezt megtenni. Mert az igazság az, ami megszabadít; az igazság az, ami rendez; az igazság nyit utat az életszentségnek és az igazságosságnak.

A szinódusi atyák üzenete a keresztény családoknak

A szöveg mintegy 8 oldal. A bevezetőn és a végkövetkeztetésen kívül négy részből áll: 1) A mai család helyzete; 2) A házasság és a család Isten tervében; 3) A család válasza Isten tervére; 4) Az Egyház és a család. Az egyes részeket pontokra osztották; az egész szöveg 21 pontból áll. Az alábbiakban az üzenet második felét hozzuk.

IV. A család válasza Isten tervére

12. Testvéreink és nővéreink, bizonyára azt kérdezitek tőlünk, mi a küldetéstek a mai világban.

Ezt a világot szemlélve úgy véljük, hogy a keresztény családnak igen nagy jelentőségű nevelési feladatokat kell teljesítenie. Azt a küldetést kaptátok, hogy szabad embereket neveljetek, akik erkölcsi érzékkel és a megkülönböztetés kritikai érzékével rendelkeznek; olyan embereket, akik meg tudják látni felelősségüket, és dolgoznak az emberi állapot megjavításán és a világ megszentelésén. Nektek kell kialakítanotok bennük a szeretetet, és ránevelnetek őket, hogyan gyakorolják ezt minden személyek közötti kapcsolatban. Így a szeretet nyitott marad a közösség felé; áthatja az igazságosság és mások tiszteletének érzéke, tudatosítja kötelességét az egész társadalommal szemben. Azt a küldetést kaptátok, hogy neveljétek az embereket a hitre, vagyis Isten ismeretére és szeretetére, hogy mindenben készségesen megtegyék akaratát. Végül a ti feladatotok az, hogy átadjátok az alapvető emberi és keresztény értékeket, és ráneveljétek az embereket, hogy képesek legyenek új értékeket is befogadni életükbe. Minél kereszténybbé válik a család, annál emberibbé válik.

13. A család ezt a küldetését mint „családegyház" tölti be, mint a hit, a reménység és a szeretet közössége Isten és az egész emberi család szolgálatára. A közös imádság és a liturgia a kegyelem forrása a család számára. Kell, hogy feladatai betöltésére Isten szavának hallgatásában, a szentségi életben — főleg a kiengesztelődés szentségében és az Eukarisztiában — való részesedésben találja táplálékát. A különféle, régi és új ima- és ájtatossági gyakorlatok — főként a máriás ájtatosságok — a vallásos szellem és a kegyelmi élet növelésének igazi segítségei.

14. Mindenekelőtt a családra van bízva az evangelizálás és a katekézis feladata. A családi otthonban kell kezdődnie a hitre, a tisztaságra és a többi keresztény erényre való nevelésnek, valamint a szexuális nevelésnek. De a keresztény család figyelmének nem szabad csak a plébániára korlátozódnia, hanem ki kell terjednie az egész embercsaládra. A legszélesebb társadalmi közösség keretében kell tanúskodnia az evangéliumi értékekről, előmozdítania a társadalmi igazságosságot, segítenie a szegényeket és elnyomottakat. Nyomatékosan bátorítjuk tehát a családok összefogását, hogy megvédjék jogaikat, ellenálljanak az igazságtalan társadalmi struktúráknak és minden olyan nyilvános vagy magánjellegű akciónak, ami árthat a családnak; hogy hatékonyan befolyásolják a tömegtájékoztatási eszközöket, és szolidárisabb társadalmat építsenek fel.

Dicséretet és bátorítást érdemelnek azok a családmozgalmak, amelyeknek célja más házaspárok és családok segítése, hogy megértsék és értékeljék Isten tervét, és ahhoz igazodjanak. Mint a családi apostolkodás fontos részét sürgetjük ezt a kölcsönös segítő szolgálatot az ugyanolyan életállapotban élő személyek között.

15. Az Evangélium iránti hűségből a családnak készen kell ma állnia az új élet befogadására, meg kell osztania javait a szegényekkel, meg kell nyílnia és vendégszeretőnek lennie mások iránt. Olykor köteles ma olyan életstílust választani, amely ellentétben áll a divatos kultúrával és felfogásmóddal, valamint a szexualitás, az egyéni szabadság és az anyagi javak terén tapasztalt viselkedéssel.

Az ilyen család a bűnnel és a bukással szemben a keresztény szellem szilárdságáról tesz tanúságot, amikor mélyen megérti saját és mások életében a bűnbocsánat, a kiengesztelődés és a reménység értékeit. Tanúskodik életében a Szentlélek és a Boldogságok gyümölcseiről is. Egyszerű életstílust választ, és igazán evangéliumi apostolságot gyakorol mások iránt.

V. Az Egyház és a család

16. E szinódus során napról napra jobban megértettük, hogy az Egyháznak sajátos kötelessége bátorítani és segíteni a házaspárokat és a családokat. Az eddiginél jobban elköteleztük magunkat mi is erre a szolgálatra.

17. Az Egyháznak nagyon szívén fekszik a családapostolság, a családok szolgálata. Ezzel a kifejezéssel jelöljük Isten egész népének munkáját a helyi közösségekben, s különösen is azoknak a lelkipásztoroknak és világiaknak erőfeszítéseit, akik a családi lelkipásztorkodásnak szentelik magukat. Együttműködve az egyes személyekkel, a házastársakkal és családokkal, segítik őket, hogy teljesebben éljék hivatásukat.

Ez a szolgálat magában foglalja a házassági előkészítést, a házasfeleknek nyújtott segítséget házas életük minden szakaszában, a családokhoz alkalmazott kateketikai és liturgikus kezdeményezéseket, a gyermektelen párok, az egyik szülőt nélkülöző családok, az elhagyott anyák, az özvegyek, a külön élők vagy elváltak gondozását. Különösen is vonatkozik olyan családokra és házaspárokra, akik szegénységben, érzelmi feszültségekben élnek, fizikai vagy lelki fogyatékosság, kábítószerek vagy alkoholizmus áldozatai, vagy azokkal a problémákkal küzdenek, amelyek az elvándorlás különböző formáiból és a családi fészek állandóságát fenyegető más tényezőkből adódnak.

18. A család szolgálatában különleges feladata van a papnak. Ő ajánlja fel a családnak Isten szavának, a szentségeknek és a lelki gyarapodás többi eszközének táplálékát és vigaszát, nagy figyelemmel és emberi türelemmel előmozdítva és erősítve a család haladását a szeretetben, hogy igazán világító családok alakuljanak ki (vö. Gaudium et Spes 52). E szolgálat értékes gyümölcse lehet többek között a papi és szerzetesi hivatások felvirágzása.

19. Az egyháznak Isten tervét hirdetve sok mondanivalója van a férfiaknak és nőknek lényeges egyenlőségükről és egymást kiegészítő szerepükről is, valamint a hitvesek különböző adományairól és feladatairól a házaséletben. Férj és feleség kétségtelenül különbözők, de egyenlők is; tisztelniök kell különbözőségüket, és sohasem használni ki arra, hogy igazolják egyikük uralmát a másik fölött. Az Egyháznak, a társadalommal együttműködve, hatékonyan ki kell emelnie és meg kell védenie a nő méltóságát és jogait.

SZEMPONTOK AZ V. PÜSPÖKI SZINÓDUS MÉRLEGÉHEZ*

Az V. rendes püspöki szinódust 1980. szept. 26-án nyitotta meg és okt. 25-én zárta be II. János Pál pápa a Sixtus-kápolnában. A következő gondolatok jórészt a vatikáni rádió magyar tagozata vezetőjének benyomásait fejezik ki, aki eddig mindegyik szinódust „végigélte". A hivatalos tájékoztatók, a sajtóvisszhangok és az újságírókkal folytatott eszmecsere alapján a következőket emelném ki mostani kommentáromban:

1) Miként az előzők, a mostani szinódus is a világegyház főpásztorainak tapasztalatcseréje volt. A legtöbb püspökkari konferencia előzőleg felméréseket végzett a házasság és a család mai helyzetéről. Az első hét hozzászólásai, de a 11 nyelvi csoport megbeszélései is alkalmat adtak arra, hogy az atyák egymást tájékoztassák, és — ami nagyon lényeges — tájékoztassák a Szentatyát is. Ha a pápának benyújtott propozíciók nem is tükrözik teljesen a helyzeteket, felfogásokat és magatartásokat a maguk változatosságában, mindenképpen megközelítő képet adnak a problémákról. Ne feledjük azt sem, hogy az auditorok (jórészt világiak) jelenléte és hozzászólásai is teljesebbé tették ezt a képet, még ha nem is képviselték a keresztény családok túlnyomó többségét (hiszen — hogy úgy mondjuk — mintaházaspárok ill. szülők voltak jelen). Ezenkívül az egész hónap során a Szentatya minden délben meghívott asztalához egy-egy csoport főpásztort, illetve külön-külön is találkozott a szinódus tagjainak nagyrészével, tehát még így is szerezhetett információkat.

2) Az egyes világrészek és országok szerint más-más megvilágításba helyezték a családproblémákat. Pl. Dél-Amerikában a szociális kérdés, Afrikában és Ázsiában még ezen kívül az inkulturáció problémája kerül előtérbe akkor is, ha a házasság és a család lelkipásztori nehézségeit vizsgálják. A szinódus főleg a lelkipásztori kérdésekkel kívánt foglalkozni, de elkerülhetetlen volt, hogy doktrinális elvekre is ki ne térjenek (hit és szentség, felbonthatatlanság, vegyesházasságok, születésszabályozás stb.). Úgy tűnik, hogy a vártnál fokozottabb hangsúlyt kaptak a tanbeli kérdések, főleg a Humanae vitae kezdetű körlevéllel, nevezetesen az élet továbbadása problémáival kapcsolatos viták során.

3) Ez utóbbival kapcsolatban a sajtó képviselői megjegyezték: az atyák nem mertek kellőképp szembenézni a nehézségekkel. Egyesek kritikái „struccpolitikáról" beszéltek. Ha ez túlzás is, tény, hogy a püspökök nagy többsége azt han-

* Elhangzott a Vatikáni Rádió magyar adásában 1980. okt. 30-án.

goztatta, hogy VI. Pál enciklikájának tanítását el kell fogadni úgy, ahogy van; egyesek még csak érinteni sem akarták az elvi kérdéseket. Egy kisebbség viszont világosan kiemelte, hogy a körlevelet sokan nem fogadták be, nem értik, tehát jobban ki kell fejteni antropológiai és erkölcsi tanítását, és szélesebb körökben népszerűsíteni kell a természetes születésszabályozás új módszereit (nevezetesen az ún. ovulációs módszert). Néhány atya utalt arra, hogy a Humanae vitae nem akart teljes és lezárt tanítást adni, tehát a teológusok és szakemberek fejlesszék tovább tartalmát. (Csakugyan, amikor 1968-ban VI. Pál körlevelét Msgr. Lambruschini bemutatta a Szentszék sajtótermében, mindjárt konferenciája elején kijelentette: nincs szó csalatkozhatatlan tanításról, de pillanatnyilag az enciklika normatív jellegű a keresztény hívők számára. Tudjuk azt is, hogy néhány püspökkari konferencia: német, francia, svájci, kanadai stb. annak idején irányelveket adott a híveknek a körlevél gyakorlati alkalmazásával ill. a katolikus magatartással kapcsolatban.)

4) Pozitív eredménynek könyvelhető el, hogy a mostani szinódus nem ítélt el senkit, nyitva hagyta a problémákat, a továbbfejlesztés lehetőségét. A megértő hangvétel szembeötlő főleg az üzenetben. Egy püspöki szinódus nem is hozhat végérvényes döntéseket nehéz és kényes kérdésekben. Nem ez a hivatása, hiszen csak konzultatív szerv. Sokan bírálták a szinódus módszerét is az eredményesség szempontjából. (Maguk az atyák is javaslatokat tettek a módszer megjavítására.) A második szakaszban, amikor ki kellene érlelni a munkák eredményeit, a sietség miatt (a bizottságok éjjeleken át dolgoztak a két szövegen) nem lehet kellőképp megalkotni a szintéziseket, tehát úgy, hogy minden véleményt, árnyalatot számba vegyenek. Egyébként is talán nem jó az a módszer, hogy ugyanaz a bizottság dolgozza be a szövegekbe a „modi"-kat (módosító javaslatokat), mint amelyik korábban megfogalmazta őket.

5) Egy másik pozitív eredmény az a szemlélet – főleg lelkipásztori indítóokok és az evangéliumi lelkiség ihlették –, amely az élet realitásaival, nehézségeivel számolva a f o k o z a t o s s á g elvét hangsúlyozza. A keresztény, az evangéliumi eszményt a házasságban és a családban is, miként az élet minden területén, csak fokozatosan közelítjük meg. (Teljesen soha meg nem valósítjuk.) A lelkipásztorkodásnak a házasfelek, családok konkrét helyzetéből kell kiindulnia, az embereket ott elérni, ahol vannak, és nagy türelemmel, irgalommal előresegíteni a jobb, a krisztusibb felé. A minden vagy semmi politikája nem igen célravezető itt sem, mint a keresztény lelkiség más területén sem. Könnyen pesszimizmushoz és közömbösséghez vezethet. Isten lehetetlent nem kíván tőlünk. Annak, aki minden tőle telhetőt megtesz, megadja kegyelmét, és ő maga viszi végbe – de velünk, általunk – az akarást és a véghezvitelt is. Isten nem kíván tőlünk lehetetlent, de áldozatokat, igazi, folytonos megtérést igen. – Persze, ahogy a pápa záróbeszédében hangsúlyozta, a fokozatosság pedagógiai elve nem jelentheti azt, hogy az isteni törvényben fokozatosság van, mintha a törvényt a személyekhez, helyzetekhez lehetne alkalmazni, enyhítve követelményeit.

6) Előrelépés történt – ha csak általános vonalakban is – a házasság teológiája terén. A Zsinat ekkleziológiáját figyelembe véve hangsúlyozták a „családegyház" fogalmát; fokozottabban megvilágították a hit és a szentségek kapcsolatát; ezenkívül jól kidomborodott az, hogy a házasság az élet és a szeretet (szerelem) közössége, kommúniója, vagyis az interperszonális szempontok. Persze a személyi közösség, a szerelem a házasságban az élet továbbadására és a gyermekek nevelésére irányul, amint a Zsinat is kiemelte (GS 50). A Zsinat már nem beszélt arról, hogy a házasság elsődleges célja a gyermeknemzés, hanem csak azt hangsúlyozta, hogy a házasság a férfi és a nő olyan kizárólagos szerelem-szeretet-kapcsolata, életközössége, amely nyitott az új élet átadására, a gyermeknemzésre. A Humanae vitae és a mostani szinódus viszont azt mondja: a házastársi a k t u s nyitott az élet átadására. Ugyanakkor hangsúlyozta a házastársi szerelmet is.

7) A születésszabályozás természetes és mesterséges módszereinek kategóriái hangsúlyozottan szerepeltek a szinóduson – a Humanae vitae nyomán. De számos antropológiai, filozófiai és teológiai kérdést még jobban kell tisztázni acélból, hogy jobban megvilágítsák (az állati, biológiai funkciókon túlmenve) az emberi szexualitás sajátosságát, továbbá magát a természet fogalmát (természetes erkölcs, természetjog) is jobban elemezni kell az evangéliumi, kinyilatkoztatott igazságok fényében, válaszolva számos mai ellenvetésre. Hiszen az ember humanizálja a természetet, így a szexualitást is, tehát nem minden, ami naturális, „természetes", okvetlenül erkölcsi norma is az interperszonális kapcsolatban, ill. nem lehet egyedüli norma a keresztény erkölcsben. Mindenesetre, ahogy a GS 51. pontja hangsúlyozza: a házastársaknak nem szabad a születésszabályozás terén olyan utakra lépniök, amelyeket a tanítóhivatal az isteni törvény magyarázatában elítél.

8) A szinódus talán nem foglalkozott annyit a szociális problémákkal, amennyire egyes latin-amerikai, afrikai vagy ázsiai főpásztorok elvárták volna. Pedig a harmadik világban a társadalmi igazságtalanságok, a nyomor és a szegénység, munkanélküliség, lakáshiány stb. miatt sokszor nincsenek meg azok az elemi feltételek, amelyek lehetővé tennék a tisztességes házas- és családi életet, beleértve a gyermeknevelés súlyos problémáit. A szociális igazságtalanságokon túl a kellő szabadság hiánya (pl. a katekézis terén), vagy az állam jogtalan beavatkozásai a családi életbe (kötelező születéskorlátozás), továbbá az abortusznak és a válásnak kedvező törvényhozás mind-mind felvetik a család alapvető jogainak kérdését. Ezért követelték az atyák a család jogai chartájának megfogalmazását.

9) Szükségesnek látszik egy direktórium kidolgozása is, amely irányelveket adhat a családlelkipásztorkodáshoz. Ennek azonban figyelembe kell vennie a változatos helyzeteket, amelyek különböznek világrészek, országok, fejlettségi fokok, kultúrkörnyezetek szerint. Az egyes püspökkari konferenciáknak fontos szerepük lesz abban, hogy bizonyos alapelveket a konkrét helyzetekre alkalmaz-

zanak, és majd részletesebb irányelveket adjanak a lényeges alapelvek kérdésében, közösségben maradva az egyetemes egyházzal és a Szentszékkel.

10) A szinódus atyái a családokhoz intézett üzenetükben fogalmazták meg a szinódus néhány alapvető gondolatát. Ezt az üzenetet a megértés és a segíteni akarás ihlette. A pápának 43 propozícióban összegezték a javaslatokat. A Szentatya aztán majd e szöveg, valamint személyes tapasztalatai, információi és reflexiói alapján bizonyára egy apostoli buzdítást ad ki a keresztény család feladatairól, mint ahogy VI. Pál és ő maga is tette az előző két szinódus aktái alapján az Evangelii nuntiandi ill. Catechesi tradendae kezdetű dokumentum kibocsátásával.

Szabó Ferenc

„ISTENES JÁNOS" — A PÁPA BRAZÍLIÁBAN

(1980. június 30—július 11)

João de Deus — Istenes János, Isten Jánosa. Ennek keresztelték el II. János Pált a brazilok: a nép, az újságok, alig két éves pápaságának immár hetedik külföldi látogatása alkalmából. Megérezték szándékát, hogy „határtalan szeretettel" közeledett hozzájuk, „Isten jó hírét kívánja hirdetni", „az egyház fiainak megerősítéséhez akar hozzájárulni" (Üzenet a brazil néphez, Róma, jún. 29).

II. János Pál főpásztori stílusa közvetlen kapcsolat kiépítését szorgalmazza püspöktársaival, papjaival, híveivel, az emberrel. Örömmel ragadta meg tehát a brazil püspöki kar meghívását 10. nemzeti eukarisztikus kongresszusukra. Annál is inkább, mert „ebben az országban van a földön a legtöbb katolikus" (kb. 110 millió), s „ezzel különös hivatása van jelen világunkban és a nemzetek összhangjában" (az államelnökhöz intézett köszöntőből). Ezenfelül alkalma nyílt, hogy találkozhassék a CELAM (a Latin-Amerikai Püspöki Tanács) 25. évfordulóját ünneplő püspökökkel, akik első gyűlésüket is Rio de Janeiróban tartották. Felszentelésre várt Brazília legkedveltebb Mária-kegyhelyének, Aparecidának új bazilikája is.

A pápa eddig leghosszabbra nyúló külföldi tartózkodását a brazil nép hihetetlen lelkesedéssel követte. Ezrek és ezrek éjszakáztak már 24 órával a szertartások megkezdése előtt a tereken és sportpályákon, ahol megjelent. Valószínűleg sohasem tudjuk meg, hogy 30 vagy „csak" 25 millió ember jött-e el a 13 kiválasztott városban üdvözlésére. Kétségtelen azonban, hogy nem igen akad olyan brazil, aki legalább a tévén vagy a rádión keresztül ne vett volna részt szentmiséin, szentbeszédein, ne tapasztalta volna meg hatását. Hivő életük legfontosabb kérdéseit fejtegette, örömmel viszonozta spontán megnyilatkozásaikat, az utolsó pillanatokig alakított beszédein — éppen a személyes tapasztalat által szerzett benyomásai alapján. De talán leginkább akkor hódította meg szívüket, amikor maga is feleleteket rögtönzött ujjongó kiáltásaikra.

Pl. a maritubai lepratelepen összegyűltek csatakiáltásnak is beillő fogadására: „bem, bem, bem, / o Papa é do Belém" (jó, jó, jó, a pápa Belémbe való – utalás a teleptől pár km-re fekvő Pará állam fővárosára) így riposztozott: „ôl, ôl, ôl, na Marituba há muito sol" (tak, tak, tak, Maritubában nagyon süt a nap – kb. 40 fokos hőség volt). A nép megnyilatkozásai arról tanúskodnak, hogy a braziloknak mindenekelőtt Krisztus földi helytartója volt a döntő, legfőbb pásztorukat akarták ők is közelebbről megismerni. – Nagyban hozzájárult ehhez a hívek felkészítése. Egyrészt a megelőző hetekben minden plébánián külön előkészületet rendeztek (szentórák, lelkigyakorlatok stb.). Másrészt a Szentatya röviddel útja előtt boldoggá avatta P. José Anchieta jezsuita misszionáriust, Brazília apostolát, São Paulo egyik alapítóját.

A pápa a brazil nép mély vallásosságára épített. Nemzeti fejlődésük egybefonódik a hit terjedésével. Ez a népi vallásosság rendkívüli erőforrás, mert a nép lelkének legmélyéről tör fel benne „a szent, az isteni utáni éhség" (Salvador, júl. 7). Felhívta azonban a katekéták figyelmét, hogy a gazdasági és társadalmi változások pergőtüzében ez már nem elegendő alap a hit megőrzésére. „Magát a népi vallásosságot kell táplálni a kinyilatkoztatott igazság mind teljesebb kifejtésével, megszabadítva azoktól az elemektől, amelyek hitelét veszik. Szükség van a Szent Páltól említett szolid ételre. Más szóval: szükség van komoly és rendszeres katekézisre."

A brazil nép nagyrésze azonban igen szegény, sokszor nyomorban él. Hogyan hirdesse az egyház az evangéliumot ilyen körülmények között? Az eukarisztikus kongresszus mottója: „Ember, hová mész?" ennek a problémának egyik összetevőjére, a belső vándorlásokra akarta felhívni a figyelmet. A lakosság jókora hányada (egyes tanulmányok szerint egy harmada!) kényszerül elhagyni lakóhelyét, megélhetést vagy legalábbis jobb sorsot keresve. De azért sem kerülhette ki a pápa a kérdést, mert – jóllehet a brazil államelnök és a kormánynak szinte minden tagja katolikus – éppen a fejlődő országokra jellemző problémák megoldására vonatkozóan feszültség áll fenn egyes vezető körök és a püspöki kar állásfoglalásai között. Brazíliában igen erős a népszaporulat: több mint 3 millió évente (azaz kb. három és fél év alatt Magyarország összlakosságának megfelelő népességgel gyarapszik!), nagy a munkanélküliség, a lakáshiány stb.

A pápa idevágó megnyilatkozásait három gondolat körül lehet összefoglalni: a) Az Egyház a szegények mellett áll. A Szentatya természetesen, mint más útjai alkalmával is, találkozott a papokkal, szerzetesekkel, fiatalokkal stb., de egész idő alatt megkülönböztetett előszeretettel kereste fel a szegényeket: Rio de Janeiróban Vidigal nyomortelepét, Salvadorban (Bahia állam) Alagados cölöplakóit. Csak rövid ideig tartózkodhatott ott, de útközben és a helyszínen eleget láthatott. Manaust, Amazonas fővárosát főleg azért iktatták be programjába, hogy találkozhassék az indiánokkal és a szórványvidék kisemmizettjeivel. Recifében, ahol Helder Câmara volt a házigazdája, s ahol a „cam-

poneses" (földművesek, zsellérek) jöttek össze, nem kendőzte, hogy azért jött, „mert a kivetettség különösképpen fájdalmas helyzeteit élik meg: ínség, rosszultápláltság, egészségtelen környezet, analfabetizmus, bizonytalanság, – és szükségük van az erősítés, remény és irányítás szavaira, amivel egy apa tartozik legelhagyatottabb és az élettől leginkább megviselt fiainak." São Paulóban pedig hallgatta a vasmunkás Waldemar Rossi köszöntőjét. Az ottani munkáspasztoráció elnöke a munkásokkal zsúfolásig megtöltött stadionban igen kemény szavakkal ecsetelte problémáikat, súlyos helyzetüket. A pápa válaszában hivatkozott Puebla döntésére: a latin-amerikai egyház elkötelezte magát a szegények érdekében: „hogy a szegényeknek hirdessék az evangéliumot, hogy az egyház újra minden erejét bevesse Jézus Krisztus hirdetésére – mindenkinek, főként pedig a szegényeknek, és hogy mindannyian eljuthassanak ehhez az élő forráshoz... Az egyháznak ez a küldetése két szemszögből valósul meg: a végső értékek szempontjából, amelyik úgy tekinti az embert, mint akinek végső rendeltetése Isten; és a történelmi szemszögből, amelyik ugyanezt az embert konkrét helyzetében tekinti, beletestesülve a ma világába." Innét érthető, hogy „az egyház, amikor az evangéliumot hirdeti, azt is el akarja érni, hogy igazságossággá alakuljon a szociális életnek minden olyan szempontja, ahol igazságtalanság nyilvánul meg, – anélkül, hogy evvel elhagyná sajátos evangelizáló küldetését" (S. Paulo-i beszéd). Az egyház prófétai küldetéséhez tartozik, hogy fölemelje szavát az igazságtalanság ellen, ahol az embert méltóságában lábbal tiporják (a CELAMhoz Rio de Janeiróban).

b) Ez az elkötelezettség nem jelenti más csoportok elvetését. Keresztény szempontból az a döntő, hogy mind a „szegény", mind a „gazdag" igazán l e l k i s z e g é n y l e g y e n. Akinek több van, kötelessége a másik segítségére sietni: ne zárkózzék be önmagába. „Nincs lelkiismeretfurdalástok gazdagságtok és bőségtek miatt? Ha mindig csak többet akartok ‚birtokolni', ha a haszon és az élvezet a bálványotok, akkor emlékezzetek, hogy az ember értékét nem avval mérik, amije van, hanem avval, ami" (Vidigal). A Szentatya a szegényekkel beszélve felhívta a gazdagok figyelmét is a lelki megtérésre. Evvel élét akarta venni annak a szélsőséges iránynak, amelyik már „nem is akar a gazdagokkal tárgyalni, mert az Isten országa a szegényeké".

Ebben az összefüggésben külön megvilágítást nyer a pápa találkozása Rióban a brazil értelmiségi osztály, a kultúra mintegy száz vezetőjével (egyetemi rektorok és tanárok, a brazil akadémia elnöke, írók, művészek stb.). Itteni szózata mély, egy brazil tudós kifejezése szerint szinte heideggeri gondolatokkal mutatott rá az igazi kultúra értelmére: a humanizálódásra, – ennek gyökerére: a lélek kultúrájára (cultura animi), föltételére: a szabadságra, az egyház kultúrafejlesztő jogára és az országban e téren betöltött jelentős szerepére. De talán még nagyobb hatást gyakorolt a résztvevőkre a beszédet követő szabad eszmecsere, amelyben a pápa felelt a felvetett kérdésekre, problémákra.

c) „Csak a szeretet számít, — sohasem ismételhetjük eléggé: csak a szeretet épít. Küzdenetek kell az életért, mindent meg kell tennetek, hogy javítsatok életkörülményeiteken: ez szent kötelességtek, mert ez is Isten akarata. Ne mondjátok: ‚Isten akarja', hogy szegénységben, betegségben, rossz lakásviszonyok között éljetek, amelyek gyakran ellentétben állnak emberi méltóságtokkal. Ne mondjátok: Isten akarja így. Tudom, ez nemcsak tőletek függ ... De első helyen ti vagytok azok, akiknek jobbá kell tenni életeteket minden szempontból. Felülkerekedni akarni a rossz körülményeken, kéz a kézben együtt keresni jobb napokat, nem mindent kívülről várni, hanem elkezdeni minden lehetőt, próbálni továbbképezni magunkat, hogy több lehetőség nyíljék, — íme néhány fontos lépés utatokon." Ezek az alagadosi cölöplakókhoz intézett szavak elég jól összefoglalják a pápától ajánlott módszer lényegét: nem beletörődni a helyzetbe, de nem is gyűlölettel vagy osztályharccal változtatni, — hanem összefogni és kezdeni valamihez. Hangsúlyozta még az egyház szociális tanításának elmélyítését, szabad szervezkedési jogot a munkásoknak s főleg a szív megtérését.

A fentihez hasonló nyilatkozatok kevésnek tűntek a szélsőséges elemeknek. De a püspöki kar örömmel üdvözölte őket, mert megerősítve látta irányának lényeges vonásait. Ösztönzést nyertek belőle a bázisközösségek is, akiket a Szentatya többször említett meg dicsérőleg beszédeiben. Nem volt alkalma, hogy külön találkozzék vezetőikkel. S ahogy később a „Tygodnik Powszechny" c. hetilapnak adott interjújában kifejezte, erre nem is volt szükség, hisz tagjaik „evangéliumi kovászként" részt vettek az egyéb csoportokkal való találkozásán. Írásbeli üzenetet hagyott azért hátra számukra a püspöki kar elnökén keresztül. Ebben kifejezi beléjük vetett bizalmát, egyházi jellegüket elemzi, és ennek biztosítékát főleg vezetőik odaadásában, hűségében látja.

A pápa saját szavai szerint találkozásai közül „egyik sem volt olyan fontos, mint a püspöki karral való". A brazil püspöki kar igen aktívan működik már 1952 óta. A pápa szerint azonban még tökéletesedhet, főleg három pontban: az egységben, a közös munkában való fokozott részvételben és az evangelizációban. Egy több mint 300 tagot számláló közösségben mindig jó felemlíteni az egység szükségességét. De éppen a társadalmi kérdésekkel kapcsolatban magán a brazil püspöki karon belül is feszültség mutatkozott meg. Az egységet hangsúlyozta a pápa a CELAM jubileumára összegyűlt 750 latin-amerikai püspöknek is. „Ne ámítsuk magunkat: egy nemzet püspökei akkor prédikálnak a legjobban, avval szolgálnak népüknek a leggyümölcsözőbben, az a leghatásosabb gesztusuk, ha igazán és láthatóan kimutatják egymás közötti egységüket. Ellenkező esetben, e nélkül az egység nélkül, minden más veszedelmesen esetlegesnek tűnik." Ezt az egységet a kölcsönös bizalom teremti meg, — folytatta. A részvétel növekszik, amikor a konferencia úgy hozza meg döntéseit, hogy számításba veszi az esetleges kisebbségi véleményeket is. Az evangelizáció minden püspökkari tevékenység célja. „Boldog vagyok, ha a püspöki kar helyet

ad programjában a korunk embereit érintő evilági kérdéseknek." Viszont „tevékenységünk kifejtésében elsőséget kell adni az ‚Istent illető dolgoknak', ha azt akarjuk, hogy ‚az emberek javára rendelt szolgálatunk' (Zsid 5,1) megőrizze teljes életerejét." Ezekkel a szavakkal a Szentatya ismét utalni akart arra, milyen szellemben kell a brazil püspöki karnak eljárnia a számukra oly fontos szociális problémák tárgyalásánál. – Beszédének második és hosszabb részében pedig a püspök személyes felelősségéről elmélkedett: legyen az imádság mestere, Jézus Krisztusnak és jóhírének állandó hirdetője – Benne találják a püspökök egységük legbenső magvát –, az egyházi közösség építője, az igazság mestere, papjai, szerzetesei atyja és testvére, a jövendő papok figyelmes és őrző atyja, fogadja nagylelkűen és atyaian a világiakat egyházmegyéjében, és mozdítsa elő – az evangélium nevében – a nagy emberi értékeket, az ember méltóságát. Ennél a pontnál a pápa ismét visszatért a szociális kérdés fontosságára: „Az egyház jogának és kötelességének tartja a szociális apostolkodást, nem egy pusztán evilági terv vonalán, hanem mint a lelkiismeret alakítását és irányítását a maga sajátos eszközeivel, hogy így a társadalom igazságosabb legyen. Ezt kell tennie az egyháznak, ezt a püspököknek a világ különböző országaiban és rendszereiben. A püspöki kar feladata, hogy előkészítse és előterjessze ezt a szociális programot, majd kollegiális egységben megvalósítsa." Brazíliában van lehetőség erre, mert „ebben az országban az egyház és a püspöki kar valóságos társadalmi erőt jelent."

Utoljára, de nem utolsó sorban: a pápa brazíliai látogatása külön megtiszteltetést jelentett nekünk magyaroknak is. São Paulo-i tartózkodása alatt ui. az ottani magyar bencés kollégiumban szállt meg, részint kedvező fekvése, részint bizonyára a Szent Gellért- és Szent Benedek-jubileum miatt. Első útja a kápolnába vezetett. Az ebédlőben elfogyasztotta az óhajtott „egyszerű magyar ebédet". Utána rövid pihenő következett Jordán Emil atya „pápai lakosztállyá" kinevezett fogadószobájában és irodájában. Zsúfolt délutáni programja végeztével „este 10 óra után ült le a püspökökkel együtt a vacsorához, és türelemmel várta, míg asztaltársai végeznek" – mondja Hets atya. Éjfélkor vonult szobájába, de már kora reggel talpon volt, és meglátogatta a konyhában dolgozó nővéreket (vö. missziós rovatunk beszámolóját!). Ottléte alatt végignézte kíséretével a templomot, otthont és gimnáziumot, s elismerően méltányolta az atyák nevelő és társadalmi munkáját.

A brazíliai látogatás hatásának összefoglalására talán idézhetjük, amit az ország egyik ismert teológusa, Leonardo Boff írt: „Szavainál fontosabb volt a pápa egyénisége. Ő maga a brazilok részére hátrahagyott üzenet."

Benkő Antal

BESZÉD MORUMIBAN (SAO PAULO), A BENCÉS RENDHÁZ SZENT GELLÉRT-SZOBRÁNAK AVATÁSÁN (1978. aug. 20.)

Felmutat égbe Szent Gellért keresztje,
Ahhoz, ki hozzánk küldte, ki az Eszme,
Apostolod volt, boldog magyar nemzet,
Áldjuk a Szentet!

Valamennyien lelkünkben hordozzuk fővárosunk ékességét, Gellért püspöknek égbe mutató szobrát a budai hegyoldalon.

A hőseire emlékező „boldog magyar nemzet" állította 1900-ban Jankovits Gyula szobrászművész alkotását, hálából idegenből jött szent apostolának, tudós szerzetesének és első írójának, valamint a keresztény hit vértanújának.

Őseink valóságát, a közeli és távoli múltból, valamiképp mindig magunkban hordjuk: vérünk lüktetésében, idegeink vibrálásában, csontjaink kemény szöveteiben. De nem csupán porladó testi mivoltunk kapcsol bennünket össze elődeinkkel. A lélek titkos redőibe burkoltan még mélyebben és valóságosabban él bennünk a múlt. Csendes órák merengésében ősi gyökszavainkat vallatjuk, dallamainkat idézzük, történésekbe, emlékekbe, példákba kapaszkodunk. Egy régen elhangzott apai szó, egy felénk rémlő nagyapai példa: szilárd pont a jelen örvénylésében, ahol megvetjük lábunkat.

Nincs másképp a nemzet életében sem. Nagyjainak ünneplése nem lexikoni adatok gépies felújítása, hanem belemerülés a múltból patakzó életfakasztó vizekbe, Anteusz legyőkerezése a földbe, ami felfokozza a megcsappant életerőket.

Szent István királyunk ünnepén méltán emlékezünk meg ebben az idegenben épült magyar házban arról a magyarrá lett Szent Gellértről, akit ez a legősibb magyar házból ideszakadt magyar szerzetesház példaképének és égi pártfogójának választott.

Idegen országból, Itália messze partjairól érkezett Pannóniába a Szentföldre induló fiatal bencés apát. Tengeri ellenszelek zúgása sodorta, akaratán kívül, István király országába. Elhagyta kolostori családját, hogy a Megváltó vére szentelte földön tanulmányozza, Szent Jeromos példájára, az Írást. A csalódások vargabetűit járta végig Zárától kiindulva, míg nyakvesztő hegyi utakon és erdei ösvényeken Pécsre, majd a pécsváradi bencés apátságba érkezik, Rasina, a mártonhegyi apát kíséretében. A még egyre Jeruzsálemre gondoló Gellértet apáttársai Székesfehérvárra viszik, ahol az Úr 1015. esztendejében István király Nagyboldogasszony ünnepére hívta össze az ország nagyjait. A király, aki szívesen fogadott minden jószándékú idegent, különösképpen felfigyel a tudós férfiúra, és mindenképpen meg akarja nyerni népe számára.

Mikor aztán elérkezett Nagyboldogasszony ünnepe, Gellért a tolmácstól kísérve felment a szószékre, és beszélni kezdett a néphez erről az igéről: „A napsugárba öltözött asszony." „Mióta Magyarországon Isten igéjét elhinteni

kezdték, ilyen papot nem láttunk még az országban" — mondatja a bámuló Mór püspökkel a Legenda írója.

A király is elálmélkodott a tüzes lelkű Gellért Máriát magasztaló szép beszédén, és „nagyon megszerette őt". Az ünnep után mindenki visszatért szűkebb hazájába, de Gellértet a király magánál tartotta. Ekkor ismerte föl Gellért szentföldi utazása kudarcának jelentését a Gondviselő terveiben: az éles szemű, messzire tekintő király reá bízta legdrágább kincse, a gyermekifjú Imre herceg nevelését. Nyolc éven keresztül (1015—1023) palántálta a királyfi lelkébe a hitnek titkait, tanította a keresztény király országlásának magas elveit. Hogyne ragadta volna magával a minden szépre és nemesre érzékeny fiatal lelket ez a szent nevelő! A veszprémi éjszakán történt hősies elszánása a szűzi életre akkor foganhatott meg lelkében, mikor Gellért mesterével elemezték az írásokat.

Beteljesítve küldetését a király udvarában, Gellért a bakonybéli apátságba vonult vissza és annak közelében remetelakot épített magának. Szarvasok, szelídített farkas volt társa a bakonyi rengeteg remeteségében, ahol szorgalmasan írogatta a magyar föld első könyveit: a Szentírás könyveinek értelmezését az igehirdető papok részére. Műveinek emléke maradt fenn csupán. Egyetlen ránk maradt irodalmi műve a Deliberatio: misztikus értelmezésű magyarázat Dániel próféta három ifjának énekéről. Ez a könyv azonban már élete utolsó szakában íródott, küldetésének utolsó állomáshelyén. Nem is fejezte be.

A kívülálló azt gondolhatná, hogy elveszett idő volt a világ és a magyarság számára a bakonybéli remeteségben töltött hét esztendő. Pedig az imádságban, elmélyedésben, szellemi munkában eltöltött idő volt a nagy felkészülés élete legnagyobb missziójára, 16 éves apostoli, térítő munkájára.

Őseleinket a krisztusi hitre
Végtelen keggyel kegyes Isten vitte.
Gellérttől nyertük, hogy jó lett a kezdet:
Áldjuk a Szentet!

Miután Csanád vezér legyőzte a királlyal vetélkedő, pogánykodó Ajtonyt, elérkezett az idő a pogányság utolsó fellegvárának, a „fekete magyaroknak" megtérítésére. Gellért 1030-ban vonult be marosvári püspöki székhelyére tíz bencéssel, közülük négy a Pannonhegyről. Heten már magyarul tudták hirdetni az igét. A legenda egyszerű szavaiból kiérezhetjük a kezdődő magyar kereszténység ujjongó lendületét: „A nemes és a közemberek, gazdagok és szegények, aztán csak úgy özönlöttek hozzá és kívánták, hogy az Isteni Szentháromság nevében keresztelje meg őket... És nem volt pihenésük azoknak, akik őket keresztelték, csak éjszaka; és nagy munkájuk volt nekik. Mégis, Krisztus nevéért, kinek munkájában fáradoztak, a munkát magát jószívvel és örömest végezték. A püspök pedig azoknak, akik már megkeresztelkedtek volt, folyvást hirdette az Isten Igéjét" (11. fej.).

Az idegenből Magyarhonba tért Gellért püspök fáradságos apostoli útjain szívével belenőtt a magyarságba, közvetlen természetességgel beszél „a mi kedves Pannóniánkról". Zörgő szekerén vonul tanyáról tanyára, elhintve mindenütt a vigasztalás és az örömhír igéjét. De eközben sem tagadja meg tudós mivoltát: még a zötyögő szekéren is kedves könyveit olvassa. Ha közben valami kegyetlenséget tapasztal, megállítja szekerét, közbenjár az igazságtalanul bántalmazottakért, elmegy még a királyhoz is, hogy megtért híveiért közbenjárjon. Mikor aztán este megpihen, előveszi tollát, és ír, míg ki nem esik kezéből a toll, vagy a zsolozsma órája nem hívja az Úr házába. Az egyik tanyán malom zörgése és a malomhajtó asszony éneke zavarja meg olvasásában. Csodálkozva kérdezi kísérőjétől: „Walter, hallod-e magyaroknak énekét (symphoniam Hungarorum), miképpen zeng?" Így kapjuk a Gellért-legendában az első hírt őseink énekéről. Gellért azután gazdagon megjutalmazza a dalos ajkú szolgálót. (14. fej.)

Szent István halála után egyre inkább sűrűsödtek a magyar égen a sötét fellegek: testvérviszály, versengés a trónért, a pogányság elhatalmasodása. Gellért püspök nem hátrál meg szent missziójában. Prófétai bátorsággal dorgálja a népet elnyomó hatalmasokat: „Tulajdonképpen senki sem nevezhető valódi királynak, aki nem szolgája Istennek. Akik csak azért uralkodnak, hogy király legyen a nevük, s a népet fölfalják, az adót behajtsák és mindent a világ kívánsága szerint hiú dicsőségre fordítsanak, nem királyok, hanem néptiprók" (Deliberatio).

1043 húsvétján Aba Sámuel ellen mondott feddő beszédével annyira meghökkentette a király kíséretét, hogy a tolmács nem merte lefordítani beszédét a király előtt. Gellért püspök szigorú parancsára aztán mégis tolmácsolta a kemény atyai szavakat: „A negyven napos szent böjtnek megtartása bűnösöknek adatott bűnbocsánatra és az igazaknak a jutalomra, te pedig, ó király, megfertőzted ezt, mert kardoddal gyilkoltál és megfosztottál engem az atya névtől, minthogy ma nélkülöznöm kell legkedvesebb gyermekeimet. Semmi kegyelmet azért e napon nem érdemelsz" (Gellért-legenda, 18. fej.).

Gellért püspök az események torlódásában meglátta a véget, ami rá vár. De nem hátrált, nem vonult vissza.

Életét még zöld keresztünkre tűzte,
Lett vértanúknak s főpapoknak tükre.
Fehér virághoz piros rózsát szerzett:
Áldjuk a Szentet!

„Testvéreim és püspöktársaim és ti hívők, akik itt vagytok, tudjátok meg mindnyájan, hogy mi a mai napon a vértanúság koronájával a mi Urunk Jézus Krisztushoz, az örök boldogságba jutunk" (Gellért-legenda, 19. fej.).

Gellért, társaival együtt, ment tovább az úton, amerre az Isten hívta. Nem hátrált meg, nem alkudott. Gyalázóira áldást mondott. Még mielőtt elérték volna az érkező árpádházi hercegeket, Endrét és Leventét, a megvadult pogányok

nekiestek az agg főpapnak, és kocsijával együtt a meredek hegyoldalon letaszították a Duna-part szikláira, s ott lándzsával átdöfték. Az isteni Gondviselés úgy akarta, hogy Gellért püspök vérével szentelje meg a magyar kereszténység zsengéjét, s hogy kiomlott vérével eltorlaszolja a pogány diadalnak útját.

Szent Gellért püspök-vértanú alakja felmagasodik előttünk e kolostor kapujában. Hirdeti nekünk, a késői utódoknak a hűséget Szent István lelki örökségéhez: ápolni a tudományt az emberiség szolgálatára, magasra emelni a keresztet, hogy az evangélium fénye beragyogja a világot; tanítja a hűséget a hitben és az Egyház szolgálatában. Szent Gellért gazdag élete és szent halála kötelezi az utódokat is a tanúságtételre – míg földi vándorlásunk ideje véget nem ér.

Tóth Veremund

MÁRTON ÁRON PÜSPÖK BÚCSÚZÓ KÖRLEVELE

Tisztelendő Testvéreim! Szeretett jó híveim!

Isten kegyelméből negyvenkettedik éve már, hogy boldog emlékű Vorbuchner Adolf püspök halála után 1938 szeptemberében mint apostoli kormányzó, majd ugyanazon év karácsonyán mint megyéspüspök, akkori szentséges atyánk, XI. Pius pápa rendelkezéséből egyházmegyénk kormányzását átvettem.

Isten akaratát látva a kinevezésben, gyengeségem tudatában, de az ő segítségében bízva, fiatalos készséggel és odaadással vállaltam a feladatot: Non recuso laborem, Uram; ha néped számára még szükséges vagyok, nem utasítom el, vállalom a munkát.

A haladó évek, közte a háború pusztításainak és a háború utáni átalakulásoknak évei felettem sem múltak el nyomtalanul, próbára tették testi-lelki erőimet. Úgy tetszett Istennek, hogy többféle betegséggel is meglátogasson, amelyek szobámhoz kötnek, akadályoznak főpásztori kötelességeim teljesítésében. Ezért az utóbbi években ismételten kértem Szentséges Atyánkat, mentsen fel az egyházmegye kormányzásának terhe alól. Legutóbb a Szentatya küldöttének márciusi látogatása alkalmával.

A Szentatya megértette helyzetemet, április másodiki hatállyal felmentett a kormányzás gondjai alól, és ezt utódlási joggal kinevezett segédpüspökömre, nagyméltóságú és főtisztelendő dr. Jakab Antal püspök úrra bízta, s kegyes volt ezt velem személyes táviratban közölni. Fiúi hálával fogadtam intézkedését, amellyel lelkiismeretemet megnyugtatta és az egyházmegye zavartalan továbbkormányzásáról gondoskodott. Az ügyek intézése az utóbbi években amúgy is egyre inkább a segédpüspök urat terhelte, aki készséggel és hozzáértéssel volt mindig segítségemre. Azzal a megnyugtató érzéssel vonulhatok vissza, hogy az egyházmegye vezetése jó kezekben van. Új főpásztorotokat fogadjátok szerettel, és készséges engedelmességgel tegyétek számára könnyebbé a kormányzás gondjait és felelősségét.

Szeretett Híveim, mint főpásztorotok elsősorban a hitet akartam megerősíteni lelketekben, és a hithez való ragaszkodást hagyom rátok örökségül.

Keresztény és emberi életünk alapja a hit, és ugyanakkor számunkra őseinktől való drága örökség, amelyhez apáink hűségesen ragaszkodtak, és amelyért sok áldozatot vállaltak. Ahogyan az Apostol tanítja, hit nélkül nem lehet senki sem kedves Isten előtt (Zsid. 11,6). A hit tárgya a láthatatlan valóság, és ezért mindig nehézséget jelent az embernek. A mai embernek különösképpen, amikor tudomány, kultúra, társadalmi élet egyaránt elfordult a hittől. Az idősebb nemzedék, amelyik átélte a háború borzalmait és a sok változást, amelyen átment az emberiség élete, megtanulta, hogy aki Istent elveti, az könnyen megfeledkezik az emberiességről is, s hogy a világ állandó változásában csak a hit az, ami nem változik, amibe belekapaszkodhatunk. Az örökkévalóság a mi menedékünk – olvasható a marosvásárhelyi temető egyik sírkövén. A fiatalabb nemzedéknek nincs ilyen tapasztalata, és alkalma sincsen, hogy megismerje a hit alkotásait és értékeit.

Bizalommal kérem a szülőket és papjaimat, úgy véssék be értelmükbe és szívükbe a hit igazságait, hogy a megtartó családi és otthoni környezetből kiszakadva se veszítsék el. A hitre építsék egyéni és családi életüket. Ezzel adják nekik a legdrágább örökséget.

Az emberrel való sorozatos visszaélések indították a világot, hogy főként a második világháború után figyeljen az ember jogaira és méltóságára. Az egyházi tanítóhivatalnak is az utóbbi évtizedekben egyik fontos tanítása az emberi méltóság. Krisztus a felebaráti szeretet parancsát odatette az istenszeretet mellé a főparancsolatban.

A hivő embernek Isten gyermekét és saját testvérét kell meglátnia embertársában, akkor is, ha másképpen gondolkozik, mint ő, más nyelvet beszél, és talán mások a vágyai és célkitűzései. Erre is sokszor rámutattam, amikor tanítottalak titeket, és búcsúzóban ismét kérlek, tiszteljetek és szeressetek minden embert, elsősorban azokat, akikkel együtt éltek. Csak úgy fogjuk elkerülni a még mindig fenyegető háborús veszedelmeket, úgy fogjuk megtalálni az egyetértést és igazi békességet, ha őszinték vagyunk egymáshoz, nem félünk egymástól, és kölcsönösen segítjük egymást életfeladataink teljesítésében.

A testvériséget elsősorban magunk között, az Egyház közösségében kell megvalósítani. „Hitünk parancsa, hogy a templomon kívül az életben is testvérek maradjunk, egymás sorsa iránt érdeklődjünk, és egymás terhét kölcsönös megértésben hordozzuk" – mondottam első püspöki körlevelemben, és most is erre kérlek titeket. Legyen minden egyházközség igazi testvéri közösség. Az Egyház akkor fogja vonzani a kívülállókat, és akkor valósul meg a keresztény egyházak és közösségek közös óhaja és törekvése, az összes keresztények egysége, ha rólunk is elmondhatják, mint az első századok keresztényeiről: Nézd, ezek mennyire szeretik egymást!

Amikor megválok az egyházmegye kormányzásától, búcsúzásom pillanatában Tisztelendő Testvéreimnek szívből köszönöm, hogy hivatali megbízásom ideje alatt testvéri türelemmel elviseltek, s gyarló utasításaimat legjobb belátásuk szerint elfogadták és követték.

Külön köszönöm volt munkatársaimnak az engedelmességet és az irántam tanúsított megértő jóságot.

Köszönöm mindazok munkáját, akik egyházközségeinkben vagy egykori intézményeinkben az Egyház szolgálatában dolgoztak vagy dolgoznak, híveimnek hitükhöz és Egyházukhoz való ragaszkodását, templomaikról és papjaikról való gondoskodását. Minden jóakaratú embernek minden személyem iránti figyelmét és jóakaratát, amellyel főpásztori munkámat elősegítették.

Mindnyájuk életére és további munkájára őszinte fohásszal kérem Isten áldását és segítségét.

Mindazoktól, akiket hivatali megbízásom ideje alatt esetleg megbántottam, bocsánatot kérek.

Főpásztori hivatalomból távozva megáldalak benneteket. Megáldom életeteket, családotokat, otthonotokat, munkátokat, gondjaitokat és minden jószándékotokat. A gyermekeket és öregeket, a betegeket, a szenvedőket és a gyászolókat, és kérem az Úr Jézus Krisztust, hogy ígérete szerint maradjon mindig velünk, és segítsen, hogy példája szerint minden körülmények között megvalósítsuk a mi életünkben Isten akaratát.

Magamat imáitokba ajánlva, mint első körlevelemben tettem, most is az Apostol szavaival köszöntelek titeket, ahogyan azt minden szentmisében halljátok: A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal! Ámen.

Gyulafehérvár, 1980. május 15-én, Urunk mennybemenetele ünnepén.

Márton Áron püspök

A RÓMÁBAN ÜNNEPLŐ MAGYAROK

Október 7, délután. Magyar szó, magyar arcok a lateráni bazilika körül. Szinte alig néhány perce érkezett meg a magyarországi vonat, és máris itt vannak örömtől sugárzó arccal. Elvegyülnek köztük a világ szinte minden tájáról ideérkezett magyarok is. Holnap, Magyarok Nagyasszonyának régebbi ünnepén, a Szentatya felszenteli a Magyarok Nagyasszonya kápolnáját a Szent Péter bazilika altemplomában, amelyet eredetileg dr. László István kismartoni püspök, az ausztriai magyarok apostoli vizitátora kezdeményezett, és most Lékai prímással az élén a Magyar Püspöki Kar valósított meg. Holnap lesz a szentelés, de mi már ma itt kezdünk ünnepelni! A püspökök a jelenlevő papokkal koncelebrálnak.

Könny csillog a szemekben, mikor Lékai László bíborosprímás beszélni kezd. Úgy érezzük, egy darab Erdélyt is hozott magával, hisz említi, hogy a múlt szombaton hat püspöktársával a rajongásig szeretett Márton Áront, Erdély

püspökét kísérte utolsó útjára. A mise alatt szebbnél szebb magyar énekek töltik be a bazilikát; lelkesen énekelnek a Szűz Máriás magyarok unokái.

Szentmise után mindenki a bazilika bal oldalhajójában a század elején Fraknói Vilmos c. püspök által felállított domborműhöz vonul. Ez azt a jelenetet ábrázolja, mikor II. Szilveszter pápa Asztrik apátnak átadja az István királynak szánt koronát. István halála előtt a koronát a Nagyasszonynak ajánlja, és országával együtt pártfogása alá helyezi. Az emlékművet a pápai és magyar himnusz éneklése közben megkoszorúztuk. 980 éve járt itt Asztrik apát. Ma nem egy apát, hanem szinte az egész püspöki karral az élén számos magyar jött Rómába, hogy majd a Magyarok Nagyasszonya új kápolnájában a nemzet képviseletében kérje azt, amivel Lékai bíboros szép beszédét befejezte: „Nyisd meg az egeket sok kiáltásunkra, anyai palástod fordítsd oltalmunkra!"

Október 8-án már kora reggel közel ezer magyar tart Szent Péter sírja felé. E sír körül ma valamiképp megismétlődik húsvét reggele. Feltámadás: Szent István elpusztult, lebontott zarándokháza a magyar kápolnában ma új életre kel. És most mi hoztunk ajándékot Rómába: magyar szentek, vértanúk magyarországi travertinból készült domborművei díszítik a falakat. A padozat is tardosi vörösmárvány. Minden magyar művészek alkotása. A főhelyen Varga Imre szobrászművész nagyszerű műve, a Magyarok Nagyasszonya. A művész — mint bíborosunk mondta — a magyarságba beolvadt kun asszony vonásaival ábrázolja a Szűzanyát, és ezért anyai lágysága ellenére kissé keményebb az arca.

Reggel 7 órakor lelkes taps és éljenzés fogadja az altemplomba bevonuló Szentatyát. Amint közeledik a magyarok sűrű sorfala közt a magyar kápolna felé, úgy érezzük, hogy most meg kell toldanunk a Szózat szavát: „A nagyvilágon e kívül nincsen számodra hely." Íme van. És ide vezet bennünket a Szentatya. Magyarok Nagyasszonya és a magyar szentek mindig szeretettel várnak itt minket. Kicsi a hely, de belefér minden magyar szív imája.

Lékai bíboros köszöntő szavai után a Szentatya kalocsai hímzésű miseruhában megkezdi a szentmisét. A püspökök közül a fent említetteken kívül itt van Casaroli bíboros államtitkár, Macharski krakkói érsek, Achille Silvestrini és Luigi Poggi érsek, Zvekanović Mátyás szabadkai püspök, valamint Lino Zanini érsek, a bazilika műhelyének igazgatója, akinek nagy része volt a kápolna létrehozásában. A Szentatya homíliáját magyar köszöntéssel kezdi. Kiemeli a magyar történelem során a Nagyasszony szüntelen tiszteletét és a Péter székéhez való ragaszkodást, majd így folytatja: „Oly sok szent példakép világította meg a magyar nép életének első századait! Ezt látva önként felmerül a gondolat: a Krisztushoz való ily hősies ragaszkodás Hozzá mélyen hasonló embereket teremt, akik készek önmaguk teljes odaajándékozására, hogy előmozdítsák az igazságosságot, a szabadságot és a békét ... A hit eme tanúi állhatatossága révén megnyitott távlat ma is időszerű, és azt a kiváló utat jelenti, amelyen haladva tovább építhetjük a békés, szolidáris, valóban emberi Európát." Végül maga is „buzgó imáit" ígéri értünk. „Mária és valamennyi szentetek közbenjárása által esdem le rátok, családjaitokra és egész Magyarországra Isten bő-

séges áldását." – Úgy éreztük, hogy Szentatyánk szinte beleszentelte a kápolnába testvéri fohászát: Uram, add meg magyar gyermekeinknek mindig, amit szent oltárodnál itt térdre hullva kérnek!

Délelőtt 11 órakor az általános kihallgatáson a Szentatya kitüntető szeretettel elsőnek köszöntötte a magyarokat, és magyarul küldte áldását.

Okt. 9-én reggel 7 órától püspökeink egymást követően óránkint szentmisét mutattak be az újonnan felszentelt magyar kápolnában.

Marosi László

A SZEGEDI SZEMINÁRIUM 50 ÉVES JUBILEUMÁRA

„Kék búzavirágok csokorba kötődtek, s oltárra kerültek." P. Hunya Dániel szavai ezek, a szeminárium első spirituálisáé. Kék reverendában ott álltunk az oltár előtt. Így áldott meg minket, szentelte meg reverendáinkat. Ötven év repült el azóta. S ha a szeminárium ötven évét röviden össze akarná foglalni valaki, ez P. Hunya szavában benne van: kék búzavirágok minden évben csokorra kötődtek itt, s oltárra kerültek. Az első csokrot ő helyezte oltárra. S azután a magyar róna jó nagy részéről szedve kötődtek a csokrok, hisz hosszú ideig a csanádin kívül a csonka Várad, Szatmár, Kassa, Rozsnyó kispapjai is Szegeden tanultak. – A kispapok hatvanas létszáma mellett az órák jórészére bejártak a jezsuita teológusok is, és így legtöbbször teljesen tele voltak hallgatókkal az előadótermek. P. Bús, P. Müller, P. Lányi, P. Csávossy, P. Varga, P. Borbély minden tudásának legjavát adja át imádságos szeretettel a fiataloknak. Szentiványi professzor óriási tudását mindenki csodálja. P. Kerkai prefektussága alatt pedig tanúi a kispapok a KALOT születésének. – Az atyák tudják, hogy ép testben ép lélek, és ezért a szomszédos piarista gimnázium tornatermében egy tornatanár vezetésével edződnek a kispapok. – P. Hunya vezetése alatt több szakosztállyal működik a Szent Gellért Akadémia. Egyik részlege a Nevető Bölcsek Köre, amely megfelelő alkalmakkor egy kis vidámságról is gondoskodik. – Mikor Glattfelder püspök 25 éves püspöki jubileuma elérkezik, az ünnepélyt a városi színházban tartják meg. A Szt. Gellért Akadémia keretében a műsor jórészét a kispapok írják és adják elő. Az akadémia munkájáról minden évben kis könyvecske jelenik meg.

P. Hunya óriási hatását a történelem fogja igazán lemérni. A Páter egyre jobban elhatalmasodó betegsége mellett is helyt áll. Mikor már nem tud lábra állni, két mankón jön az előadóterembe, de megtartja óráit. 1951-ben válik meg a szemináriumtól, miután felkészítette leghűségesebb tanítványát, Magyar Károlyt, hogy helyette ő legyen a spirituális. Ő maga Érdre megy. Beteg szervezetének ezt a levegőt találták legjobbnak. Tevékenykedni már nem tud ugyan, de annál többet imádkozik és vezekel a papokért, kispapokért. Temetésén (1957. nov. 11.) Hamvas püspök azt a kijelentést tette: valahányszor meglátogatta a beteg pátert, mintha csak a szenvedő Krisztust látta volna.

Magyar Károly tudatosan mindent P. Hunya szellemében akart csinálni és csinált is. Nagy érdeme, hogy rendezte P. Hunya jegyzeteit. (A kispapoknak adott elmélkedési pontjai egy részét a Szolgálat 3 kötetben adta ki. Ma már a második kiadás is szinte elfogyott.) Magyar Károlynál az ötvenes évek vége felé fedeztek fel fehérvérűséget. Tudta, hogy menthetetlen. Amint mondotta, csak addig volt nehéz, amíg a halál gondolatát elfogadta. A szeminárium 25 éves jubileumán ő tartotta a lelkigyakorlatot. Kevéssel halála előtt betegszabadságra ment, amit a szeminárium betegszobájában töltött. Egy héttel halála előtt hullott ki kezéből a toll.

A szeminárium ötven éves jubileumánál megállapodva, álljon itt néhány sor egy versből: „A kispap útja Krisztusig." A szeminárium egyik növendéke írta, egyik évkönyvben jelent meg, és a verset Sík Sándor is — aki sokszor tartott előadást a szemináriumban — elismeréssel nyugtázta:

Megérintette lelkem
Mosolygó május
Miazmamentes fagytalan hite
Akartam lenni selymesítő harmat
Minden embernek fájó szívire
Még gyermek voltam — virgonc vad gyerek
De mert az Isten mindenkit szeret
Csodák csodája érdemtelen
Magához hívott egyszer engemet
Futottam Hozzá kipirultan
Kacagott Rá két csillogó szemem . . .

Adja Isten, hogy a szegedi szeminárium, amikor átveszi a Krisztushoz futó, kacagó szemű ifjút, a következő 50 éven át is úgy nevelje, hogy ha felveszi a Krisztushoz kötő szent ruhát, megtartsa egy életen át az idézett vers későbbi sorát:

„le nem teszem ha vért is ontok . . ."

Marosi László

„JÖJJ ÉS KÖVESS" (Mk 10,17-22)

Szeretnélek emlékeztetni benneteket magának Jézusnak találkozásaira kora ifjúságával. Az evangéliumok megragadóan örökítik meg beszélgetését egy fiatalemberrel. Azt olvassuk ott, hogy a fiatalember föltette Krisztusnak az egyik alapvető kérdést, amit a fiatalok mindenütt kérdeznek: „Mit tegyek . . . ?" (Mk 10,17) — és pontos, beható feleletet kapott. Azután „Jézus szeretettel nézett rá, és azt mondta neki . . . Jöjj és kövess!" (10,21) De íme, mi történik: A fiatalember, aki olyan nagy érdeklődést mutatott az alapvető kérdés tekintetében, „leverten távozott, mert nagy vagyona volt" (10,22). Igen, távozott, és — mint a szövegösszefüggésből következtethetjük — visszautasította Krisztus hívását.

Ez a mély benyomást keltő esemény a maga tömör ékesszólásával néhány szóban nagy tanulságot fejez ki: lényegi problémákat, alapkérdéseket érint, amelyek semmiképpen sem vesztették jelentőségüket ma sem. Fiatalok mindenfelé fontos kérdéseket vetnek föl: az élet értelméről, a helyes életmódról, az igazi értékskáláról: „Mi tegyek... ?" „Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?" Ez a kérdezősködés tanúsítja, hogyan gondolkodtok, milyen a lelkiismeretetek, a szívetek és akaratotok. Ez a kérdezősködés elmondja a világnak, hogy ti fiatalok különleges nyitottságot hordoztok magatokban a jó és az igaz felé. Ez a nyitottság bizonyos értelemben az emberi szellem „kinyilatkoztatása". És az igazság, a jóság, a szépség iránti nyitottságban mindegyikőtök megtalálhatja önmagát, s bizonyos mértékig megtapasztalhatja ugyanazt, mint az evangélium fiatalembere: „Jézus szeretettel nézett rá".

Ezért mindegyikőtöknek azt mondom: figyeljetek Krisztus hívására, amikor halljátok szavát: „Kövess engem!" Járj az én ösvényemen! Állj az oldalam mellett! Maradj a szeretetemben! Választás áll előttetek: válasszátok Krisztust, az ő életmódját, az ő szeretetparancsát.

A szeretet üzenete, amit Krisztus hozott, mindig fontos, mindig jelentős. Nem nehéz látni, hogy a mai világ — bármilyen szép és nagy, bármennyi hódítást tesz a tudomány és technika terén, bármilyen bőséges és kifinomult anyagi javakat kínál is — sóvárogva vágyik több igazságra, több szeretetre, több örömre. És mindezt megtaláljuk Krisztusban, az ő életútján.

Tévedek-e hát, ha azt mondom nektek, katolikus ifjúság: a világban és az egyházban rátok váró feladat egy része az, hogy feltárjátok az élet igazi értelmét, amikor a gyűlölet, nemtörődömség vagy önzés győzelme fenyeget a földön? Sok ember, ha problémákkal és csalódásokkal kerül szembe, el akar menekülni felelőssége elől: menekül az önzésbe, menekül a nemi élvezetbe, menekül a kábítószerekbe, menekül az erőszakba, menekül a közönyösségbe, a cinikus magatartásba. De én ma azt ajánlom nektek: válasszátok a szeretetet, amely ellenkezője a menekülésnek. Ha igazán elfogadjátok ezt a szeretetet Krisztustól, el fog vezetni benneteket Istenhez. Talán a papi vagy szerzeteséletben; talán valami testvéreiteknek tett sajátos szolgálatban, különösen a nélkülözőknek, a szegényeknek, magányosoknak, elhagyottaknak, azoknak, akiknek jogait lábbal tiporták, vagy akiknek alapvető szükségleteiről nem gondoskodtak. De akárhogyan is alakítjátok életeteket, tükrözze mindig Krisztus szeretetét. Különféle elkötelezéseitek révén Isten egész népe gazdagabb lesz. Bármit tesztek, jusson eszetekbe, hogy Krisztus hív benneteket, így vagy amúgy, a szeretet szolgálatára: Isten és felebarátotok szeretetére.

Térjünk most vissza a fiatalember evangéliumi történetére. Látjuk, hogy hallotta a hívást: „Kövess" — de „elszomorodott és leverten távozott, mert nagy vagyona volt."

A fiatalember szomorúsága elmélkedésre indít. Kísértésben lennénk, hogy azt gondoljuk: nagy vagyon, evilág sok java boldoggá tud tenni. Ehelyett az

evangéliumi fiatalember esetében azt látjuk, hogy nagy vagyona akadállyá vált Jézus hívásának elfogadásában. Nem állt készen, hogy igent mondjon Jézusnak és nemet önmagára, igent a szeretetnek, nemet a menekülésnek.

Az igazi szeretet igényes. Ha ezt nem mondanám meg világosan nektek, hűtlen lennék küldetésemhez. Mert Jézus, maga a mi Jézusunk mondotta: „A barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek" (Jn 15,14). A szeretet erőfeszítést kíván, személyes elkötelezést Isten akaratának. Fegyelmet és áldozatot jelent, – de örömöt és emberi kiteljesedést is.

Kedves fiatalok, ne féljetek a becsületes erőfeszítéstől és becsületes munkától; ne féljetek az igazságtól. Krisztus segítségével és az imádság erejével tudtok felelni hívására, ellenállva a kísértéseknek, szeszélyeknek és a tömegmanipuláció minden formájának. Tárjátok ki szíveteket az evangéliumok Krisztusának – az ő szeretetének, az ő igazságának, az ő örömének. Ne menjetek el szomorúan!

És mint utolsó szót ezt intézném mindazokhoz, akik ma este hallgatnak: küldetésemnek, utazásaimnak oka az, hogy elmondjam nektek, elmondjam mindenkinek – fiataloknak, öregeknek egyaránt –, mindenkinek, Krisztus nevében: „Jöjj és kövess!"

Kövessétek Krisztust! Ti házasok osszátok meg egymással szereteteket és terheiteket; tiszteljétek házastársatok emberi méltóságát; fogadjátok el örömmel az életet, amit Isten ad általatok; gyermekeitek érdekében tegyétek szilárddá és tartóssá házasságotokat.

Kövessétek Krisztust! Ti egyedül élők vagy házasságra készülők: kövessétek Krisztust! Ti fiatalok vagy öregek: kövessétek Krisztust! Ti betegek vagy korosodók, ti szenvedők és kínlódók; ti, akik gyógyulásra, szeretetre, barátra vágyakoztok – kövessétek Krisztust!

Mindegyikőtöknek odakiáltom Krisztus nevében a hívást, az invitálást, a kérést: „Jöjj és kövess!" Ezért jöttem Amerikába, ezért jöttem ma este Bostonba: hogy Krisztushoz hívjalak benneteket, hogy mindnyájatokat és mindegyikőtöket felszólítsam: éljetek az ő szeretetében, ma és mindörökké. Amen!

II. János Pál pápa Bostonban, 1979. okt. 2.

A KERESZTÉNY ISKOLATESTVÉREK 300 ÉVES JUBILEUMA

Sok jubileumot ünnepel évente a már csaknem 2000 éves kereszténység. Kevés ér fel azonban jelentőségében ezzel. De la Salle János prófétai működésében ugyanis az egyház küldetésének két igen fontos szempontja valósult meg. Krisztus közelebbi követésére közösségbe tömörített laikus, nem pap férfiakat. S evvel a keresztény szerzetesi eszmény lényegét emelte ki újra. Ez éltette az Egyiptom pusztáiba vonuló atyákat az első századokban, s ezt hangsúlyozza ma is az egyház a szerzetesi hivatásnál: mindent elhagyva törekedni a Boldogságok minél teljesebb megélésére. – Ezen felül az egyház nevelő

feladatának korszerű változatát alkotta meg. „De la Salle Szent János alakja és egyénisége a különböző felfogású történészek mindegyike részéről elismerést és csodálatot váltott ki. Manapság nincs senki, aki művének rendkívüli történelmi és szociális érdemeit kétségbe vonná. Olyan korban, amikor a nép gyermekei számára nem létezett iskolai oktatás, de la Salle János lett a modern népiskola tulajdonképpeni megalapítója." (II. János Pál a szerzet vezetőségéhez intézett levelében, 1980. máj. 13.) Néptanítókat gyűjtött maga köré. Velük valósította meg eszményét: az elhanyagolt, szegény gyermekek tanítását. Társait, akikkel 1680. jún. 24-én költözött össze, „a keresztény iskolák testvéreinek" nevezte: „testvérei egymásnak, mert mindnyájukat az Isten iránti odaadás és az ifjúság szolgálatának azonos ideálja köti össze; testvérei a tanulóknak, mert mindnyájukat a szeretet, Krisztussal való szoros kapcsolatuk és szeretetük visszfénye egyesíti; végül testvérek, mert mindnyájan, tanítók és tanulók ugyanannak a Mesternek, Jézus Krisztusnak a tanítványai kell, hogy legyenek" (uo.).

Halálakor, 1719. ápr. 7-én, csak 101 testvér vette körül. A kis mustármag azonban hamarosan csaknem az egész világon kilombosodott. Magyarországon 1894-től kezdve működtek különböző városokban. Ma pedig 32 országban, 69 rendtartományban szolgálják fiai Krisztust a szerzetesi eszményhez való hűségben és a szegény ifjúság nevelésével.

R.

OLVASÓIMÁDKOZÁS A SZENTÍRÁS ALAPJÁN *

Fájdalmas olvasó

I. Aki érettünk vérrel verejtékezett.

1. „Jézus odaért velük a Getszemáni nevű majorba, / szomorúság fogta el, és gyötrődni kezdett" (Mt 26,26.38).
2. „Halálosan szomorú a lelkem — mondta nekik. / Maradjatok itt, és virrasszatok velem!" (Mt 26,38)
3. „Aztán odébb ment / és térdre borulva imádkozott" (Lk 22,41).
4. „Atyám, ha akarod, kerüljön el ez a kehely. / De ne az én akaratom teljesüljön, hanem a tied" (Lk 22,42).
5. „Megjelent neki az égből egy angyal, / és megerősítette" (Lk 22,43).
6. „Halálfélelem kerítette hatalmába, / és még buzgóbban imádkozott" (Lk 22,43).
7. „Verejtéke a földre hullott, / mint megannyi vércsepp" (Lk 22,44).
8. „Aztán visszament tanítványaihoz, de alva találta őket. / Így szólt: Még egy órát sem tudtok velem virrasztani?" (Mt 26,40)
9. „Virrasszatok és imádkozzatok, / nehogy kísértésbe essetek" (Mt 26,41).
10. „A lélek ugyan készséges, / a test azonban erőtlen" (Mt 26,41).

II. Akit érettünk megostoroztak.

1. „Jézust megkötözve elvitték, és átadták Pilátusnak. / Pilátus megkérdezte: Te vagy-e a zsidók királya?" (Mk 15,1-2)
2. „Jézus így válaszolt: Az én országom nem e világból való, / de — igen — király vagyok" (Jn 18,36-37).

* Vö. 46. számunkat.

3. „Azért jöttem a világba, hogy tanúságot tegyek az igazságról. / Aki az igazságból való, hallgat szavamra" (Jn 18,37).
4. „Pilátus legyintett: Mi az igazság? / E szavakkal újra kiment a zsidókhoz és kijelentette: Én nem találom semmiben bűnösnek" (Jn 18,38).
5. „Megfenyítem hát és szabadon bocsátom. / Erre Pilátus előhozatta Jézust, és megostoroztatta" (Lk 23,16; Jn 19,1).
6. „Megvetett volt, utolsó az emberek között, / a fájdalmak férfia" (Iz 53,3).
7. „Megkínozták, és ő alázattal elviselte, / mint a juh, amelyet leölni visznek" (Iz 53,7).
8. „Igen, a mi bűneinkért szúrták át, / a mi gonoszságainkért törték össze" (Iz 53,5).
9. „A mi betegségeinket viselte, / és a mi fájdalmaink nehezedtek rá" (Iz 53,4).
10. „A mi békességünkért érte utol a büntetés, / az ő sebei szereztek nekünk gyógyulást" (Iz 53,5).

III. Akit érettünk tövissel megkoronáztak.

1. „A katonák bekísérték a palota belsejébe, a pretoriumba, /megfosztották ruhájától, bíborszínű köntöst adtak rá" (Mk 15,16; Mt 27,28).
2. „Tövisből koszorút fontak, fejére tették, / jobb kezébe pedig nádszálat adtak" (Mt 27,29).
3. „Aztán térdet hajtottak előtte, és így gúnyolták: / Üdvözlégy, zsidók királya!" (Mt 27,29)
4. „Közben leköpdösték, / fogták a nádat, s verték a fejét" (Mt 27,30).
5. „Akkor Pilátus vizet hozatott, s a nép szeme láttára megmosta kezét: / Ennek az igaz embernek vére ontásában én ártatlan vagyok" (Mt 27,24).
6. „Jézus kijött / töviskoronával, bíborpalástban" (Jn 19,5).
7. „Pilátus így szólt a zsidókhoz: Nézzétek, a királyotok! / De újra elkezdtek ordítani: Halál rá, keresztre vele!" (Jn 19,14-15)
8. „Dehát mi rosszat tett? / Azok annál hangosabban kiáltották: Keresztre vele!" (Mk 15,14)
9. „Keresztre feszítsem a királyotokat? / De a főpapok tiltakoztak: Nincs királyunk, csak császárunk!" (Jn 19,15)
10. „Erre Pilátus, aki eleget akart tenni a tömeg kérésének, / átadta nekik, hogy feszítsék keresztre" (Mk 15,15).

IV. Aki érettünk a nehéz keresztet hordozta.

1. „Aki követni akar, / tagadja meg magát" (Lk 9,23).
2. „Vegye vállára keresztjét minden nap, / és úgy kövessen" (Lk 9,23).
3. „Maga vitte keresztjét, / kivezették, hogy keresztre feszítsék" (Jn 19,17; Mk 15,21).
4. „Megállítottak egy embert, cirenei Simont, / vállára adták a keresztet, hogy vigye Jézus után" (Lk 23,26).
5. „Vegyétek magatokra igámat, / és tanuljatok tőlem" (Mt 11,29).
6. „Mert szelíd vagyok, / és alázatos szívű" (Mt 11,29).
7. „És megtaláljátok lelketek nyugalmát. / Az én igám vonzó, és az én terhem könnyű" (Mt 11,29-30).
8. „Nagy tömeg követte, / asszonyok is, akik jajgattak és sírtak miatta" (Lk 23,27).
9. „De Jézus hozzájuk fordult: Jeruzsálem leányai — mondta nekik —, ne engem sirassatok. / Inkább magatokat sirassátok és gyermekeiteket" (Lk 23,28-29).
10. „Mert ha a zöldellő fával így tesznek, / mi lesz a sorsa a kiszáradt fának?" (Lk 23,31)

V. Akit érettünk keresztre feszítettek.

1. „Amikor odaértek arra a helyre, amelyet Koponya-helynek hívtak, / ott fölfeszítették" (Lk 23,33).
2. „Jézus hangosan könyörgött: Atyám, bocsáss meg nekik, / hisz nem tudják, mit tesznek" (Lk 23,34).

3. „Az egyik vele fölfeszített gonosztevő hozzá fordult: Jézus, emlékezzél meg rólam, / amikor eljön uralmad" (Lk 23,39.42).
4. „Bizony mondom neked, / még ma velem leszel a paradicsomban" (Lk 23,43).
5. „Jézus keresztje alatt ott állt anyja, / és szeretett tanítványa" (Jn 19,25-26).
6. „Jézus így szólt anyjához: Asszony, nézd, a fiad! / Aztán a tanítványhoz fordult: Nézd, az anyád!" (Jn 19,26-27)
7. „Attól az órától fogva / házába fogadta a tanítvány" (Jn 19,27).
8. „Sötétség támadt az egész földön, a föld megrendült, / a templom függönye kettéhasadt" (Lk 23,44; Mt 27,51).
9. „Jézus ekkor hangosan felkiáltott: / Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet" (Lk 23,46).
10. „Aztán lehajtotta fejét / és kilehelte lelkét" (Jn 19,30).

(Folytatjuk)

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Mi persze nagy hangulatban vagyunk, mert a Szentatya éppen tegnap reggel utazott el. Hát bizony csütörtököt egészen vele töltöttük. Halálfáradt lehetett már az este. Ma két hete csináltunk fáklyákat, de milyeneket, azt nem is tudják elképzelni. Gyertya kevés van itt, azért hamut összekevertünk lámpaolajjal, s kanócot tettünk bele. Így égtek kb. 10—15 percig a plébániánk esti körmenetén, amelyet a száz éves jubileumi ünnep alkalmával rendeztünk. Nagy volt az öröm, mindenki táncolt, a dobosok doboltak, a csoport énekelt, és mi a „világosságunkat terjesztettük". Ez a jelszó: „Let your light shine." Még a Szentatya is idézte. Mi nővérek már egy hete készültünk a látogatására, mert minden miseruhát, 60 cibóriumot, gyertyatartókat, oltárterítőket, vázát, virágot, mindenfélét nekünk kellett elkészítenünk; a jó paptestvéreink tudják, hogy kihez kell menni, s ki fogja a dolgot csinálni. De mi igazán örömmel is tettük, meg büszkék is vagyunk rá. Rám jutott a bérmálkozási kötény, vagy minek is hívják. A fogadtatás nagyon szép volt, az afrikaiak olyan jól tudják csinálni. Ők csak kirázzák az ujjukból a beszédeket. Mikor a Szentatya megcsókolta Ghana földjét a repülőtéren, a nép úgy meg volt hatódva. Az úton ott sorakoztak a hívek, kicsi-nagy. Mindenki meg akarta érinteni a Szentatyát. Ez itt a szokás. Tapsoltak, táncoltak, fogadták mindenféle módon. A katedrálisban sem akarták a tapsolást abbahagyni, akkor ő letérdelt imádkozni. Erre temetői csend lett, mert az afrikaiak az imát becsülik, s mindenki imádkozott csendesen. Mondott egy hosszú, de szép beszédet a papságnak és szerzeteseknek. A kivonulás megint nagyon hangos volt, de ő azért meghallotta a lengyelek fogadó énekét. Volt, hogy a rendőröknek kellett őt gyorsan a kocsiba segíteni. A nép összenyomta volna. Délután mindenki sietett a nagy arénába a misére. A római püspököt, aki vele jött (ti. a szertartásmestert, Szerk.) elküldtük volna a holdra. Nem engedte, hogy a mise ghanai módon folyhasson. Így nem olyan élvezetes mise lett. De a Szentatya nagyon szépen beszélt, 10 felnőttet megkeresztelt, megbérmált s áldoztatott. Majdnem tíz órakor este értünk haza. Aki csak tehette, ott volt, katolikus vagy nem. A mozlimok olyan büszkék voltak, mintha ők is keresztények lettek volna. Nálunk aludt 140 nővér, itt evett valami 250 és sok pap. De legtöbbjük hozta az útravalót, mert itt nem nagyon lehet élelmet kapni. Gondoltuk, majd koplalnak a vendégek, ha erre kerül a sor, vagy csak rizsvizet isznak, ha lesz víz. — Nagy az öröm a hittankönyvekkel, amelyeket az osztrák kat. szervezet kifizetett, nagyon szépek és jó tartalmúak. Most a nyári vakáció egy részét arra fogom fordítani, hogy lepecsételjem, számokkal ellássam, hogy szeptemberben kioszthassam a tanítványoknak. Minden év végén vissza kell nekik adni, hogy a következők is hasznot meríthessenek belőlük. Én majd 1981 húsvétjára szeretnék Ausztriába és Magyarországra szabadságra utazni, ha minden jól sikerül.

Sr. Káró Magdolna S. Sp. S.
P. O. B. 2763, Accra, Ghana, W. Africa

+

A Szentatya a brazíliai repülőtéren elsőnek megcsókolta a Szentkereszt földjét. (Brazíliát kezdetben így hívták.) Első szentmiséjét a Szentkeresztről mondotta. „A kereszt váltotta meg a világot." Beszédeinek vezérmotívuma: Legyünk egyek hitben, szeretetben, igazságban, igazságosságban. Belo Horizontéban százezernél több ifjú fogadta. Megható volt lelkesedésük Krisztus földi helytartója iránt. Szentmise végén az ifjúság a papi hivatásról énekelt. Közéjük ment. Lengyelül ő is tudja ezt az éneket („Te a tó partján jöttél"), dúdolta velük. Gyorsan egy szöveget adtak a kezébe, lelkesen énekelte portugálul. Rio de Janeiróban 76 papot szentelt. Meglátogatta a szegénynegyedet. A szegények tapsoltak, táncoltak örömükben. Gyűrűjét lehúzta ujjáról és a szegényeknek adta. Nem engedik eladni. Nem kell nekik a pénz. A kápolnájukban őrzik, annak emlékére, hogy a Szentatya ajándéka. São Paulóban a bencés atyák Morumbi házában pihent meg. Itt az Annunciata nővérek készíthették ebédjét, vacsoráját, jó magyaros ételt. 10 nővérünk volt ott. Ők szolgáltak fel. Szentatyánknak mindegyikhez volt egy kedves szava. Megnézte a konyha előterét, ahol a jó ételt készítették számára. Meghívta őket Rómába. Egy-egy szép szentolvasót ajándékozott nekik. Mikor elköszönt tőlük, együttesen elénekelték kedves énekét: „A tó partján jöttél . . ." — Aparecidát, a nagy búcsújáró helyet a lelkek fővárosának nevezte. Itt a város kulcsait adták át neki. São Paulo állam állampolgárának nevezte. Curitiba már megszerezte számára a brazil állampolgári címet. „Mit tegyek? — mondta. — Szent Péter Rómát választotta a pápa székhelyéül. A 264. pápa vagyok, akit az Úr szeretett. Vissza kell mennem Rómába." Megköszönte a különböző nemzeteknek hat nyelven, hogy megőrizték atyáik hitét. Kérte, legyünk testvérek a más vallások híveivel. A különböző népek között sohase hiányozzék a testvéri szeretet. — A nép mindenütt rajongott érte. Nagy plakátokon hirdették: „Te a miénk vagy, szeretünk téged." Teresinában egy pásztorkalapot ajánlottak fel neki. A fejébe akarta tenni; „kicsi — mondta —, nagyobb kell." Manausban meg az indiánok tollkalapot tettek a fejére. Felajánlották neki minden kincsüket. A maritubai lepratelepre a mi betegeinket is elszállították autóbuszon 103 km távolságból. A betegek köszöntötték a Szentatyát: „Honnan nekünk a kegyelem, hogy Krisztus Helytartója jött közénk?" Szentatyánk válasza: „Magasztalja lelkem az Urat!" A fogadáskor így kérték: „Hallani akarjuk szavát, amely mint fény világít utunkon." A búcsúzáskor: „Légy fény a szívünkben, amely sohasem veszíti el világosságát!"

Nálunk járt lepratelepünkről Xavéria nővér. A telepi gyermekeket első áldozásra készíti elő, a többi gyermeknek hittanórákat ad. A pénzen, amint Önök küldtek, főnöknőnk hittankönyveket vett. Nagy örömmel vitte Xavéria nővér a nehéz csomagot. Mielőtt visszautazott, letérdelt a májusi Szűzanya szobra előtt, hangosan megköszönte a jótevők segítségét. Kérte égi Anyánkat, legyen vele, hogy nehéz munkájában, melyet ő igen szeret, sohase lankadjon el. Legyen mindig mellette, hiszen Ő a betegek gyógyítója. Megható volt ez a jelenet.

Kongregációnk 60 éves fennállásának ünnepén, szept. 14-én Geraldo (Gellért) püspök atyánk 5 pappal koncelebrált misét mondott. Hangzott a hívek ajkán az ének a Szentkereszt győzelméről. Megköszöntük a jó Istennek a 60 év örömeit, keresztjeit. Amikor Mikes János szombathelyi püspök 1920. szept. 14-én egyházmegyeileg jóváhagyta kongregációnkat, még senki sem gondolta, hogy a „Szentkereszt" földjén élhetünk, dolgozhatunk tovább. Püspök atyánk mondotta: „Úgy szolgáljuk a betegeket, az Úr papjait, növendékeinket, mint Mária szolgálta Jézust. Legyünk igazi ‚Máriák'."

Annunciata nővérek
C. P. 64, Ponta Grossa, Brazília

+

Szerzetesi aranyjubileumomra szóló gratulációtok megérkezett, és időben. Itt az ünneplés hosszú ideig tart. Sokfelé volt koncelebrált mise. Egyik helyen kartársam, Lajos atya volt a szónok. Új részleteket tudtam meg az életemből . . . Négyen voltunk magyarok. Ez elég ritka alkalom. Aug. 26-án az iskolában volt nagyon szép ünneplés.

Talán megindítja majd a gyerekeket. Mondtam kínai szokás szerint: az öreg boldog, ha vannak utódok... A kongreganisták a hirdetőtáblán képekkel, fényképekkel és szöveggel mutatták: „Portrait of a happy priest", egy boldog pap arcképe. Mondhatom, hogy igazán boldog az életem. 8 év Magyarországon, 17 év Kínában, és most már 25 éve itt a Fülöp-szigeteken. Itt az ember nagyon boldog mint pap. Sok papi munkára van alkalma. Én most 65 éves vagyok. Mondtam, Szent Ignác 65 éves volt, mikor meghalt. Imádkozzunk egymásért.

Kaufmann József SJ, Xavier School
P. O. B. 657, Manila, Philippines

+

„Szentrókusi" házunk 1979-ben is újoncház volt. Megint 10 újonccal kezdődött, Brazília különböző vidékeiről. 1980-ra decemberig már több mint 15 ifjú jelentkezett. De ebben az évben itt nem lesz noviciátus, hanem egy évet Belo Horizontéban töltenek. Rostálás. Még van kilenc. Januárban káptalankodunk. Februárban kezdődik az újoncév. Ott alakul egy jelöltségi ház. Persze ott is meg itt is hiányoznak a jóképességű nevelők. Ezért kell leginkább imádkozni. A múlt évben újoncaink bevonásával megkezdődött az elvadult kertek újraművelése. Több zöldség termett, egy kis gyümölcs is. Különösen jó volt a hagymatermés. (Éljen Makó!) Vannak tyúkok, nyulak, miegymás. Új szamarunk nincs, hacsak a levélírót nem számítjuk, de az inkább régi, öreg. A ház, bár főképpen iskolának épült, nagyon alkalmas lelkigyakorlatokra. Nem zártra, ahhoz még sok átalakításra van szükség. Hanem csoportos találkozókra, ifjúsági összejövetelekre. Rendfőnök atyánk elrendelte, hogy 1980-ban a házat alakítsuk át erre a nagyon időszerű és eredményes misszióra. Igen tetszik nekem is, mert ebben az évben már a hetvenkedők közé érek. (Gratulálunk! Szerk.) Így aztán erő híján kevésbé az izmaimmal, jobban a nyelvemmel (még elég jól forog) végzem a missziós munkát. Persze nem úgy, hogy lyukat prédikálok a hasukba, hanem megtárgyaljuk a három napi ittlétük körülményeit, ügyes megoldásokat, konyhai fogásokat, közben lelki dolgok, az élet gondjai, nehézségei is a konyhaasztalra kerülnek.

Fr. Demetrius (Szentimrei Dömötör) OCD
C. P. 57, 18130 São Roque, Brazília

+

50 év bizony nagy idő! Az a szándékom, hogy felmegyek Jeruzsálembe, és ott egyké napos lelkigyakorlat keretében ünnepelek, amint többen is teszik. — Az akkori provinciális atya, P. Hász Brokárd, Rómába küldött a teológia elvégzésére. Pappá szentelésem alkalmával, 1930. szept. 20-án ő maga is eljött Rómába, a Szent Terézia templomba. Az öt éves teológia elvégzése után az akkori generális atya ott fogott Rómában, a teológiai kollégiumban, mint a vicerektor kisegítőjét. Alig egy évvel utóbb azonban elküldött a kármelhegyi, szintén nemzetközi filozófiai kollégiumba mint vicerektort. És azóta, tehát 47 esztendeje, itt vagyok a Kármel ősi szent hegyén. Filozófiai tanulók ugyan nincsenek többé, de azért még most is több olyan munkát kell végeznem, amely régi hivatalomhoz tartozott. Arra már biztosan nem kerül sor, hogy véglegesen hazamehessek, már csak azért sem, mert a téli hideget nem tudnám elviselni. A Kármelhegyi Szűzanya hozott ide; ő tartott itt; az Ő akarata legyen meg ezután is... „Ave, Maria!"

P. Molnár István Bernardin OCD
P. O. B. 9047, 31090 Haifa, Israel

+

Múlt évben sok időt vett igénybe a háztartási tanfolyamok megszervezése a nővérekkel (egyidőben 7 helyen). A ranggui házam táján is sok rumli volt. 1979. júliusa óta 95 leányzó sürög-forog az internátusban. Míg az új szakasza el nem készül, úgy kell nekik aludni, mint a heringek a konzerves dobozban. Persze az iskolásoknak is sok társadalmi munkát jelentett az építkezés. Nekik kellett gyűjteni és cipelni a sódert meg a terméskövet. Sokat is jajgattak emiatt. Néha-néha vigasztaltam őket ajándékkal, szárazhallal. Még szeptemberben—októberben sikerült kicserélni a templom ce-

mentpadlózatát. Minden hivőnek két napig kellett kavicsot és köveket gyűjteni, meg a cementet cipelni. Később jóminőségű modern festékkel megújítottuk a templom belsejét. Most olyan jó, nyugodt hangulatú lett a repülő hangárhoz hasonló kis templomunk. Dec. 23-án volt a háztartási tanfolyam záróünnepsége. Jól sikerült a kiállítás és a divatbemutató. A bizonyítványokat a közoktatásügyi minisztérium elismeri. 1979-ben 420 gyereket keresztelhettem, ami rekordot jelentett az itteni 17 éves működésem alatt. A pénz értéke egy év alatt 70 %-kal csökkent. Ennek ellenére 1980-ban tovább kell fejleszteni a középiskolát, mert egyre több a diák. Az I. osztályban 50 leány és 68 fiú tanul. Minden családnak egy 4 m hosszú deszkát kell az iskola részére adományozni. De hogy miből fogjuk fedezni a cementet és a munkások bérét? Kinek van jó ötlete a nehézség leküzdésére? — Pálmavasárnapra csak két és félezren jöttek össze. Nagycsütörtökön az evangéliumot dramatizáltuk a középiskolásokkal meg a fiatal tanítókkal. Nagypénteken az egyes iskolák képviselői olvasták fel elmélkedéseiket a keresztúttal kapcsolatosan. Délután a keresztfelmagasztalás alatt a lányok énekeltek halottas éneket, és megfigyeltem, hogy az énekesek maguk is sírtak. Húsvétvasárnap a nagymise alatt a rutengi középiskolások énekeltek gitáros kísérettel. Nem volt zavargás vagy susogás. Szokás szerint hatan osztottuk a szentáldozást.

P. Mészáros Ferenc SVD, Ruteng/Flores
Tromolpos 2, via Denpasar, Indonézia

+

1948 aug. 29-én manilai „Krisztus Király" missziósházunkban kötöttem ki, hogy itt töltsem missziós életem első két évét. 1979 októberében tíz napot ismét itt töltöttem, mint lábadozó. Szeptemberben érkeztem, szándékom szerint csak egy rövid orvosi rutinvizsgálatra, mert várt a sok munka a templomépítéssel. De ember tervez, Isten végez. Este a vizsgálat után jön a nővér: „Atyának epeköve van, operálni kell." Három hét haladékot kértem, és visszautaztam Bacoba, hogy megtegyem a szükséges intézkedéseket. Október 16-án megoperáltak. 26 követ szedtek ki. Három hét múlva már megint jeepen utaztam.

1979-ben csaknem elkészült a templom belseje is. Öröm volt az új templomban ülni meg a karácsonyt. Minden nagyon egyszerű, de szép. Építész nélkül, egy előmunkással és 30 munkással egy év alatt létrehoztuk. Középiskolánkban 680 diák tanul 18 tanár és tanárnő vezetésével. Az utóbbi 3 év állami vizsgáin második helyen végeztünk a tartományban. Még egy örömhír: 1979 nov. 10-én 12 filipinót szentelnek pappá missziós szemináriumunkban. Sok a jelöltünk a nagy és kisszemináriumban egyaránt.

Karácsony minden krisztushivő családjának ünnepe. Hálás szeretettel gondolunk ilyenkor kedves hazai missziós barátainkra, hiszen a ti áldozataitok és imáitok segítségével épül a misszióban Isten Országa.

P. Tunkel Viktor SVD
Baco, Or. Mindoro, Philippines

„Missus est angelus Gabriel ad Virginem . . ." Az Isten elküldte Gábor angyalt egy szűzhöz (Lk 1,26). A mű kezdetén, amelynek szolgálni kívánunk, a „küldetés" található. A „küldetésről", vagyis „hivatásról" szóló szó bizonyos értelemben a legelső az Evangéliumban. És magában az Egyház misztériumában is a küldetés isteni valósága a döntő. Az Egyház Isten népe, amely elfogadja a küldetést, — bizonyos értelemben ugyanazt, amelyet a Názáreti Szűz elfogadott. Vállalja ezt az isteni küldetést Krisztussal együtt a Szentlélekben. Ilyenformán az egész Egyház „in statu missionis", a küldetés, a misszió állapotában él, és minden keresztény, kivétel nélkül, hite tartalmának tudatában részt vesz az Egyház küldetésében.

(II. János Pál 1980. okt. 19-én, vasárnap délben)

KÖNYVSZEMLE

Vanyó László: Az ókeresztény egyház és irodalma. 3 kötet. Szent István Társulat, Budapest 1980, 1079, 366, 382 o.

Jelentős művel gyarapodott újra a magyar nyelvű teológiai irodalom. Vanyó László patrológiája a szó szoros értelmében hézagpótló kézikönyv, amit az érdeklődők — bizonyára nemcsak papok és teológiai hallgatók — örömmel vesznek majd kézbe. Nagy előnye, hogy a szerző nemcsak a keresztény ókor íróit ismerteti, hanem a kortörténeti hátteret is. Így az Egyház első századairól az olvasó hiteles és élethű képet kap. A születő kereszténység történelmi környezete a római birodalom volt, szellemi világa pedig a zsidóság és a hellenizmus. Ebben a történelmi légkörben keletkeztek az Újszövetség könyvei, valamint az apostoli atyák ránk maradt levelei és más művei. Az Egyház növekedésével a külvilág is észrevette és támadta a fiatal kereszténységet; ekkor védelmére az apologéták emelték fel a szavukat. A nagy keresztényüldözések korában már olyan híres teológusai voltak az Egyháznak, mint Origenész, Tertullianus és Cyprianus. A konstantini fordulat hozza az „aranykort", amelyben még a keleti görög egyházatyák vitték a főszerepet. A latin kereszténység teológiai irodalma a 4—5. sz.-ban lendült fel. A patrisztikus kor alkonyának háttere már a római birodalom hanyatlása és a barbárság. Korforduló ez, ahol nehéz a határt megvonni. Nagy Szent Gergely pápa, Szent Benedek és társaik már a középkor mezsgyéjén állnak. Ebben a nagy vonalakban felvázolt keretben kaptak helyet könyvünkben nemcsak az ismert „nagy" egyházatyák, hanem a kisebb egyházi írók is. Vanyó az eszmetörténet során figyelemmel kíséri az eretnekségeket, hiszen ezek nélkül sokszor nem értjük meg eléggé az Egyház tanításának fejlődését, és főleg az első két század tárgyalásánál — igen helyesen — mindenütt rámutat a Biblia és az ókeresztény irodalom kapcsolatára. Ennek a két századnak különben a szokásosnál nagyobb teret juttat. Az egyes szerzőket általában érdekesen és kiegyensúlyozottan elemzi. Átfogó munkája nem annyira újat, mint biztos iránymutatást és megbízható információkat kíván adni.

A 2. kötet az apokrif iratokat nyújtja Ladocsi Gáspár és Vanyó László fordításában. Vanyó szerint ezekre az iratokra ma már nem úgy tekintünk, „mint a legkorábbi keresztény irodalom ‚vadhajtásaira'" (19). „Nélkülük a Konstantinus előtti keresztény hagyomány világának megközelítése szinte elképzelhetetlen." Ezért fontos, hogy ezek az iratok most magyar nyelven kerülhetnek az olvasó kezébe.

A 3. kötet az apostoli atyák írásait tartalmazza, ugyancsak Ladocsi és Vanyó fordításában. Ezekkel Vanyó különösen behatóan foglalkozik. A kötet élén Alexandriai Kelemen Krisztus-himnuszai állnak. Szent Jeromos ugyan nem tartozik az apostoli atyákhoz, de „A kiváló férfiakról" írt műve jó bevezetés ehhez a korhoz. Következnek: a Didakhé; Római Szt. Kelemen levele a korintusiakhoz; a neki tulajdonított ún. második levél a korintusiakhoz; Szt. Ignác hét levele — a kor irodalmának gyöngyszemei —; Szt. Polükarposz levele a filippiekhez; a Papiasz- és Quadratus-töredék; Barnabás levele; Hermász Pásztora és egy levél Diognétoszhoz. Megannyi fontos írás, e kor keresztényei hitének és életének, nehézségeinek és küzdelmeinek hű tükrei.

A remélhető újabb kiadás érdekében néhány javaslat a javításra: Ókeresztény irodalomról szóló könyvnél a forrásgyűjteményeket az irodalom élén kellene megemlíteni, nem pedig a 2. fejezet 10-es lábjegyzetében; a lábjegyzeteknél és a fordításoknál jó volna mindenütt következetesen megadni a pontos lelőhelyet, főleg hogy melyik kiadást használta a szerző; régebbi művek fényképmásolatos újranyomásánál meg szoktak adni az eredeti megjelenési évét is (pl. K.. v. Tischendorf művének hildesheimi 1966-os kiadása mellett az eredeti lipcsei 1866-ost).

Szilas László

Margarete Schmid (szerk.): Heute gemeinsam glauben. (Közösen hinni — ma.) Ein Glaubensseminar. Kiadó: Fernkurs für theologische Bildung, Wien — Verlag Tyrolia, 1980, 180 o.

E mű jubileumi kiadvány a bécsi egyházmegye laikusok számára tartott hittudományi tanfolyamainak 40 éves, és az azonos vezetésű, egész Ausztriára szóló levelező tagozat 30 éves fennállása alkalmából. Ugyanakkor több évtizedes gyakorlati munka leszűrődése szakavatott teológusok, egyetemi és főiskolai tanárok tollából, akik maguk is előadók és vizsgáztatók voltak, s így saját tapasztalataikat, előadásaik visszhangját is messzemenően értékesítették. A szerzők név szerint: **Egger, W.; Frank, I.; Hörmann, K.; Kirchschläger, W.; Krätzl, H.; Riebl, M.; Rotter, H.; Schmid, M.; Schwarzenberger, R.; Singer, J.; Weismayer, J.**

A mű céljára Weismayer professzor előszava nyomán utalunk: A hit a szerzők értelmezésében az ember válasza a feléje forduló Istennek. A kereszténységgel kezdődik meg életünkben ez a válasz; ez az út Jézus Krisztussal vezet Istenhez, aki Krisztus által nyilatkoztatta ki magát a Szentlélekben; ezen kell haladnunk az élet minden területén. A hitet mint választ nem lehet megtanulni, mint valami nyelvet, hiszen életközösségről van szó a feltámadott Krisztussal és általa Istennel. Mégis van helye bizonyos értelmi eligazításnak. Az Istennel való találkozásnak ugyanis üdvtörténeti dimenziója van: Isten végleges felénk fordulása Jézus Krisztus által történt; az ő tanításába elmélyedni, ugyanakkor a követés és megvalósítás érdekében a jelen világ körülményeit, problémáit mérlegelni, hogy itt és ma választ adhassunk „reményünk felől" — értelmi munkát, tanulmányt kíván. Épp úgy, amint az ősegyházban is a hitújoncok, katekumenek számára katekézist tartottak. Ennek az ősi hagyománynak szellemében akar e könyv a hívők segédkönyve lenni.

Létrejötte világít rá felépítésére is. 1975-ben a tanfolyam vezetősége elhatározta, hogy lehetővé teszi a leglényegesebb témáknak tágabb közönséghez való közvetítését, éspedig igen szellemes elképzeléssel, „blokk-szeminárium" formájában. A leglényeget az első blokk négy előadásába foglalták össze. Azok számára, akik ezeket a — módszeresen felépített, közösségi munkával, beható kérdezési és felelési lehetőségekkel tartott — előadásokat meghallgatták, ill. inkább az első blokk-kurzust elvégezték, lehetőség nyílt még három, egymást követő, a tematikát más-más szempontból elmélyítő blokk-kurzust elvégezni. Az első blokk afféle „repülő tanfolyammá" vált: előadói „kiszálltak" a bécsi egyházmegye különböző egyházközségeibe, s ott megtartották ezt a kurzust; a mű megjelenéséig kb. 170-et. Ebben látja a művet elsőnek hivatalosan bemutató H. Krätzl segédpüspök annak igazi jelentőségét: nemcsak a széles szórási lehetőség miatt, hanem azért is, mert az így nyert széleskörű tapasztalatokat, problémafelvetéseket a műbe bele tudták dolgozni. De gyümölcsöző volt ez a széleskörű szórás azért is, mert a „perifériákon" nem egy igényesebb érdeklődő akadt, aki azután a központban elvégezte a további — ismételten megtartott — blokkok tanulmányait is.

Ezek után vessünk rövid pillantást az egyes „blokkok" tartalmára. A négy részt ez a tétel foglalhatja össze: Hitünk alapján ünneplünk, remélünk, élünk. Az I. rész címe: HIT. Négy fejezete: 1. Mit jelent ma hinni? 2. Hiszek Istenben. 3. Hiszek Jézusban, a Krisztusban. 4. Hitünk a mai, konkrét egyház közösségén belül. (Itt adódik válasz a manapság gyakori ellenvetésre: Jézus igen, egyház nem.)

II. rész: ÜNNEP. Ezt jelenti a hívő számára a találkozás Krisztussal a szentségekben. A fejezetek tárgya: a keresztség, a bűn és kiengesztelődés, az Eukarisztia és közösség, valamint az imádság, mint hitünknek (Istennek adott válaszunknak) kifejezése.

III. rész: REMÉNY. Már a szentségek is elővételezik Istennel való végső találkozásunkat. Itt behatóbban foglalkozunk a reménnyel: 1. A remélő ember. 2. Istenben remélünk, mint az ember jövőjében. 3. Reménységünk a halálon túl. 4. Reményünk egyetemes.

IV. rész: ÉLET. A keresztények magatartása meggyőződésük próbaköve. 1. Melyek a keresztény erkölcsi normák? 2. Érvényesítésük életünk néhány területén. 3. A Krisztus-követés formái. 4. Hivatások és szolgálatok az egyházban.

A fentiekből világos, hogy e mű mind módszeri, mind tartalmi szempontból értékes segítséget nyújt lelkipásztoroknak, de magukat továbbképző laikusoknak is. A könyv nyilvános bemutatása alkalmával, az év tavaszán, a kiadó a tanfolyam vezetőségével egyetértésben a magyar kiadás jogát átengedte az Opus Mystici Corporis kiadónak.

Dr. Török Jenő

Nagy a hitünk misztériuma. Hit és élet képes füzetsorozat 2. Ford. Dr. Török Jenő és Jáky Jolán. Opus Mystici Corporis Verlag, Bécs 1980, 34 o.

A füzet eredetije a „Fêtes et saisons" c. francia folyóirat 332. száma. A francia püspöki kar 1978 októberi ülésén „A katolikus Egyház imádsága és hite" címmel hitvallásszerű írást tett közzé. Igen szerencsés választással a szentmise IV. eukarisztikus imájára építették fel hitünk rövid összefoglalását. Maga ez az imádság a bizánci szír liturgiából való, így már a vezérfonalként szolgáló liturgikus szöveg is alkalmas a kereszténység egységének kifejezésére. Mivel az egész üdvösségtörténet összefoglalását tárja elénk, alkalmat ad arra is, hogy ez a hitvallás kiemelje a három nagy egyistenhivő vallás legfőbb közös vonásait. A kinyilatkoztatáshoz híven, életünk legfőbb irányító szabályát a szeretetben jelöli meg. Ez pedig minden jóakaratú ember helyeslésére számot tarthat. De még ebbe a körbe sem zárkózik be. Meghirdeti a minden ember felé kitáruló gyengéd szeretetet.

Ámde ez a nyitottság nem megy a hit épségének kárára. A szöveg tartalmazza Péter utódjának főségét és tévedhetetlenségét. Idézi Szent Avit püspök kijelentését a VI. sz.-ból: „Ha Róma püspökének tekintélyét kétségbe vonják . . . akkor nem egy püspöknek, hanem az egész püspöki karnak a tekintélye omlik össze." Határozottan elveti azt a téves elképzelést, amely az Egyház vonzóbbá tételét abban látja, hogy radikálisan túlad intézményein, szentségein, dogmáin és mindazon, ami Krisztus akarata szerint a lényegéhez tartozik.

A szövegek megértését világos és szakszerű magyarázatok könnyítik meg.

Kiadványunk szerényen arra tart igényt, hogy főként a templomi hirdetőtáblák számára anyaggal szolgáljon. Ízléses, áttekinthető beosztása, szép képanyaga igen alkalmas is erre. De bátran állíthatjuk, hogy egyéb tekintetben ennél még sokkal többet nyújt. Egyéni elmélkedésre, csoportos megbeszélésre és a hit alapigazságainak ismertetésére is kiválóan alkalmas.

Roger Etchegaray bíboros, a francia püspöki kar elnöke írta az előszót a magyar kiadáshoz. Ebből kitűnik, hogy jeles egyházi emberek a magyar nép értékeinek láttán sokkal többet várnak a hivő magyarságtól, mint arra a puszta statisztikai adatok alapján következtethetnénk: „Ismerem és becsülöm a magyar lelket, mely rokon a baszk lélekkel. Ismerem és értékelem a magyar katolikusok hűségét. Ismerem és becsülöm a magyar zenét és a magyar föld jó borait. Bárcsak feleleveníthetnék bennetek ezek a lapok a keresztségi kegyelem minden harmóniáját, és bár segíthetnének abban, hogy az Egyházhoz tartozás örömében úgy fakadjon ének hitetekből, mint dalaitok egy szüreti estén!" Ez örömet jelent, de egyben felszólítás fokozott felelősségtudatra.

Kerny Géza

H. M. Schulz: Mit csinál a Jóisten egész nap? Opus Mystici Corporis Verlag, Bécs 1980, 100 o.

Hittankönyv felnőtteknek és gyerekeknek. S bár kérdés—felelet formában íródott, mégsem hasonlít a régi katekizmusokra. A zsinat szellemében szól a gyermekeik kérdéseire választ adni akaró szülőkhöz. Változnak az idők, s így szükség van arra, hogy hitünk legfontosabb kérdéseire is megfelelő formában a megfelelő választ adjuk. „Néha változtatnunk kell valamelyest, ha hűek akarunk maradni magunkhoz" — mondta Newman.

Régi és egyre sürgetőbb igényt elégít ki a német plébános, H. M. Schulz, a szülőkkel együttműködve, amikor 250—300 gyermek szószerinti kérdéseire megadta a helyes, kielégítő és a kicsinyek számára érthető választ. A kérdéseket témakörök szerint csoportosította, s bevezetésül először mindig a szülőkhöz szól. Felfrissíti ismereteiket,

s ismerteti a ma elfoglalt és elfogadott álláspontot. Jó ez a megoldás, mert könnyen előfordulhat, hogy a szülők maguk sincsenek egészen tisztában némely kényes teológiai kérdéssel. S ha igen, akkor is sokszor nehéz azt olyan formában megfogalmazni, hogy kisgyermekek számára is érthető és kielégítő legyen. A szerző egyébként azt ajánlja a szülőknek, hogy adott esetben ne szégyelljenek „nem tudom"-mal felelni; utaljanak a hit bonyolultságára és arra, hogy nem lehet mindent megmagyarázni és ésszel felfogni.

Néhány kérdéscsoport: 1. Jézus — nagyon fontos Őt a megfelelő helyre állítani: Isten emberré lett Fia, aki szeretetből vállalta az emberi létet, a kereszthalált. 2. Isten. Felnőttek számára is nehéz az Ő tulajdonságait igazi dimenzióban felfogni. A legfontosabb, hogy a gyermekek otthon, környezetükben megéljék, megtapasztalják létezését, a közös imák, a Róla való beszélgetések során. Ha van istenfogalmuk, akkor már könnyebb hasonlatokkal közelebb hozni. 3. Biblia. Itt (pl. a világ keletkezésének kérdésében) nagyon fontos a Szentírás tulajdonképpeni célját megvilágítani. Nem történelmi, természettudományi leírás, hanem Isten tanítása, üzenete számunkra, a lejegyző történelmi és korismerete szerint. Ami történeti, biológiai, természettudományos közlés a Szentírásban, azt a tudományok fejlődésük során megcáfolhatták, de vallási és erkölcsi mondanivalója időálló! — Aztán olyan kérdések is foglalkoztatják a kicsinyeket, mint hit, szenvedés, halál, mennyország, a vallási élet gyakorlati kérdései: szentmise, imádság, szentek tisztelete.

A kérdéseket 3 és 10 év közötti gyermekek tették fel. A jó válaszhoz nem elég a tárgyi felkészültség: „... igen fontos, hogy a gyermek lássa a szülők szavai mögött a meggyőződést s tettet is". Ez a könyvecske mindkettőhöz segítséget nyújthat mindazoknak, akik kézbe kapják. — Váry

Mezey László: Deákság és Európa. Irodalmi műveltségünk alapvetésének vázlata. Akadémiai kiadó, Budapest 1979. 282 l., 4 térkép, 36 kép.

A könyv alcíme voltakép túl szűk. Mezey nemcsak a tágabb, középkori értelemben vett irodalmi műveltség kialakulását tárgyalja, hanem általában az egész írásbeliségét. A főszöveg első, az egésznek több mint harmadát kitevő része bemutatja, milyen szerepe volt a görög-római ókortól örökölt írástudásnak az antik műveltség legalább részleges megőrzésében és az új népek és államalakulatok életében. A Kárpát-medencében letelepülő magyarsághoz elsősorban a nyugati karoling kultúra közvetítette ezt az örökséget, de jelentős szerepe volt ebben Itáliának, sőt időnként Bizáncnak is. A könyvből pontosan megismerhetjük a tanítás, tanulás és művelődés különböző módjait és lehetőségeit az egyszerű betűzéstől és betűvetéstől a legmagasabb tudományos ismeretek megszerzéséig. Mégpedig nemcsak a szervezetről és formális keretekről van szó, hanem feltárul az olvasó előtt a szellemi műveltség tartalma és az írástudó értelmiség gondolatvilága is. A tengernyi adat rávilágít a magyar egyháztörténet nem egy fontos problémájára is. Ezek persze annyira szétágazók és bonyolultak, hogy a rendkívül alapos szerző itt-ott, nem lényeges részletkérdéseknél, nem vett figyelembe néhány újabb kutatási eredményt, nyilván mert nem kísérheti figyelemmel a szakma határterületeinek vagy szomszédainak teljes irodalmi termelését. Pl. a salzburgi misszióról és Zalavárról terjedelmes modern régészeti és történelmi irodalom szól, éppúgy Szent Gellért legendáit is erősen kutatják az utóbbi években. A Szent Királyról nevezett keresztesek magyar rendjét illetőleg meg kellett volna említeni Boroviczény Károly György alapvető kutatását. III. Béla és Lukács érsek ellentétét illetőleg, úgy látszik, elkerülte a szerző figyelmét W. Holtzmann idevágó tanulmánya III. Sándor pápa és Magyarország kapcsolatáról az Ungarische Jahrbücher 1926 évi kötetében. De ezek csak szórványos hiányok. Annál többször tud tévedéseket helyreigazítani és hiányokat pótolni. Példaként említsük meg a klerikus deákság szerepét a korai magyar államban (114—115), a ciszterek és premontreiek viszonyát a magyar társadalomhoz (126—127), a magisterek címéről és szerepéről szóló fejtegetéseket (163—164), Árpádházi Szent Margit lelkiségét (200—201) és az Ómagyar Mária-siralom hátterét stb. A kötetet kitűnő bibliográfia, időrendi táblázat és mutatók zárják le. A térképek és képek jól ki-

egészítik a szöveget. Summa summarum: hézagpótló munka, nélkülözhetetlen az egyháztörténésznek is. Bogyay Tamás

Dr. Puskás Miklós: Egri írópapok. Eger 1980, 120 o.

Az egri főegyházmegyés pap-szerző „áldozatos és lelkes munkával állítja elénk az egri érsekség első évszázadának azokat a papjait, akik írói munkásságukkal az egyházi életben vagy a világi tudományokban eredményeket értek el" — mondja Kádár László egri érsek a kötet bevezetőjében. Ötven 19. századi író rövid életrajzát és fontosabb műveinek bibliográfiáját tartalmazza a könyv, köztük olyan nevekkel, mint Ipolyi Arnold, Kandra Kabos, Mindszenty Gedeon, Rapaics Rajmund, Tárkányi Béla, Zsasskovszky József. Az összeállító sem a felsorolásban, sem az adatokban nem törekedett teljességre. Célja inkább az volt, hogy — saját szavait idézve — megmutassa: „ezek az egyházi rendben lévő írók a maguk korában magasan képzett emberek voltak, akik szerették a betűt, keresték az Igazat, a Szépet és a Jót. Az emberi értelem és a szellemiség világító fáklyáját hordták a kezükben, azt magasra is emelték; világosságot szolgáltatva másoknak is, és így nagymértékben előmozdították a magyar művelődés ügyét." Az olvasó nem bánná, ha a cél jobb elérésére ezeknek az aránylag időben közel eső személyiségeknek jelleméből, lelkiségéből is egy kicsit többet láthatna. A könyvecske az egyházmegye leendő történetírójának jó forrásul szolgálhat.

S. M.

Vasmiséjét ülte **Kuchta András** ny. plébános aug. 31-én Zagyvapálfalván. Kézvezetője Koncz Lajos szemináriumi rektor, szónoka Csontos Barna érseki vikárius volt.

Gyémántmiséjét mutatta be **Szépréthy Ottó** ny. esperesplébános okt. 10-én Pestlőrinc-Szemeretelepen, ahol 20 évig működött. Kézvezetője Miháczi József püspöki helynök, szónoka Balassay József kispesti apátplébános volt.

Aranymisék: Winkler József szombathelyi segédpüspök okt. 26-án. Fábián Árpád megyéspüspök külön körlevélben köszöntötte.

P. Molnár István Bernardin haifai kármelita atya szept. 20-án Jeruzsálemben (l. missziós rovatunkat!) „Az ünnep sokkal nagyobb lett, mint akartam... Ti. aug. és szeptemberben itt volt a Kármelen a ‚Terezianum' 11 tagja vakációzni. Ők aztán kitettek magukért. Modern koncelebrált mise volt gitárral és énekkel a Szűzanya oltárán, ‚de gratiarum actione'."

Cser József ny. esperes jún. 22-én Maglódon. Szónoka Dr. Papp Artur rákoshegyi plébános volt. Jelen volt Dr. Bánk József érsekpüspök is. Az aranymisés 99 éves édesanyja is fogadhatta áldását.

Ágoston Miklós pápai káplán, tiszai főesperes, egyh. m. bíró, moholi plébános aug. 31-én a jugoszláviai Moholon, ahol 35 éve működik, Zvekanović püspök (egykori kispapja) és a zárai érsek jelenlétében. A hívek közül „aki élt és mozgott, ott volt". A Szentatya áldását küldte.

Tihanyi Miklós ny. esperes Rétalapon júl. 13-án. A hálaadók közt ott volt édesanyja, aki aznap töltötte be 93. életévét.

— A Szentatya **Kada Lajos** érseket, Costa Rica nunciusát egyben El Salvador nunciusává nevezte ki. Nehéz küldetéséhez sok kegyelmet kívánunk.

— **Gál Ferenc** budapesti hittud. akadémiai professzor a következő őt évre a Nemzetközi Teológiai Bizottság tagja lett. A kitüntetéshez szívből gratulálunk.

HALOTTAINK

Márton Áron érd. gyulafehérvári püspök szept. 29-ére virradó éjjel Gyulafehérvárott (84,56,42)

Kovács László plébánoshelyettes Körösladányban tragikus körülmények között máj. 12-én (52,27)

Répássy Ferenc szervita testvér máj. 13-án Rozsnyón

Dr. Kótai Zoltán Ádám, a németországi és ausztriai Vatikán-misszió volt delegátusa, a Magyar Újság c. lap szerkesztője, autóút közben júl. 30-án. Akronban (USA) temették.

Dr. Balogh József tb. kanonok, ny. nagykanizsai plébános, érd. hittud. akad. tanár aug. 14-én Marcaliban. Szülőfalujában, Buzsákon temették (69,44)

Dr. Takács Zoltán püsp. tanácsos, abdai plébános aug. 16-án (59,34)

Erdős Béla érs. tanácsos, abasári plébános aug. 23-án (68,44)

Dr. Tóth Péter c. esp. tóalmási plébános szept. 5-én Turán (70,44)

Karlovits Vince püsp. tanácsos, aranymisés ny. szentpéterfai plébános szentmisére indulóban burgenlandi rokonainál. Szept. 6-án temették otthon (77,52)

Dukkon Miklós szendi pléb. aug. 30-án. Gyömörén temették (48,23)

Tonomár József Adjut ferences testvér szept. 9-én. Halásziban temették (66,49)

Botár Csaba piarista, ny. gimn. tanár szept. 12-én. Kecskeméti templomuk kriptájába temették (67,50,43)

Koppány Miklós püsp. tanácsos, győr-nádorvárosi s. lelkész szept. 14-én (60,38)

Dr. Gulovics Andor, a miskolci apost. exarchátus kancellárja, főesperes, parochus szept. 28-án. Mucsonyban temették (70,46)

Dr. Szunyogh Xavér Ferenc OSB, a liturgia nagy apostola okt. 7-én Pannonhalmán. Szülőfalujában, Tereskén temették (85,67,62)

Károly Ferenc Barnabás OFM zalavégi plébános Zalaegerszegen okt. 20-án (68,42)

Dr. Petheő Károly tb. kanonok, Budapest-Zugliget Szent Család plébánia káplánja okt. 26-án Budapesten (64,41)

Bánhegyi Lehel Tibor OFM ny. lelkész okt. 26-án Budapesten. Óbudán temették (67,40)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

MÁRTON ÁRON gyulafehérvári püspök
(1896—1980)

Szent Mihály napján nagy árvaság szakadt ránk. A veszteségünk pótolhatatlan. Egyetlen vigaszunk az a tudat, hogy „ki népét ennyire szerette, gondját sír el nem temette" — közbenjár értünk az Atyánál. Gyászunkban, fájdalmunkban nem érte imádkozunk, hanem hozzá. Szent Mihállyal együtt védelmezték ezt az egyházmegyét. Hiszszük, hogy most szorosabb lett a szövetség, és biztosabb a védelem.

1896. aug. 28-án született Székelyföldön, a mai Csíkszentdomokoson. Iskoláit a Hargita lábánál elterülő Csíksomlyón, a Szűzanya lábánál végzi, majd Csíkszeredában, a főgimnáziumban folytatja. A jólelkű Majláth püspök innen hozza el Gyulafehérvárra, hogy pap legyen. Azonban hamarosan otthagyja a kispapi szemináriumot, mert nem érez papi hivatást, és hazajön. Az időközben kitört első világháborúban mint hadnagy vesz részt. És itt a fronton érinti meg lelkét Isten papságra hívó szava, amikor látja társait maga mellett küzdeni, szenvedni, meghalni. Ám sebesülése után egy olasz kórházból hazatérve, nem szalad egyenest a papi pálya felé. Mint székely harisnyás legény, vállára vett kaszával járja a székelyföldi szegényes határt, és dolgozik a megélhetésükért. Esténként és ünnepnap együtt ül barátaival, sokat olvas, még többet töpreng. Egy elkeseredett pillanatban Brassóba megy, kész munkásnak is beállani, hogy így keresse a kenyerét. Életútja azonban mégis Gyulafehérvárra torkollik vissza, ahol újra felölti a kék reverendát. 1924. júl. 6-án Majláth püspök pappá szenteli. 14 évig végez lelkipásztori munkákat az egyházmegye különböző helyein. Marosvásárhelyen hittanár és régens, szoros kapcsolatba lép az ifjúsággal, ekkor tűnik ki mint nagy szónok és népszervező. Néhai Veress Ernővel az „Erdélyi iskola" c. magas színvonalú negyedéves folyóirat megalapítója és sokáig társszerkesztője. Ettől kezdve Majláth püspök bizalmasa, később titkára; végül pedig a kolozsvári Szent Mihály templom helyettes plébánosa.

Vorbuchner Adolf rövid ideig tartó püspöksége után, 1938. dec. 24-én Róma 42 éves korában püspökké nevezi ki. Szentelése 1939. febr. 12-én volt a Szent Mihály templomban. A főoltártól első útja a padokban ülő szüleihez vezetett: egy fehérharisnyás székely emberhez és egy csíki fejkendős édesanyához. Püspöksüveggel a fején, pásztorbottal a kezében letérdelt előttük és áldásukat kérte, csak azután adta rájuk áldását. Az új püspöknek a csíkszentdomokosi küldöttség szülőházának kicsinyített mását hozta ajándékba. Ekkor mondotta az alábbi szavakat: „Ezt a házat édesapám építette. Ebben az udvarban nőttem fel; itt hallottam először, hogy vannak emberek, akiknek fáj az élet, de azt is, hogy emberek felett van az Isten, aki részükre törvényt adott, és ezeknek a törvényeknek útján kell járni. Ezen a szent napon szülőfalumra, egyházmegyém minden népére szabadjon azt a fogadalmat tenni, hogy fajtámnak szívósságát, kiállását a magam erényének tekintem, sorsát vállalom. Az Isten hivatást adott nekem, és én ennek a hivatásnak szentelem életemet, és jó népemért becsülettel dolgozom."

Ezek a szavak nemcsak elhangzottak, hanem százszorosan meg is valósultak. Alig veszi át püspöki székét, gondok-bajok szakadnak reá és híveire: a második világháború. A bécsi döntés kettészakítja egyházmegyéjét; a zsidók deportálása és üldözése belehasít szívébe. Körlevélben szólítja fel híveit megmentésükre és segítésükre. Mindenki előtt tudott dolog, hogy püspökségével párhuzamosan az egész világ milyen próbák súlya alatt roskadozott, milyen szenvedéseken ment át. Áron püspök sürgető és nehéz feladata volt a világháború és az azt követő súlyos kérdések keresztтüzében az egyház egyensúlyát keresni, amikor sokáig a Szentszékkel sem érintkezhetett. A legnehezebb helyzetek ütközőpontjában is elveinek feladás nélkül kereste és találta meg a megoldást. Egyik mondása ekkor igazolódik be legszebben: „Bölcsőmet csíki fenyőből faragták!" Egyszerű püspöki címerében is egy ilyen fenyő látható. Ez a fenyő inkább kettétörik, de nem hajlik. 1949—1967-ig főpásztori munkájában akadályozva volt. Istennek azonban még tervei voltak vele. „Tőle kapott, tudatos gyakorlattal szerzett és kegyelmekkel bőven segített emberi, papi és püspöki vezető képességei az egész Katolikus Anyaszentegyháznak, az összes kortársaknak és népünknek el nem múló kincsei és oktató példái maradnak!" — írta a székeskáptalan körlevele 80. születésnapja alkalmával. Egyszerű, okos, a helyzeteket világosan felismerő nagy adottságaival, szelídségével, tudásával és a kegyelem erejével mindig békére és egységre juttatta egyházmegyéje híveit-papjait egyaránt. 84 évének pontosan a fele telt a püspöki székben. S temetésén utódja, Jakab Antal püspök elmondhatta: „Élő tanúk vagyunk Isten és az emberek előtt, hogy püspöksége világító fáklya volt mások előtt is, nekünk azonfelül érezhető, látható és biztos vezetői kéz. Tiszta családi élet, értelmes, tanult, mű-

velt nép volt nevelői ideálja, és minden leírt mondatának, szavának legigazibb tartalma. Olyan társadalmi ismeretekkel és mély szociális érzékkel szerelte fel magát, hogy mint az Isten áldott küldötte, egyszerű embereknek és fő vezetőknek bármikor kész volt elmondani a modern élet nyolc boldogságát, akármilyen kuszált legyen is az. Hálát adunk az Istennek, hogy nekünk adta, és kálváriás utakon bár, de annyi évtizeden át megtartotta őt nekünk."

Neve, töretlen személye nemcsak rajongásig szerető papjai és hívei között volt fogalom, hanem világszerte. Osztatlanul tisztelték, becsülték másvallásúak, nemhivők egyaránt. Amikor 1975-ben a püspökség imakönyvet adott ki, bevezetőnek nem találhattak alkalmasabbat a keresztény élet jellemzésére, mint Áron püspök egy beszédének részletét.

Püspöksége jelszavául ezt választotta: „Non recuso laborem!" Nem állok félre a munkától. Utolsó éveiben viszont nem egyszer elmondotta: „Nem tehetek már egyebet, mint hogy imádkozom az egyházmegyéért." Ismételt kérésére a Szentatya ez év tavaszán végül is fölmentette hivatalától. Isten „megkínozta hosszú betegséggel, mert nagyon szerette, és utána magához ölelte őt. Nagy tüzet gyújtott sokak szívében, élnek a lelkekben a tőle hallott igazságok gyümölcsei" (Jakab Antal). Alig egy héttel halála előtt még kivitette magát, hogy kispapjaira utoljára áldást adhasson.

Temetésén, október 4-én, hat püspök, több száz pap és a hívek végeláthatatlan serege vett részt. Ravatala mellett szülőföldjéről hozott fenyők virrasztottak.

A Szentatya az okt. 1-i általános kihallgatáson ilyen szavakkal emlékezett meg róla: „Tegnap érkezett a hír Romániából, hogy Msgr. Márton Áront, Alba Iulia volt püspökét az Atya hazaszólította. A tiszteletreméltó 80 egynéhány éves főpásztor több, mint 40 évig kormányozta kiterjedt egyházmegyéjét. Közben Istenbe vetett nagy bizalommal és lelki derűvel nézett szembe rendkívül nehéz időszakokkal. Áldott marad emléke, rendkívüli jósága, lángoló apostoli buzgósága, valamint a Péter székével való bensőséges és állhatatos egysége miatt. Tegnap, mihelyt megtudtam Msgr. Márton Áron halálhírét, azonnal arra kértem a szinódusi atyákat, hogy imádkozzanak velem együtt nagy lelke üdvösségéért. Most pedig mindnyájatokhoz fordulok: imádkozzunk együtt a megboldogult Főpásztorért és az egész Romániában élő egyházért." Hívei

P. KOVÁCS JÁNOS TEOFIL OCD
(1915—1980)

Nem mindennap talál az ember fiatal diákgyereknél olyan tiszta és határozott papi hivatást, mint nála. Négy polgárit végzett, és miután a rábahídvégi plébánosnál megtanult latinul, letette a különbözeti vizsgát a négy gimnáziumi osztályról. Utána a 17 éves fiú egyenesen Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímáshoz utazott Esztergomba, teljesen egyedül, és kérte, vegye fel őt a szemináriumba, ingyenes helyre, mert özvegy édesanyja nem tudna érte fizetni. Pedig ő nagyon szeretne pap lenni, sőt jó, szent pap lenni.

A prímás, miért, miért nem, nem vette föl, hanem elküldte a győri kármelitákhoz. Ha megtetszik neki az életük — tanácsolta —, akkor legyen kármelita. De ha három hónap múlva úgy érezné, hogy nem neki való, akkor jöjjön vissza, és ő fölveszi a szemináriumba. Jánoska azonnal szót fogadott. Győrött a szentéletű Marcell újoncmester vezetése alatt megkedvelte a kármelita életet. Az újoncév leteltével Teofil testvér boldogan tette le fogadalmát a Kármelhegyi Boldogasszony rendjében.

A tehetséges testvért az elöljárók a Kármel hegyére küldték, hogy a rend ottani filozófiai kollégiumában végezze el bölcseleti tanulmányait. Innen a római teológiai fakultásra került. Itt hat évig tanult, és a hittudományok doktoraként tért vissza Magyarországra. Itthon a rendi növendékek tanáraként és magiszterekként működött 1950-ig. Akkor a budapesti Szent Kereszt plébánián káplán lett. 1957-től kezdve pedig egészen haláláig a Huba utcai templomban mint kisegítő lelkész működött szép eredménnyel.

Kiváló szónok volt. Érces, csengő hangját a templom bármelyik zugában meghallották és megértették a hívek. Több helyre meghívták prédikálni és lelkigyakorlatok tar-

tására. Kitartóan végezte a papi működésnek azt a részét is, amelynek értéke emberi mértékkel nem mérhető, a gyóntatást. A templom vonzóereje annak is tulajdonítható, hogy plébánosával együtt mindennap órákon át kinn ült a gyóntatószékben, és várta türelemmel a gyónókat.

Buzgó papi életét szépen jellemzi Szent Bernátnak az a mondása, amely jeligéül gyászjelentésére is rákerült: „Csak világítani kevés. Csak melegíteni kevés. Világítani és melegíteni — ez minden." Benne mind a kettő megvolt. Nem közönséges tudásával megoktatta a hívőket, páratlan jóságával, szeretetével fölmelegítette, lángra gyullasztotta szívüket.

Pálos Iván esztergomi segédpüspök temette. Koporsóját nemcsak rendtársai és a környékbeli papság vette körül, hanem a templomba járó hívek is nagy számban.

Talán nem tévedünk, ha János hivatását annak tulajdonítjuk, hogy egy földije egész életét és korai halálát szülőfalujából származó papi hivatásért ajánlotta föl. Rábahídvégről emberemlékezet óta pap nem került ki. 1927-ben belépett onnan a kármelita rendbe egy szintén Kovács János nevű diák. A rendben Kázmér testvér lett. Tüdőbajt kapott, és fiatalon, 24 éves korában Budapesten meghalt. Egész rövid szerzetesi élete alatt nagy jámborságával tűnt ki. Joggal hihetjük, hogy névrokona és földije az ő életáldozatának köszönhette hivatását. Confrater

Dr. BÁNHEGYI JÓZSEF JÓB OSB
(1897—1980)

Győrsövényházán született 1897. márc. 25-én. Apja az ottani katolikus elemi iskola igazgatótanítója volt. Sokszor emlegette, milyen mély vallásos nevelést kapott szüleitől; de az őt jellemző higgadt, kiegyensúlyozott és nemes értelemben vett „úri" magatartást is nekik köszönhette. 1908-ban került a győri bencés gimnáziumba, s innen lépett a 6. osztály elvégzése után rendünkbe. Magyar és német irodalomból szerzett tanári diplomát 1922-ben, majd doktorátust is. 1929-ben szentelték pappá. Egy évig Pápán volt gimnáziumi tanár, majd 1932-ben Pannonhalmára került főiskolai tanárnak a német tanszékre. Ügyes előkészítéssel irányította növendékeit az egyetemi vizsgákra. Közben a Szent István Akadémia megbízásából könyvet is írt a magyar irodalom történetéről. 1938-ben Győrbe került házfőnöknek, de katedráját 1945-ig megtartotta, közben a győri gimnáziumban is tanította a művészettörténetet.

Mint házfőnök mindig a ház békességét tartotta szem előtt; a rendtársak iránt jóságos, megértő volt. Ez a rendtársak bizalmát is biztosította számára. Nehéz időkben vezette a rendházat, de mindig bízott az isteni Gondviselésben. Mikor a bombázások kezdődtek, minden rendtárs szobájában kifüggesztette Jézus Szíve képét, és az egész házat az Ő oltalmába ajánlotta. Később is mindig hangoztatta: ennek köszönhette a rendház, hogy a bombázásokat és az ostromot sértetlenül átvészelte. Határozott ellenállásának volt köszönhető, hogy az egész rendházat nem foglalták le kórháznak, és a rendi élet folyamatos maradhatott. Személye köztiszteletben állott világi és egyházi vonalon egyaránt. Kiváló szónok is volt, főképp az értelmiségiek hallgatták szívesen beszédeit.

1950-ben Pannonhalmára került levéltárosnak, majd 1952-ben újra Győrbe ment gimnáziumi tanárnak. Növendékei nagyon szerették. Irodalomtanításában nem az adatokat, hanem az író jellemzését, művei beható elemzését helyezte előtérbe. Tanítványai mindig szeretettel emlegették nemcsak irodalmi és művészettörténeti eligazításait, hanem emberközeli, jóságosan megértő bánásmódját is.

1966-ban, nyugalomba vonulása után Pannonhalmára jött. Nyugdíjas élete is kiegyensúlyozott egyéniségét mutatta. Pontos napirendet tartott itt is, mint régebben Győrben; lelkiismeretesen részt vett a közös imákon és összejöveteleken. Egészséges szervezetet örökölt szüleitől, és ezt egészséges életmódjával csak erősítette; fiatal korában sokszor vadászott, később sokat horgászott. Büszkén mondhatta, hogy haláláig nem volt beteg.

A betegség — amely 83. évében tört rá — hamar, de fájdalom nélkül végzett vele. Szinte csodálatos, hogy a gyorsan kifejlődő tüdőrákot ő maga észre sem vette; alig akart bemenni a kórházba, és onnan is mindig visszakívánkozott, hogy neki nincs semmi baja. Halála előtt pár órával még önállóan megfürdött, és utána csendben elaludt. Reggel az ápolónő már halva találta. Egész életében a békét és nyugalmat szerette, ilyen csendben és békében ment el közülünk is az örök béke és nyugalom országába. Győrben, régi ismerősei, barátai, tisztelői és diákjai nagyszámú részvételével temettük el a bencés templom kriptájába, ahová mindig kívánkozott. Confrater

Dr. CSÓKA JÁNOS LAJOS OSB
(1904—1980)

A vasmegyei Bükön született 1904. jún. 23-án sokgyermekes, komoly vallásos légkörű családból. Hat évet a szombathelyi premontrei gimnáziumban töltött, majd a Rendbe való felvétele után Pannonhalmán fejezte be a középiskolát. Latin—történelem szakból szerzett tanári oklevelet, és történelemből doktorátust is. 1930-ban történt felszentelése után 1943-ig főiskolai tanár volt Pannonhalmán, leszámítva egy éves hitoktatói működést Celldömölkön és két éves bécsi tanulmányi szabadságot levéltári kutatásokra. 1943—46 között a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban működött. 1948-tól újra Pannonhalmán tanított egészen haláláig. Egyúttal a levéltár őre, majd főlevéltáros lett. Közben félévig Győrben, majd tíz évig pannonhalmi gimnáziumunkban is tanította diákjainkat.

Szerzetespapi életét a csendes, komoly elmélyültség, a feltűnő külsőségek kerülése, valamint bizonyos kis „racionalizmus" jellemezte: hitét és lelkiéletét is a kinyilatkoztatás biztos értelmi alapjaira építette. A szerzetesi fegyelem megtartásában, a közös liturgián való részvételben mindig példát mutatott; a rendtársak szolgálatára, a vendégekkel való — sokszor nehéz — foglalkozásra mindig készséggel és áldozatosan vállalkozott, még betegsége kezdetén is. De — amint nagy példaképe, Beda Venerabilis írja önmagáról — ezeken kívül minden gyönyörűségét a tanulásban, a tanításban és az írásban találta.

Csendes, rendszeres, következetes munkával és tanulással komoly szaktekintéllyé képezte magát a történelemben, főleg a magyar történelem 11—14. századaiból. Foglalkozott az Anonymus-kérdéssel, bár teljes megoldása neki sem sikerült. Kutatásainak foglalatát „A latin nyelvű történeti irodalom kialakulása Magyarországon a XI—XIV. században" c. nagy munkában adta elénk; itt szinte az egész középkori irodalmat összegezte. Elsőnek kísérelte meg az újabb kutatások alapján a történeti és hagiografikus irodalom monográfiájának megírását. — Másik fő kutatási területe a Szent Benedek-rend magyarországi és világtörténete volt. Ezekből a kutatásokból született meg legnagyobb műve: Szent Benedek fiainak világtörténete. Jelentőségét mutatja, hogy német nyelvre is lefordították, s még közvetlenül halála előtt megérhette a megjelenését is. A Bajor Bencés Akadémia adta ki, amelynek 1970-ben rendkívüli tagja lett. Számos történelmi és levéltári cikke jelent meg a legkülönbözőbb magyar és külföldi folyóiratokban. Éveken át volt a Pannonhalmi Szemle felelős kiadója.

Nemcsak tudós volt, hanem kiváló tanár, tudományát élvezetesen, színesen, lelkesítően és világosan átadni tudó előadó is. Nemcsak mi, akik a főiskolán, ill. a noviciátusban hallgathattuk rendtörténeti óráit, hanem a gimnáziumi diákok is mindig szeretettel és tisztelettel emlékeztek vissza óráira. Sajátos egyéni stílusával mindig le tudta kötni hallgatóit, fel tudta bennük kelteni a történelem iránti szeretetet, és növendékei mindig érezhették a fiatalok iránti megértő és emberi szeretetét is.

Szívesen kapcsolódott bele a lelkipásztori munkába: kisegítésekkel, prédikációkkal. A bazilikában is éveken át rendszeresen vállalt gyóntatást.

Magával szemben mindig kemény volt. Súlyos betegsége már régebben kezdődött, de sokáig alig tudtunk róla, mert panaszkodni, nyűgösködni senki sem hallotta. Még a kórházból való visszatérése után is épp oly áldozatosan dolgozott, kalauzolt és állt mindenkinek rendelkezésére, mintha teljesen egészséges lenne. (Ekkor írta meg és

küldte el nekünk alighanem utolsó cikkét „bencés számunkba." Szerk.) A betegség csak élete utolsó öt hónapjában tudta megtörni munkabírását; akkor hallottuk először panaszkodni is. De ekkor is a legszebb példát adta lelkierejéről és kissé fanyar kedvességéről. Egyik volt tanítványa így emlékezik erre: „Sokszor áldoztattam és segítettem neki a betegágyon. Mindig volt néhány kedves szava hozzám. Betegségéről nem szívesen beszélt, bár tudta, mit hordoz magában. Nagypéntek délután 3-kor így szólt betegtársához: ‚Most Krisztusra gondolunk, aki hordozta keresztjét, és meghalt értünk. Nekünk is hordoznunk kell keresztünket, hogy bemehessünk Isten országába. Ajánljuk fel mi is másokért, hogy könnyebb legyen!' — A szeretett kiváló tanár most szenvedésével tanított engem."

Utolsó napjait itthon, Pannonhalmán töltötte, sokszor nem volt már öntudatnál. Június 17-én este 11 órakor halt meg. A Boldogasszony kriptájában temettük el 21-én, nemcsak rendtársai, hanem számos tisztelője, régi diákja részvététől is kísérve. Életéről és munkásságáról nagy tisztelettel és megbecsüléssel emlékeztek meg a különböző tudományos intézetek és levéltárak is. Az igazságot kutatta egész életében: az Örök Igazság legyen most boldog osztályrésze. **Confrater**

GYÖRE PÁL SDB
(1900—1979)

Temetünk, temetünk . . . Nehéz a koporsóra nézni. Jó Pali bácsi sírjánál mégis valami végtelen nyugalom terjed. Maga volt a jóság.

A papi hivatások bölcsője a keresztény család. Ilyen családban született. 15 hónapos korában súlyosan megbetegedett. Szülei Istennek ajánlották gyermeküket azzal a gondolattal, hogy ha elfogadja szolgálatára, papi pályára adják. Szépen rendbejött, növekedett. Már iskolás kora előtt megtanult olvasni. Buzgón lapozgatta a Szentírást. Olvasgatta Krisztus szenvedésének történetét, a szentek életét. Iskolába kerülve szorgalmas és jó tanuló lett. Kitűnt a templom szeretetével, szorgalmasan ministrált. Noha szülei soha nem említették neki fogadalmukat, nagy meglepetésükre 12 éves korában eléjük állt, és kérte, hogy pap lehessen. Szülei a drága taníttatási költségekre hivatkozva elhalasztották a döntést, hogy megérjen benne az elhatározás. Ő erre felajánlotta, hogy nyáron napszámba jár, vasárnapokon meg a kuglizóban babákat állítgat, s így összegyűjti a tandíj egy részét. A következő évben újra előállt a kéréssel. Ekkor plébánosuk bejuttatta a péliföldszentkereszti szalézi intézetbe. Itt végezte példás szorgalommal a gimnázium négy osztályát. Első fogadalmait a noviciátusi év után Wernseeben tette le. Hazatérve befejezte a gimnáziumot. Abban az időben a szalézi kispapok magántanulók voltak, és nehéz körülmények között végezték tanulmányaikat. A következő két évben Péliföldszentkereszten a gimnazista kispapok nevelője volt. Ezután Torinóba került a rend nemzetközi teológiájára. Nemcsak tanult, hanem igyekezett a szalézi szellemmel is töltekezni. Gondolt testvéreire is. Lefordított olaszból egy kedves könyvet, amelynek címe: „Hogy is mondta Don Bosco?" Nemcsak lefordította, hanem magamagát is így kérdezte, ha valamiben dönteni kellett.

1927. júl. 10-én szentelték pappá az ottani Keresztények Segítsége bazilikában. Mint újmisés Nyergesújfalura került. 1931-ben újra Péliföldszentkereszten bízták rá a kispapok nevelését és tanítását. Egészsége gyenge. Mégis csupa szeretet, kedvesség, figyelmesség. Szerettük mindnyájan, akik ott voltunk. Két év múlva Budapestre, a Szent Alajos házba került mint gyóntató, és beiratkozott a Pázmány Péter Tudományegyetemre, latin—német szakra. Az imádságos életre és a komoly munkára nagyszerű példát adott. Támogatott minket, ott tanuló kispapokat. Kis bajainkat komolyan vette, vigasztalt, bátorított, pedig neki is voltak gondjai. A diplomát megszerezve nyergesújfalui gimnáziumunkban tanított. A gyermekekhez kedves, mosolygós volt, a kollégák iránt készséges, megértő, türelmes. Jó volt vele együtt dolgozni. A háborús időkben, amikor Muraszombatot visszacsatolták Magyarországhoz, az ottani szalézi ház igazgatója lett (1942). Nehéz körülmények között, rejtett indulatoktól körülvéve vezette az intézetet. Amikor a háború befejeződött, visszakerült Magyarországra és több

helyen működött, utoljára 1950 után Gyulakesziben mint káplán. Végül visszament Ordacsehibe, szülőfalujába. Ott szerető édesanyja fogadta. Kisegített a templomban. A falu szeretete vette körül. Jártak hozzá tanácsért. Akin tudott, segített még szerény adományaival is. Egyideig nem misézhetett a templomban; akkor otthon imádkozott, misézett. Türelemmel viselte sorsát. Édesanyja halála után testvérével és unokahúgával Devecserbe költözött 1972 őszén. A betegség itt már nagyon próbára tette. De még így is dolgozott: több könyvet is lefordított olaszból.

Isten különös kegyelméből megérhette aranymiséjét. Nagy örömére szolgált, hogy a szűk rokonságon kívül sok rendtársa vette körül ragaszkodó szeretettel Budapesten, abban a kápolnában, ahol mint fiatal pap működött.

Halálát a vese teljes összezsugorodása okozta 1979. jún. 22-én. Szülőfalujában temették a hívek és a rendtársak nagy részvétével. Szép életének emlékét őrizzük. Mutatta mindenkinek az utat az Isten felé. Dr. Tóth Ferenc SDB, volt növendéke

BARTA FLÓRIS OCist.
(1907—1980)

Istenben boldogult testvérünk 1924-ben lépett a ciszterci rendbe. 1931-ben szentelték áldozópappá, és 1934-ben kezdett tanárkodni a rend budapesti gimnáziumában. Az államosítástól a szentimrevárosi rendi plébánia keretében lelkipásztorkodott, és közben jól begyakorolta magát az egyházközségi adminisztrációba is. Ezen a munkaterületen maradva dolgozott 1950 után is, mint a Szent Imre plébánia irodavezetője.

A munkakört azonban, ahol rendtársai számára a legeredményesebben dolgozott, azok az évek jelentették, amikor a budai rendház gondnoka és anyagi ügyeinek intézője volt. Mint „cellerarius monasterii" valóban olyan magatartást tanúsított, ahogyan a Regula kívánja: „. . . . omni congregationi sit sicut pater", az egész rendi közösség atyja legyen (Cap. XXXI). Mert nem tudós erudíció és nem különleges pedagógiai érzék jellemezte, hanem a szolgálatkészség lelkülete. Szerényen alárendelte magát a lelkiismeretes kötelességteljesítés szürkének látszó feladatának később a plébánia irodavezetőjeként is. Életének ezekben az éveiben ezzel a névtelen szolgálattal segítette elő ennek a máig eleven hitéletet mutató plébániának lelkipásztori munkáját. Hála Istennek, hogy olyan embert szerethettünk benne, aki arra törekedett, hogy „Isten házában senki ne nyugtalankodjék, senki ne szomorkodjék" (Regula Cap. XXXI).

-s -n

P. LENNER KÁROLY SJ
(1928—1980)

„Hirtelen halála mindnyájunkat nagyon megrázott. P. Lenner a munka dandárjában állt. Még sok évig számítottunk szolgálatára a hitoktatásban, az ifjúsági munkában, a felnőttek képzésében, a különböző egyházközségek lelkipásztori kisegítésében. Isten másképpen intézkedett. Emberileg szólva túlságosan korán ment el tőlünk. Isten azonban — bizalommal reménlhetjük — már most meg akarta ajándékozni a beteljesüléssel és el nem múló örömmel. De talán mindannyiunkat is inteni akart ezzel a hirtelen halállal az Úr, hogy mindenkor készen legyünk. Nem akarunk kitérni ez elől az intelem elől." Ezeket a sorokat írta az elhunytról megyésfőpásztora, az osnabrücki püspök.

1928. aug. 28-án született Pécsett. Az itteni gimnáziumban kitüntetéssel érettségizett. 1946-ban kezdte meg Budapesten noviciátusát Jézus Társaságában. Bölcseleti tanulmányait Szegeden kezdte, Innsbruckban, Chieriben és Lövenben folytatta. 1952—54-ig a németországi Bad Godesberg Szent Alajos-kollégiumában működött mint nevelő. Granadában és Frankfurtban végezte a teológiát, 1957. júl. 31-én szentelték pappá. Eredeti családi nevét (Szikszay) 1959-ben változtatta Lennerre. (Édesanyja német volt, Csehországból.) Miután több helyen működött mint kollégiumi nevelő, 1966-ban Lübeckbe került. A rendház elöljárója volt, az egész tartományban előadásokat tartott a felnőtteknek, kisegítette a lelkipásztorokat, az utolsó évben több középiskolában hitoktatást is vállalt, Ahrensburgban a cserkészek lelkésze volt. Vezető munkatársa volt a

nevelés-lélektan területén a mölni Don Bosco házban a többszörösen elmaradott gyermekek gondozónak; ezt tekintette munkája súlypontjának. „Mindenki, aki találkozott vele — folytatja püspöke —, hamarosan fölismerte, hogy szívesen volt pap és lelkipásztor. Semmi sem volt túl sok neki, és egészségét sem kímélte."

1980. jún. 8-án, első vasárnapi miséje közben érte az infarktus. A második misét már nem tudta bemutatni. Kórházba szállították. Itt jobban lett, de este beállt a válság, és fél kilenc tájban meghalt. Temetési miséjén, jún. 13-án több mint 40 pap koncelebrált. A Don Bosco-ház gyermekeinek egy csoportja zeneszámokat adott elő. Sírjának gondozását is a ház vezetősége vállalta magára.

Valaki, akinek 26 évvel ezelőtt Bad Godesbergben prefektusa volt, így ír részvétlevelében: „Egy rövid év alatt atyai barátság fejlődött ki, amely haláláig tartott. Személy szerint nagyon sokat adott nekem, és mindig belső támaszom volt, mondhatni segítőm a láthatatlan dolgokban."

P. Fábry Antal SJ

NEMES LÁSZLÓ
(1919—1980)

Egész papi élete Istennek szentelt áldozat, sacrificium volt. Fiatalon özvegyen maradt édesanyja nem vonakodott papi hivatást érző egyetlen gyermekét felajánlani Isten egyházának. Isten elfogadta az édesanya felajánlását is, gyermekének életáldozatát is. A kettő párhuzamos volt, és majdnem együtt ért véget. Alig két évvel utóbb követte édesanyját, aki hosszú szárföldi plébánossága alatt gondviselője és társa volt.

V. éves kispap korunkban ő volt a győri püspöki szeminárium irodalmi körének, a Szent Imre Egyesületnek megválasztott elnöke. Létrehozta és megjelentette „A kereszt fényében" c. kiadványt (a győri kispapok értesítője az 1942/43. évről). Ebben írta meg — név nélkül — saját prológusát, „Aranyhidat verek" címmel, Mécs László verséből kiindulva. Idézzük néhány sorát: „Aranyhidat, csillogót, ragyogót. Áthidaljuk a mindenséget, az egész világot, a sötétséget. Lent az idő medrében hömpölyög az élet. Nem tud törbecsalni bennünket polipkarú hínárja, mert fogva tart a lelkünk, lelkünket pedig aranyhíddal kötjük össze Istennel. A naponkinti elmélkedések az aranyhíd íveit adják."

Mint Isten szolgája mindig lelkiismeretes volt. Sokat dolgozott az Isten népéért, a lelkekért. Szárföldi lelkipásztorkodása alatt — 20 éves terve alapján — először belül, majd kívül teljesen felújította a templomot. Híveinek önkéntes áldozatossága olyan mértékű volt, hogy „terven felül" még új orgonát is szentelhetett a templom megáldásakor a főpásztor.

Barátja volt a gyermekeknek. Együttérző, nagyobb testvére az ifjúságnak. Velük együtt „szerelmese" a sportnak, különösen a futballnak. Nagyon szerette híveit. A betegeket és öregeket leginkább. Fájt neki, amikor érezni kezdte, hogy megfáradt már mindenkihez jó szíve, s nem bírja már azt az iramot hívei körében, amit végeredményben ő maga diktált önmagának.

Mégsem „nyugdíjba" kérezkedett szülővárosába, Sopronba. Boldog volt, amikor a „kétágú templom" beosztottjaként működhetett tovább, és a hívek közössége befogadta őt. Szívesen hallgatták tanítását, akár az igehirdetés ambójáról, akár a gyóntatószék rácsa mögül. Szomorúan vette tudomásul, amikor szívgyengesége a kórházi ágyhoz vagy első emeleti kis lakásához kötötte. Mindvégig jó kedélyű, mosolygó arcú, derűs lelkű paptestvér volt. Ugyanígy: mindvégig jó rokon és hű barát mindenki iránt. Kedves emlékét sokan őrizzük. Évfolyamunkból — hatan voltunk a szenteléskor — ő tért haza elsőnek az atyai házba.

† Koppány Miklós

NÉMETH ERNŐ
(1918—1980)

Rábasömjénben született 1918. febr. 14-án, földműves családból. Szombathelyen a premontrei gimnáziumban érettségizett 1937-ben, ugyancsak ott lépett szemináriumba.

1942. jún. 14-én szentelte pappá Grősz József kalocsai érsek, aki még előbbi egyházmegyéjét, a szombathelyit is vezette.

Szentelése után Muraszombatba került káplánnak. Az alig visszacsatolt nemzetiségi vidék nehéz hely volt, sok problémával, ami nagy okosságot és körültekintést kívánt. Bizalmi állás. Vonzó egyénisége barátjává tett magyart, vendet, szlovént egyaránt, és köztük is sikerrel ápolta a kapcsolatokat. A háború brutalitásából neki is kijutott. Legmegrendítőbb élménye az volt, mikor vesztőhelyre kellett kísérnie ártatlanul halálra ítélteket. A háború után Körmendre került káplánnak, ahol 1948-ig működött. 1948-ban Ausztriában a kufsteini magyarok lelki gondozására kapott beosztást, és ott is maradt élete végéig. Mikor odakerült, még csak három éve múlt el a háború hivatalosan, de a láger barakkjaiban konokul tartott tovább. Mindenkinek voltak sebei, s mindenki szívesen sebezte a másikat. Ádáz küzdelem folyt a nemzetiségek között és azokon belül. Ő fáradhatatlanul békített, s közben kapta a bántalmakat. Csak bizalmasai tudták, mennyit kellett szenvednie a beidegződött hamis tudat miatt, hogy a papot „lehet bántani". Soha nem volt elkeseredett. Egyházközséget szervezett, hétvégi iskolát és hittanórát tartott. Ha osztania kellett az ínséges lágeréletben, konzervet, tejport, használt ruhát, még ha személyes szerzeménye volt is, türelmes okossággal oldotta meg a nehéz feladatot. Kérvényt írt, kilincselt, s szívből örült az eredménynek, de a reménytelen ügyet is addig vitte, hogy védence a kudarc kapuja előtt maga mondta ki: „Atya mindent megtett, köszönöm!"

Hét éven át tanított hittant az akkori innsbrucki magyar gimnáziumban, 1956—63-ig. Órái színesek, érdekesek voltak, diákjai nagyon szerették. Ez a hét éves ingázás (minden alkalommal 160 km) nagyon megviselte, de szívesen tette. Amellett még a helyi osztrák pasztorációból is kivette a részét.

Végre 1959-ben megszabadult az egérszagú lágerlakástól, és kapott egy kis sorházat Sparchenben, Kufstein peremén, amit valóban meleg, kedves otthonná varázsolt. Kis kertjében otthon volt a muskátli csak úgy, mint a havasi gyopár: a szülőhaza és a tiroli hegyek üzenete.

A sorház, két kis szobával, alig volt nagyobb 35 m^2-nél. Ez volt a lakása és hivatala. Itt fogadta híveit, körmölt kérvényeket, adott tanácsot, vigasztalta az „emigritiszben" szenvedőket. „Az én kis kertes villám" — szokta volt mondani, hangjában az önirónia, humor és a boldog birtoklás ötvözetével. Pedig az volt. Miniatűr csinosságában a legnagyobb Hatalom nagykövetsége, amelynek hivatalos nyelve a szeretet. Néhány árnyas fa, köztük egy szép ezüstfenyő úgy őrizte a kis papi hajlék nyugalmát, hogy nem zavarta a környező tiroli táj varázsát. Szerette kertjét. Egy gyomláló hajlongásból aztán egyszer alig tudott a fájdalomtól fölegyenesedni: vesekő; Egyetemi Klinika Innsbruckban. Néhány év múlva vesekő a másik vesében. Majd epekő. Majd asztma. A kórházban szerették. Melléje fektették a csüggedt betegeket. Jósággal, humorral úgy tudta saját súlyos fájdalmát álcázni, hogy szobatársa, a rémült vakbeles életkedvet kapott.

Ha meglátogattam, mindig elvitt betegeihez, öregjeihez. „Gyere, áldd meg őket te is!" — mondta ilyenkor, mintha dús papi önmagát akarná még kipótoltatni velem. Észre sem vettük, utunk mindig a temetőbe vezetett. Ahogy gyújtogatta a kihunyt gyertyákat, tördelte a sziromtalan pártákat, tépdeste a gyomokat elhunyt hívei sírján, csak mondta, egyre mondta életrajzukat, apró, gyertyányi fényeikkel és dudváikkal együtt, feledve minden hivatásbeli keresztet, ütött sebeket, amiket oly titkon hordott magában, mint a tomporában felejtett injekciós tűt. E súlyos műhiba is egyike volt felejteni valóinak, de magával vitte a sírba. Ahogy ott a sírok között jártunk, elmosódott az élet és halál mezsgyéje a kufsteini temetőben.

Utolsó estéjén is segíteni akart. Valaki vasúti menetrend után érdeklődött nála. Vendége még haza sem ért kufsteini lakására, pásztora már megérkezett az Örökkévalóságba. Reggel találtak rá. Asztalán két könyv volt nyitva: egy menetrend és papi zsolozsmája. 1980. jún. 7-én temettük. Ott nyugszik hívei között a kufsteini temetőben. Idegenben és mégis otthon. Együtt várják a föltámadást.

Kőmíves János